

Civilutskottets betänkande 2024/25:CU14

Planering och byggande

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående arbete och gällande rätt. Motionsyrkandena handlar om plansystemet, hållbarhets- och klimatanpassningsåtgärder, lovfrågor, överklaganderegler och tillsyn m.m.

I betänkandet finns 37 reservationer (S, SD, V, C, MP). I betänkandet finns också två särskilda yttranden (SD).

Behandlade förslag

Ca 170 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	10
Utskottets överväganden	11
Översyn av plan- och bygglagen	11
Allmänna och enskilda intressen enligt plan- och bygglagen	13
Plansystemet i allmänhet	17
Medborgarinflytande och vissa andra intressen vid fysisk planering	23
Klimatfrågor i planeringen och planeringen för gröna områden	27
Reglering med detaljplan	36
Regionplanering	40
Krav vid ny- eller ombyggnation av bostäder	42
Frågor om buller och andra störningar	47
Åtgärder för att främja ett cirkulärt byggande	51
Hållbarhetsåtgärder m.m.	58
Reglerna för bygglov m.m.	66
Byggande i strandnära lägen	71
Frågor om överklagande m.m.	73
Tillsyn och sanktioner	79
Tillgänglighet till anläggningar	85
Reservationer	87
1. Översyn av plan- och bygglagen, punkt 1 (S)	87
2. Allmänna och enskilda intressen enligt plan- och bygglagen, punkt 2 (SD)	87
3. Allmänna och enskilda intressen enligt plan- och bygglagen, punkt 2 (MP)	88
4. Idrottsfrågor vid planläggning, punkt 3 (V, MP)	89
5. Plansystemet i allmänhet, punkt 4 (S)	90
6. Plansystemet i allmänhet, punkt 4 (V)	91
7. Plansystemet i allmänhet, punkt 4 (C)	92
8. Plansystemet i allmänhet, punkt 4 (MP)	92
9. Gestaltning i den byggda miljön, punkt 5 (SD)	93
10. Medborgarinflytande och vissa andra intressen vid fysisk planering, punkt 6 (SD)	94
11. Klimatfrågor i planeringen och planeringen för gröna områden, punkt 7 (C)	95
12. Klimatfrågor i planeringen och planeringen för gröna områden, punkt 7 (MP)	96
13. Reglering med detaljplan, punkt 8 (SD)	98
14. Reglering med detaljplan, punkt 8 (V)	99
15. Reglering med detaljplan, punkt 8 (MP)	100
16. Regionplanering, punkt 9 (SD)	100
17. Regionplanering, punkt 9 (V)	101
18. Krav vid ny- eller ombyggnation av bostäder, punkt 10 (C)	102
19. Krav vid ny- eller ombyggnation av bostäder, punkt 10 (MP)	103
20. Återbruk av byggnader och material, punkt 12 (S)	104
21. Återbruk av byggnader och material, punkt 12 (MP)	104
22. Frågor om rivning av byggnader, punkt 13 (MP)	105
23. Åtgärder för ett hållbart och innovativt byggande, punkt 14 (S)	106

24. Åtgärder för ett hållbart och innovativt byggande, punkt 14 (C).....	107
25. Åtgärder för ett hållbart och innovativt byggande, punkt 14 (MP).....	108
26. Klimat- och energideklARATIONER m.m., punkt 15 (S)	109
27. Klimat- och energideklARATIONER m.m., punkt 15 (C).....	110
28. Klimat- och energideklARATIONER m.m., punkt 15 (MP).....	110
29. Krav på bygglov och anmälan m.m., punkt 16 (MP).....	111
30. Bygglovsbefriade åtgärder, punkt 17 (C)	112
31. Avgift för överklagande och sakägarkretsen, punkt 20 (SD).....	113
32. Förutsättningar för överklagande m.m., punkt 21 (S).....	114
33. Handläggningsfrågor, punkt 22 (S)	115
34. Handläggningsfrågor, punkt 22 (SD).....	116
35. Tillsyn och sanktioner, punkt 23 (SD).....	117
36. Tillsyn och sanktioner, punkt 23 (C)	117
37. Tillsyn och sanktioner, punkt 23 (MP)	118
Särskilda yttranden	120
Översyn av plan- och bygglagen, punkt 1 (SD).....	120
Plansystemet i allmänhet, punkt 4 (SD).....	120
Förteckning över behandlade förslag	121
Motioner från allmänna motionstiden 2024/25	121

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Översyn av plan- och bygglagen

1. Översyn av plan- och bygglagen

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 12 och

2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 32.

Reservation 1 (S)

Plansystemet

2. Allmänna och enskilda intressen enligt plan- och bygglagen

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1347 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 4,

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 5 och 7,

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 8,

2024/25:3057 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 21,

2024/25:3068 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkandena 14 och 18 samt

2024/25:3132 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (MP)

3. Idrottsfrågor vid planläggning

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1933 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 2 och

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 9.

Reservation 4 (V, MP)

4. Plansystemet i allmänhet

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1224 av Larry Söder (KD),

2024/25:1386 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1617 av Martina Johansson och Elisabeth Thand Ringqvist
(båda C) yrkande 1,

2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 16 och 17,

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 13,

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 112, 113 och 165
samt

2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 20 och 21.

Reservation 5 (S)

Reservation 6 (V)

Reservation 7 (C)

Reservation 8 (MP)

5. Gestaltning i den byggda miljön

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1347 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 3 och

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 9 (SD)

6. Medborgarinflytande och vissa andra intressen vid fysisk planering

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:478 av Josef Fransson (SD),

2024/25:1347 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 1,

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2024/25:1386 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 4 och

2024/25:2056 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 14.

Reservation 10 (SD)

7. Klimatfrågor i planeringen och planeringen för gröna områden

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:161 av Ingemar Kihlström (KD),

2024/25:203 av Mathias Bengtsson (KD),

2024/25:1315 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 1, 3 och 5–7,

2024/25:1318 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 11–13,

2024/25:2485 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 9 och 13,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 96 och 159,

2024/25:2627 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 6, 8, 9, 11 och 12

samt

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 151–153.

Reservation 11 (C)

Reservation 12 (MP)

8. Reglering med detaljplan

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 13,

2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 18,

2024/25:2829 av Sten Bergheden (M),

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 114 och

2024/25:3137 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 10.

Reservation 13 (SD)

Reservation 14 (V)

Reservation 15 (MP)

9. Regionplanering

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 8 och

2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 19.

Reservation 16 (SD)

Reservation 17 (V)

Krav vid ny- eller ombyggnation

10. Krav vid ny- eller ombyggnation av bostäder

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:208 av Lina Nordquist (L),

2024/25:1318 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 14, 15, 17 och 18,

2024/25:1991 av Fredrik Saweståhl (M) och

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 17 och 28.

Reservation 18 (C)

Reservation 19 (MP)

11. Frågor om buller och andra störningar

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1113 av Marlène Lund Kopparklint (M),

2024/25:1184 av Niels Paarup-Petersen (C),

2024/25:1532 av Marlène Lund Kopparklint (M) yrkande 2,

2024/25:2034 av Mats Green (M) yrkandena 1–6,

2024/25:2753 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2024/25:2821 av Sten Bergheden (M),

2024/25:3087 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 6 och

2024/25:3137 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 11.

Åtgärder för att främja ett cirkulärt byggande

12. Återbruk av byggnader och material

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:35 av Stina Larsson (C),

2024/25:1058 av Christofer Bergenblock (C),

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 21, 23, 26, 34 och 40,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 90 och

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 41.

Reservation 20 (S)

Reservation 21 (MP)

13. Frågor om rivning av byggnader

Riksdagen avslår motion

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 1–6, 13, 27–29 och 31.

Reservation 22 (MP)

*Hållbarhetsåtgärder m.m.***14. Åtgärder för ett hållbart och innovativt byggande**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1564 av Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C),

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 22 och 41,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 17,

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 16 och 19 samt

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 40.

Reservation 23 (S)

Reservation 24 (C)

Reservation 25 (MP)

15. Klimat- och energideklARATIONER m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 7, 8 och 20,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 89 och 153,

2024/25:2646 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1,

2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 28,

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 26 och

2024/25:3169 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 118.

Reservation 26 (S)

Reservation 27 (C)

Reservation 28 (MP)

*Reglerna för bygglov m.m.***16. Krav på bygglov och anmälan m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:181 av Catarina Deremar (C),

2024/25:1011 av Kerstin Lundgren (C),

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 15, 24 och 25 samt

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 116.

Reservation 29 (MP)

17. Bygglövsbefriade åtgärder

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1088 av Alexandra Anstrell (M),

2024/25:2726 av Sten Bergheden (M),

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 21, 22 och 39
samt

2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 23.

Reservation 30 (C)

18. Bygglövsregler för näringsverksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:2922 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:3087 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkandena 3–5.

Byggande i strandnära lägen

19. Byggande i strandnära lägen

Riksdagen avslår motion

2024/25:2924 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2.

Frågor om överklagande m.m.

20. Avgift för överklagande och sakägarkretsen

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:249 av Dan Hovskär (KD),

2024/25:700 av Daniel Persson (SD),

2024/25:1225 av Larry Söder (KD),

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 18,

2024/25:1873 av Lili André (KD),

2024/25:2002 av John E Weinerhall (M) yrkande 2,

2024/25:2817 av Sten Bergheden (M),

2024/25:2833 av Sten Bergheden (M),

2024/25:3129 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) och

2024/25:3177 av Bo Broman och Eric Westroth (båda SD).

Reservation 31 (SD)

21. Förutsättningar för överklagande m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:2002 av John E Weinerhall (M) yrkandena 1 och 4 samt

2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 34.

Reservation 32 (S)

22. Handläggningsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 14, 15 och 17,

2024/25:1604 av Ulrika Heie (C),

2024/25:1863 av Kristina Axén Olin m.fl. (M),

2024/25:2002 av John E Weinerhall (M) yrkande 3,

2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 33 och

2024/25:3087 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 2.

Reservation 33 (S)

Reservation 34 (SD)

Tillsyn m.m.

23. Tillsyn och sanktioner

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:752 av Peter Hedberg och Peder Björk (båda S),

2024/25:1287 av Carita Boulwén (SD),

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 6,

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10,

2024/25:2204 av Ida Karkiainen (S) och

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 40.

Reservation 35 (SD)

Reservation 36 (C)

Reservation 37 (MP)

24. Tillgänglighet till anläggningar

Riksdagen avslår motion

2024/25:902 av Magnus Manhammar (S).

Stockholm den 27 mars 2025

På civilutskottets vägnar

Malcolm Momodou Jallow

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Malcolm Momodou Jallow (V), Mikael Eskilandersson (SD), Jennie Nilsson (S), David Josefsson (M), Leif Nysmed (S), Lars Beckman (M), Denis Begic (S), Rashid Farivar (SD), Anna-Belle Strömberg (S), Jennie Wernäng (M), Larry Söder (KD), Alireza Akhondi (C), Björn Tidland (SD), Märta Stenevi (MP), Helene Odenjung (L), Mats Hellhoff (SD) och Markus Kallifatides (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 170 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25. Motionsyrkandena handlar om frågor om planering och byggande i vid bemärkelse. Flertalet av förslagen har direkt eller indirekt anknytning till det som regleras genom plan- och bygglagen (2010:900), förkortad PBL.

Utskottet behandlar de olika frågor som aktualiseras i motionerna under skilda rubriker.

Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Översyn av plan- och bygglagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om regelförenklingar i plan- och bygglagen (PBL). Utskottet hänvisar till pågående arbete.
Jämför reservation 1 (S) och särskilt yttrande 1 (SD).

Motionerna

Jennie Nilsson m.fl. (S) begär i kommittémotion 2024/25:3075 yrkande 32 ett tillkännagivande om att arbetet med regelförenklingar inom PBL behöver fortsätta med redan tillsatta utredningar som utgångspunkt. Motionärerna vill att regler som inte kan motiveras ska tas bort och att processer som kan ske snabbare ska bedrivas utifrån det.

I kommittémotion 2024/25:1383 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 12 begärs ett tillkännagivande om att fortsätta arbeta med fler förenklingar av PBL för att skapa en förenklad plan- och byggprocess för alla parter. För privatpersoner vill motionärerna att förenklingarna ska avse både nya husbyggen och förändringar av befintliga hus eller tomter.

Bakgrund

Genomförda ändringar i plan- och bygglagstiftningen

PBL trädde i kraft den 2 maj 2011. Sedan dess har ett stort antal ändringar gjorts i PBL och anknytande lagstiftning. Några av de viktigaste förändringarna är följande:

- Avskaffande av den obligatoriska byggförsäkringen och ny lag om färdigställandeskydd (prop. 2013/14:125, bet. 2013/14:CU25, rskr. 2013/14:212)
- En enklare planprocess (prop. 2013/14:126, bet. 2013/14:CU31, rskr. 2013/14:366)
- Nya åtgärder som kan genomföras utan krav på bygglov (prop. 2013/14:127, bet. 2013/14:CU32, rskr. 2013/14:287)
- Samordnad prövning av buller enligt miljöbalken och plan- och bygglagen (prop. 2013/14:128, bet. 2013/14:CU33, rskr. 2013/14:381)
- En kortare instanskedja för detalplaner och områdesbestämmelser (prop. 2015/16:55, bet. 2015/16:CU16, rskr. 2015/16:166)
- Fler steg i en effektivare plan- och bygglag (prop. 2016/17:151, bet. 2016/17:CU20, rskr. 2016/17:276)

- Tidsbegränsade bygglov för bostäder (prop. 2016/17:137, bet. 2016/17:CU21, rskr. 2016/17:207)
- Ett tydligare och enklare detaljplanekrav (prop. 2017/18:167, bet. 2017/18:CU34, rskr. 2017/18:403)
- Fler bygglovsbefriade åtgärder (prop. 2017/18:197, bet. 2017/18:CU32, rskr. 2017/18:371)
- Reduktion av avgift för lov, förhandsbesked och anmälan (prop. 2017/18:210, bet. 2017/18:CU27, rskr. 2017/18:366)
- En ny regional planering (prop. 2017/18:266, bet. 2018/19:CU2, rskr. 2018/19:31)
- Större frihet att bygga altaner (prop. 2018/19:112, bet. 2018/19:CU19, rskr. 2018/19:250)
- En utvecklad översiktsplanering (prop. 2019/20:52, bet. 2019/20:CU7, rskr. 2019/20:168)
- Privat initiativrätt – planintressentens medverkan vid detaljpaneläggning (prop. 2020/21:131, bet. 2020/21:CU22, rskr. 2020/21:406)
- Regional fysisk planering i Hallands län (prop. 2021/22:184, bet. 2021/22:CU25, rskr. 2021/22:377)
- En effektivisering av byggnadsnämndens tillsyn (prop. 2021/22:149, bet. 2021/22:CU32, rskr. 2021/22:379)
- Certifierade byggprojekteringsföretag – en mer förutsägbar byggprocess (prop. 2021/22:212, bet. 2021/22:CU35, rskr. 2021/22:449).

Pågående arbete

Regeringen har aviserat en proposition om ett nytt regelverk för bygglov för behandling i riksdagen under våren. Den 20 februari 2025 beslutade regeringen en lagrådsremiss. I remissen föreslås ändringar i PBL som bl.a. innebär ett nytt, enklare, effektivare och mer ändamålsenligt regelverk för bygglov (se mer nedan under Reglerna för bygglov m.m.).

Regeringen har i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 18) angett att Boverket ska få i uppdrag att ta fram förslag på hur typgodkännande av småhus kan genomföras, samt undersöka förutsättningarna för att, med vissa begränsningar, bygglovsbefria uppförande av sådana typgodkända småhus, det s.k. Sverigehuset.

Kommittén för modernare byggregler har haft i uppdrag att genomföra en systematisk och grundlig översyn av 8 och 10 kap. PBL, 3–5 och 7 kap. plan- och byggförordningen (2011:338), förkortad PBF, Boverkets byggregler (BBR) samt Boverkets föreskrifter om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder och de standarder dessa hänvisar till, i syfte att modernisera regelverket och därmed gynna ökad konkurrens och ökat byggande. I uppdraget ingick även att utreda regelverkets ändamålsenlighet, effektivitet och omfattning. Uppdraget slutredovisades i betänkandet Modernare byggregler – förutsägbart, flexibelt och förenklat (SOU 2019:68). Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om behovet av en översyn eller andra reformer av PBL. Våren 2023 avstyrktes motionsyrkandena med hänvisning till bl.a. pågående arbete (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att riksdagen de senaste åren har fattat beslut om relativt omfattande lagändringar, men som framhålls i motionerna är det viktigt att regelförenklingsarbetet fortsätter.

Utskottet noterar att regeringen har meddelat att en proposition om ett förenklat regelverk för bygglov kommer att överlämnas till riksdagen under våren 2025 samt att beredningen av de förslag på området som Kommittén för modernare byggregler har lämnat pågår. Utskottet noterar också att regeringen har aviserat ett kommande uppdrag till Boverket om att ta fram förslag på typgodkända, och med vissa begränsningar bygglovsbefriade, småhus. Med hänsyn till detta, och då riksdagen inte bör föregripa det pågående arbetet, anser utskottet att det saknas skäl för riksdagen att göra något tillkännagivande om ytterligare regelförenklningar. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Allmänna och enskilda intressen enligt plan- och bygglagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. skyddet för kulturhistoriska byggnader och behovet av att beakta idrott i planläggningen. Utskottet hänvisar till gällande rätt och pågående arbete. Jämför reservation 2 (SD), 3 (MP) och 4 (V, MP).

Motionerna

Allmänna och enskilda intressen enligt plan- och bygglagen

Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) begär i kommittémotion 2024/25:1347 yrkande 4 ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för lagändringar och andra förslag för att se till att byggnader med kulturmiljömässigt eller historiskt värde inte rivs. Ett liknande förslag finns i kommittémotion 2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 5.

Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) begär i kommittémotion 2024/25:1383 yrkande 7 även ett tillkännagivande om att det bör utredas hur ett stärkt juridiskt skydd för kulturhistoriska byggnader som inte ska förhindra brukande kan tas fram.

I kommittémotion 2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att ge Boverket i uppdrag att inkludera planering för idrottsanläggningar och idrottsmiljöer i sina vägledningar till kommunerna. Liknande yrkanden framställs även av Mats Berglund m.fl. (MP) i kommittémotion 2024/25:3068 yrkandena 14 och 18.

Elin Söderberg m.fl. (MP) begär i kommittémotion 2024/25:3057 yrkande 21 ett tillkännagivande om att samhället behöver planera för platser för idrott, rekreation och kultur vid gröna industrietableringar.

Ann-Sofie Lifvenhage (M) begär i motion 2024/25:3132 ett tillkännagivande om att se över möjligheten att få igång byggnation och förenkla byggprocessen genom ett nedtonat värde på kulturmiljöanalyser i PBL samt miljöbalken. Enligt motionären behövs en översyn och förändring av vilken vikt som ska tillmätas kulturmiljöanalyser.

Frågor om idrott vid planläggning

I kommittémotion 2024/25:1933 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) begärs i yrkande 2 ett tillkännagivande om att begreppet idrott bör läggas till i uppräknningen i 2 kap. 7 § 4 PBL. Ett liknande förslag framställs av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) i kommittémotion 2024/25:3055 yrkande 9.

Bakgrund

Vid prövningen av frågor enligt PBL ska hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen (2 kap. 1 § PBL). Bestämmelsen innebär att det både vid planläggning och vid prövning av t.ex. bygglovsfrågor ska göras en avvägning mellan de intressen som är aktuella. Om det finns flera motstående intressen ska hänsyn tas till det intresse som, efter en proportionalitetsbedömning, väger tyngst.

Även bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 kap. och 4 kap. 1–8 §§ miljöbalken ska tillämpas vid planläggning och prövning enligt PBL (2 kap. 2 § PBL). Mark får vidare endast bebyggas om marken från allmän synpunkt är lämplig för det. Vid t.ex. planläggning ska kommunen, med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden, bl.a. främja dels en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt, dels bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet (2 kap. 3 § PBL). Vid planläggning ska marken vara lämplig med hänsyn till stads- och landskapsbild, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av god helhetsverkan (2 kap. 6 § PBL).

Enligt 2 kap. 7 § PBL ska det vid planläggning dessutom tas hänsyn till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse finns

1. gator och vägar,
2. torg,

3. parker och grönområden,
4. lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse, och
5. möjligheter att anordna en rimlig samhällsservice och kommersiell service.

Det finns ett nära samband mellan bestämmelserna i PBL och miljöbalken bl.a. genom den nämnda hänvisningen i PBL till miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark- och vattenområden. I 3 kap. miljöbalken finns de grundläggande hushållningsbestämmelserna. Mark- och vattenområden av riksintresse för ett antal angivna ändamål ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra eller skada ändamålen. Riksintressen är geografiska områden som har pekats ut för att de innehåller nationellt eller i vissa fall regionalt viktiga värden och kvaliteter. Exempelvis kan ett område pekats ut som riksintresse för kulturmiljövården. Det innebär att det vid såväl planläggning som bygglovsfrågor kan uppkomma situationer när planfrågor eller byggfrågor ska vägas mot intresset av att bevara kulturmiljövårdade miljöer eller byggnader.

När det gäller skyddet för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse gäller också att byggnader m.m. som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte får förvanskas (8 kap. 13 § PBL). Det finns även krav på att ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt. Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras (8 kap. 14 § PBL). Ändring av denna typ av byggnad och flyttning av en sådan byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden (8 kap. 17 § PBL).

I en detaljplan får kommunen ange krav och skyddsbestämmelser för byggnader som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär (4 kap. 16 § 2–4 PBL). Kommunen kan också i detaljplanen ange utökad lovplikt för åtgärder som kan påverka skyddsvärdet (4 kap. 15 § PBL).

Enligt miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö, som riksdagen har fastställt, ska städer, tätorter och bebyggd miljö utgöra en god och hälsosam livsmiljö. Den bebyggda miljön ska medverka till en god regional och global miljö. Målet syftar till att uppnå en hållbar utveckling i den bebyggda miljön där de ekologiska, sociala och ekonomiska aspekterna vägs in. Vidare innefattar målet miljöanpassning av byggnader och anläggningar samt att en god hushållning med mark, vatten och andra resurser ska främjas. Inom målet God bebyggd miljö används flera preciseringar för att förtydliga målet och tydliggöra uppföljningsarbetet. En av dessa är Kulturvärden i bebyggd miljö: det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas.

Pågående arbete

Våren 2018 infördes ett nytt nationellt mål för arkitektur-, form- och designpolitiken (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316). I samband med detta fick Boverket ett samlat ansvar för samordning, kompetensstöd och främjande insatser till offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå i frågor om arkitektur och gestaltad livsmiljö.

I rapporten Arkitektur och gestaltad livsmiljö (2020:23) redovisar Boverket det arbete som genomförts inom ramen för regeringsuppdraget under 2018–2020. Av rapporten framgår att Boverket hittills har fokuserat på områden som regeringen pekat ut, exempelvis skolors och vårdens miljöer, metodstöd för upphandling, vägledning för kommunalt arkitekturstrategiskt arbete samt samordning av Boverkets, Riksantikvarieämbetets, Statens centrum för arkitektur och designs (Arkdes) och Statens konstråds gemensamma arbete. Boverket har även identifierat ett antal viktiga framtidsfrågor, exempelvis att arbetet behöver breddas och att fler måste involveras. Redovisningen lyfter även fram breda samhällsfrågor kopplade till arkitektur, gestaltad livsmiljö och hållbarhet samt specifika frågor om offentliga rum, cirkulärt byggande och förvaltande, bostadsutformning och värdeskapande stadsstrukturer. Enligt Boverket handlar det om att använda arkitektur och gestaltad livsmiljö som verktyg i det hållbara samhällsbygget och om att arbeta för höjd kvalitet i byggda miljöer.

När det gäller frågan om skyddet för kulturhistoriska byggnader har Boverket bl.a. gjort uppföljningar av miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Vidare har regeringen gett Boverket i uppdrag att samla in, redovisa och sprida lärande exempel när det gäller planering och gestaltning av lokaler och anläggningar för idrott. Uppdraget ska redovisas våren 2026.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om skyddet för kulturhistoriska byggnader. Våren 2023 avstyrktes yrkandena med hänvisning till gällande rätt och pågående arbete. I samma betänkande avstyrktes motionsyrkanden om behovet av idrott och idrottsanläggningar i planläggning. I den delen hänvisade utskottet bl.a. till att kommunerna enligt gällande rätt vid planläggning ska beakta behovet av lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det finns ett skydd för kulturhistoriska byggnader och miljöer i lagstiftningen som bl.a. reglerar hur byggnader får renoveras eller underhållas och i vilken utsträckning sådana miljöer får bebyggas. Dessutom bedriver Boverket ett arbete som rör miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö, som bl.a. innehåller preciseringar om hur kulturvärden ska bevaras, användas och utvecklas. På uppdrag av regeringen redovisade Riksantikvarieämbetet i

samarbete med bl.a. Boverket 2020 ett arbete med att samla in och redovisa kunskap och goda exempel på hur kulturhistoriska värden kan integreras i plan- och byggprocessen. Mot denna bakgrund finner utskottet ingen anledning att föreslå några åtgärder med anledning av de olika förslagen om skydd för kulturhistoriskt viktiga byggnader. Motionerna 2024/25:1347 (SD) yrkande 4 och 2024/25:1383 (SD) yrkandena 5 och 7 bör därför avslås. Detsamma gäller motion 2024/25:3132 (M).

När det gäller övriga motionsförslag, som tar upp behovet av att beakta idrott m.m. i planläggningen, noterar utskottet att kommunerna enligt gällande rätt vid planläggning ska beakta behovet av lämpliga platser för lek, motion och annan utvistelse. Mot denna bakgrund anser utskottet fortfarande att det inte finns anledning att föreslå åtgärder som förtydligar lagstiftningen. Vidare har regeringen nyligen gett Boverket ett uppdrag som gäller bl.a. planering av lokaler och anläggningar för idrott. Samtliga motionsyrkanden bör mot denna bakgrund avslås.

Plansystemet i allmänhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om reglering av upplåtelseform i detaljplaner, planering av kustvattenområden och andra förslag som rör innehållet i olika planer. Utskottet hänvisar till bl.a. gällande rätt och pågående arbete.

Jämför reservation 5 (S), 6 (V), 7 (C), 8 (MP) och 9 (SD) samt särskilt yttrande 2 (SD).

Motionerna

Plansystemet i allmänhet

I partimotion 2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) begärs i yrkandena 16 och 17 tillkännagivanden om att regeringen bör återkomma med ett förslag till ändring i PBL som gör det möjligt att föreskriva en viss upplåtelseform i översiktsplaner respektive i detaljplaner. Enligt motionärerna behövs det för att öka kommunernas möjlighet att se till att de bostäder som byggs både behövs i kommunen och är efterfrågade av kommuninvånarna.

I partimotion 2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) begärs i yrkande 112 ett tillkännagivande om att kommunernas planeringsansvar för kustvattenområden bör specificeras i 3 kap. 5 § PBL så att kommunerna, också med hjälp av kunskapsunderlag och samordningsstöd från länsstyrelserna, kan arbeta med ett helhetsperspektiv från utsjö till land i den fysiska planeringen. I yrkande 113 begär motionärerna ett tillkännagivande om att det behövs riktade satsningar för att förstärka kommunernas kapacitet att genomföra översiktsplanering eller fördjupade översiktsplaner för kustvattenområden och

de aktiviteter som i störst utsträckning påverkar kustvattnets miljöstatus. Slutligen begär motionärerna i yrkande 165 ett tillkännagivande om att kustkommunerna behöver inkludera infrastruktur för fritidsbåtar i den fysiska planeringen.

Jennie Nilsson m.fl. (S) begär i kommittémotion 2024/25:3075 yrkandena 20 och 21 tillkännagivanden om att det ska finnas kommunala planer för blandade upplåtelseformer samt att kommunerna bör få rätt att ange upplåtelseform i detaljplan. Motionärerna anför att kommunerna bör kunna förfoga över ett konkret verktyg i arbetet med att skapa mer blandade boende- och upplåtelseformer i bostadsområdena.

I kommittémotion 2024/25:1386 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att andelen småhus ska ökas i översikts- och detaljplaneringen. Enligt motionärerna finns det en stor efterfrågan på boendeformen och ett ökat fokus i kommunernas planer är ett led i att öka andelen småhus på bostadsmarknaden.

I kommittémotion 2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 13 begärs ett tillkännagivande om att utreda hur man kan förenkla och påskynda planprocesserna med hjälp av fördjupade översiktsplaner så att bygglov kan beviljas utifrån en fördjupad översiktsplan.

Enligt motion 2024/25:1617 av Martina Johansson och Elisabeth Thand Ringqvist (båda C) yrkande 1 bör det ingå i kommunernas planerings-skyldighet att ange hur turismen kan utvecklas, antingen genom att frågorna lyfts in i befintliga planer eller genom att det införs ett krav på en s.k. turist-översiktsplan.

Larry Söder (KD) begär i motion 2024/25:1224 ett tillkännagivande om att tillsätta en utredning som ger bostadsbyggande en annan status i plan-processerna. Motionären framför att om bostadsintresset skulle få förtur över riksintressena skulle tiden som går åt till överklaganden minska och fler bostäder färdigställas.

Gestaltning i den byggda miljön

I kommittémotion 2024/25:1347 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) begärs i yrkande 3 ett tillkännagivande om att regeringen bör se över möjligheten för fler kommuner att ha kommunala arkitekturprogram. Motionärerna anser att det bör finnas ett mellansteg mellan översiktsplan och detaljplan, eller att kommunerna ska vara skyldiga att samråda med bl.a. en länsarkitekt som ett särskilt steg i översikts- eller detaljplaneprocessen. Ett liknande förslag om kommunala arkitekturprogram förs fram av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) i kommittémotion 2024/25:1383 yrkande 4. Enligt motionärerna kan arkitekturprogram vara ett verktyg för att nå en förbättrad arkitektonisk kvalitet och estetisk hållbarhet i hela landet.

Bakgrund

Inledning

Det är kommunerna som har det huvudsakliga ansvaret för planeringen och genomförandet av bostadsförsörjningen. Plansystemet enligt PBL består av regionplan, översiktsplan, områdesbestämmelser och detaljplan.

All planläggning ska enligt 2 kap. 3 § PBL främja bostadsbyggandet och utvecklingen av bostadsbeståndet. Vid tillämpning av bestämmelsen ska de kommunala handlingsplanerna för bostadsförsörjning vara vägledande. Regleringen innebär i praktiken att översiktsplanen ska återspegla bostadsförsörjningsbehovet genom ställningstaganden om den fysiska planeringen (prop. 2013/14:59 s. 22 f.). Översiktsplanen är därför ett viktigt verktyg för att genomföra kommunens intentioner när det gäller bostadsförsörjningen. Planläggningen ska vidare göras med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden. Till stöd för kommunernas planeringsarbete finns en vägledning från Boverket.

Översiktsplan

Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen. Översiktsplanen är vägledande för kommunens fortsatta planprocesser, bl.a. för detaljplaner eller områdesbestämmelser. I översiktsplanen anges inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Planen ska också ge vägledning för beslut om hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras (3 kap. 2 §). Av översiktsplanen ska det bl.a. framgå hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder (3 kap. 5 §).

Den 1 april 2020 infördes nya bestämmelser om översiktsplanering för att ge bättre förutsättningar för mer effektiva plan- och byggprocesser (prop. 2019/20:52, bet. 2019/20:CU7, rskr. 2019/20:168). Reglerna innebär bl.a. att kommunen i början av varje mandatperiod ska anta en planeringsstrategi i vilken kommunfullmäktige ska bedöma om kommunens översiktsplan är aktuell och ta ställning till det fortsatta arbetet med översiktsplaneringen. Att kommunen tar fram en planeringsstrategi ska vara en förutsättning för att översiktsplanen ska anses vara aktuell. Samtidigt infördes förtydliganden när det gäller översiktsplanens innehåll i syfte att underlätta dialogen mellan staten och kommunen om hur bebyggelsen ska utvecklas.

När det gäller översiktsplanering för kustområden har Boverket gett ut en vägledning med stöd för kommunerna i deras arbete med översiktsplaneringen på land och vid kusten samt för territorialhavet. Vägledningen beskriver det kommunala ansvaret för havsplaneringen och kopplingen till den nationella havsplaneringen. Den innehåller också kunskapsunderlag om kust- och havsanknutna intressen och näringar och hur dessa kan beaktas i översiktsplaneringen av kust- och havsområden. Vägledningen tar även upp vanliga konflikter och möjliga synergier mellan olika intressen i planeringen vid kust

och hav. Länsstyrelserna tillhandahåller också visst stöd och ska underlätta kommuners och regionala planeringsorgans deltagande i havsplaneringen.

Detaljplan och områdesbestämmelser

Genom en detaljplan eller genom områdesbestämmelser kan kommunen på ett bindande sätt reglera hur mark ska användas och bebyggas. I en detaljplan får kommunen också bestämma om byggnaders användning och om andelen lägenheter av olika slag i bostadsbyggnader och lägenheternas storlek (4 kap. 11 §). Med byggnaders användning avses den bebyggelse som marken är avsedd att användas för enligt detaljplanen. Detta innebär att marken kan vara avsedd för bebyggelse av bostad, handel, samlingslokal, kontor, garage eller industri eller för allmänt ändamål. Med lägenheter av olika slag avses ordinära familjelägenheter, studentlägenheter, servicelägenheter och olika lägenhetstyper för kollektivboende. Med storlek avses lägenheternas bruksarea, antal rumsheter eller motsvarande (prop. 1985/86:1 s. 575–578). En kommun får däremot inte reglera bostäders upplåtelseform genom en detaljplan.

Statens intressen

Det finns inte någon övergripande planering på nationell nivå av mark- och vattenområden. Staten har dock ett ansvar för, och vissa intressen i, frågor som rör bostadsförsörjningen. Statens intressen hanteras bl.a. genom nationella mål och genom att staten pekar ut riksintresseområden enligt miljöbalken. Detta skapar vissa ramar för bostadsbyggandet som kan påverka den kommunala och regionala nivån.

Vidare finns funktioner i PBL som tillgodoser de statliga intressena. Kommunerna kan t.ex. begära ett planeringsbesked från länsstyrelsen i de frågor som staten råder över (5 kap. 10 f §). Syftet är att det tidigt i planeringsprocessen ska gå att klarlägga om det finns skäl för staten att ingripa mot planeringen.

Det är i regel länsstyrelserna som tillvaratar och samordnar de statliga intressena för frågor som rör användningen av mark- och vattenområden under planprocessen. Detta görs genom samråd under planprocessen. Länsstyrelserna ska under samrådet uttala sig om huruvida de instämmer i kommunens bedömning av om mark- och vattenområden används på det sätt som de är mest lämpade för. Länsstyrelsernas samordnande ansvar innebär bl.a. att de på lämpligt sätt ska hålla andra berörda statliga myndigheter informerade under samrådet. Dessutom har länsstyrelserna i vissa fall ansvar för att tillhandahålla planeringsunderlag.

Översiktsplaneutredningen

Översiktsplaneutredningen har haft i uppdrag att analysera bl.a. hur kommunernas översiktsplanering enligt PBL kan utvecklas och stärkas för att underlätta efterföljande planering och hur dialogen mellan staten och kommunerna om fysisk planering i större omfattning ska kunna hanteras inom ramen för

översiktsplaneringen. I uppdraget ingick även bl.a. att utreda behovet av och förutsättningarna för att ge kommunerna möjlighet att reglera upplåtelseformer, exempelvis genom en bestämmelse i en detaljplan. Utredningen överlämnade delbetänkandet En utvecklad översiktsplanering (SOU 2018:46) i maj 2018. Betänkandet består av två delar.

Del 1 har behandlats i proposition 2019/20:52 En utvecklad översiktsplanering, och ledde till de lagändringar som infördes våren 2020 som anges ovan under rubriken Översiktsplan.

Del 2 handlar om kommunal reglering av upplåtelseform. I betänkandet anförts bl.a. att en detaljplan kräver omfattande resurser när den tas fram och att den ska bestå över en längre tid. En bestämmelse om upplåtelseform kan enligt utredningen inte bestå över en längre tid, och därför gör utredningen bedömningen att det inte är lämpligt att ha sådana bestämmelser i en detaljplan. Utredningen anser dessutom att det inte är lämpligt att kommunen reglerar upplåtelseform i detaljplaner när någon annan än en kommun äger marken. Utredningen konstaterar därför att det inte är lämpligt att införa en möjlighet att reglera upplåtelseformer i PBL. Däremot lämnar utredningen ett förslag till en ny lag som innebär att kommunen ska kunna besluta att bostäder som byggs på mark som kommunen eller ett kommunalt aktiebolag äger bara ska få upplåtas med hyresrätt. Ett sådant beslut ska även gälla för en ny ägare av marken. Utredningen anser att förslaget skulle göra det lättare för kommunen att säkerställa att marken kommer att bebyggas med hyresrätter, om kommunen har satt upp det som ett villkor i samband med försäljningen av marken.

Förslagen i SOU 2018:46 del 2 bereds inom Regeringskansliet.

Pågående arbete

Utredningar

En utredare som regeringen har tillsatt lämnade under 2023 en förstudie om nationell fysisk planering (Ds 2023:28). I förstudien föreslås en struktur för hur den nationella fysiska planeringen kan utformas samt vilka frågor och intressen som bör omfattas av en sådan planering. Utredningens huvudförslag innebär i huvudsak att en ny samlad planlagstiftning ska utarbetas, med en nationell fysisk planeringsnivå som ska resultera i en nationell plan beslutad av regeringen. Den nya planlagstiftningen ska samla bestämmelser ur nuvarande PBL med relevans för fysisk planering, väglagen, lagen om byggande av järnväg samt de delar av miljöbalken som reglerar havsplaneringen. Utredaren föreslår även att delar av de nuvarande hushållningsbestämmelserna, som regleras i miljöbalkens 3 och 4 kap., efter bearbetning lyfts över till den nya planlagstiftningen i form av nationella territoriella anspråk. Utredningen bedömer att förslaget skulle kunna genomföras utan någon större inverkan på det kommunala självstyret. Utredningen bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen tillsatte under 2024 en bokstavsutredare med uppdraget att dels analysera och klarlägga orsakerna till småhusens låga andel av nyproduktionen av bostäder, dels aktivt arbeta för att de parter som bedöms ha möjlighet att bidra till ett ökat småhusbyggande ska göra det. Uppdraget syftar till att verka för en ny egnahemsrörelse och att långsiktigt öka småhusens andel av nyproduktionen av bostäder. Utredaren, som kallas egnahemskommissionär, har lämnat en delredovisning. Där uppges att man i det fortsatta arbetet bl.a. kommer att fördjupa sig i vilka avsiktliga och oavsiktliga faktorer som begränsar småhusbyggandet, varvid småhusbyggande på landsbygd särskilt nämns (Delredovisning av Uppdrag att verka för ökat småhusbyggande genom en ny egnahemsrörelse [LI2024:C]). Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 januari 2027.

Regeringsuppdrag m.m.

Som framgått ovan under Översyn av plan- och bygglagen har regeringen meddelat att den avser att lämna ett uppdrag till Boverket om typgodkända, och i vissa fall bygglovsbefriade, småhus, det s.k. Sverigehuset.

Vidare har regeringen beslutat om en förordning om stöd till kommuner för detaljplaner som möjliggör småhusbebyggelse (förordningen [2023:903] om stöd till kommuner för detaljplaner som möjliggör småhusbebyggelse och omvandlingar från lokaler till bostäder). Förordningen började gälla 2024. Det stöd som kommunerna kan få enligt förordningen kommer att höjas i april 2025.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat och avstyrkt motioner som rör innehållet i olika planer. Våren 2023 hänvisade utskottet till bl.a. gällande rätt och pågående arbete (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att gällande rätt innebär att planläggning av användningen av mark- och vattenområden är en kommunal angelägenhet. Kommunerna har därmed en stark ställning när det gäller var och hur enskilda byggnader ska lokaliseras och utformas samt hur marken bebyggs. Detta är ett uttryck för den kommunala självstyrelsen och bör enligt utskottets mening värnas.

När det gäller frågan om en reglering av upplåtelseformer för bostäder i planer konstaterar utskottet att Översiktsplaneutredningen har bedömt att det inte är lämpligt att ha sådana bestämmelser i en detaljplan och att det inte är lämpligt att införa en möjlighet att reglera upplåtelseformer i PBL. Utredningen har dock lämnat ett förslag till lag som ska ge kommuner vissa möjligheter att påverka upplåtelseformer, som fortfarande bereds inom Regeringskansliet. Utskottet anser inte att det som motionärerna har anfört medför att det finns skäl att föreslå en möjlighet att reglera upplåtelseform i

detaljplaner. Motionerna 2024/25:1992 (V) yrkandena 16 och 17 samt 2024/25:3075 (S) yrkandena 20 och 21 bör därför avslås.

Boverket har gett ut en vägledning till stöd för kommuner som utför översiktsplanering av kustområden, och länsstyrelserna tillhandahåller också visst stöd på området. Utskottet är inte berett att föreslå något tillkännagivande när det gäller motion 2024/25:3037 (MP) yrkandena 112, 113 och 165.

När det gäller att öka byggandet av småhus konstaterar utskottet att det finns flera pågående initiativ på området där den s.k. egnahemskommissionärens arbete, planeringsstimulans till kommuner och ett kommande uppdrag som gäller det s.k. Sverigehuset kan noteras. Med hänsyn till det anser utskottet att det inte finns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av förslaget i motion 2024/25:1386 (SD) yrkande 7. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Utskottet konstaterar vidare att vissa kommuner redan i dag arbetar med tematiska översiktsplaner för turism, dvs. en särskild planeringsprocess med fokus på besöksnäring och turism, och många andra kommuner har på olika sätt fört in besöksnäring eller turism som en aspekt i sin kommuntäckande översiktsplan. Utskottet anser inte att det som anförs i motionerna 2024/25:2950 (C) yrkande 13 eller 2024/25:1617 (C) yrkande 1 ger anledning att föreslå något initiativ i fråga om reglerna för översiktsplanering. Utskottet är heller inte berett att föreslå någon ändring när det gäller avvägningar beträffande riksintressena. Även motion 2024/25:1224 (KD) bör därför avslås.

När det gäller förslaget om att införa ett kommunalt arkitektoniskt program konstaterar utskottet att kommunerna redan i dag har möjlighet att använda sig av sådana program om de finner skäl för det. Boverket har även ett ansvar för att vara ett kompetensstöd i kommunernas arbete med arkitektur- och gestaltungsfrågor. Utskottet anser därför att motionerna 2024/25:1347 (SD) yrkande 3 och 2024/25:1383 (SD) yrkande 4 bör avslås.

Medborgarinflytande och vissa andra intressen vid fysisk planering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om medborgarinflytande och vissa andra intressen vid fysisk planering. Utskottet hänvisar till gällande rätt och pågående arbete.

Jämför reservation 10 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:1347 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att medborgarna ska få ökat inflytande över gemensamma offentliga miljöer.

Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) begär i kommittémotion 2024/25:1383 yrkande 1 ett tillkännagivande om att det bör tas större hänsyn till allmänhetens önskemål vid gestaltning av offentlig miljö. Motionärerna begär även ett tillkännagivande om att det bör utredas hur medborgarna kan få ett större inflytande över byggande, stadsplanering och offentlig konst i stadsmiljön (yrkande 2). Enligt motionärerna kan inflytandet exempelvis ökas genom införande av ett demokratiskt valt råd i kommunerna, eller genom att medborgarna får större möjlighet att tycka till om olika förslag i sitt närområde. Avslutningsvis föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att införande av en kulturell planering bör utredas för att värna det kulturella och estetiska arvet (yrkande 3). Motionärerna framhåller att metoden fokuserar på medborgardialogen i samhällsplaneringen och att den kan skapa en social känsla och samhörighet.

I kommittémotion 2024/25:1386 begär Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) i yrkande 4 ett tillkännagivande om möjligheten att från nationell nivå införa en metod liknande CPTED (crime prevention through environmental design), som fokuserar på att förebygga brott genom arkitektur och stadsplanering, för användning i stadsbyggnadsprocessen lokalt.

I motion 2024/25:478 av Josef Fransson (SD) begärs ett tillkännagivande om att byggnader för statens myndigheter måste uppnå krav på arkitektonisk skönhet. Motionären anför att det är viktigt att statens byggnader ute i riket förskönar omgivningarna.

Niels Paarup-Petersen (C) begär i motion 2024/25:2056 yrkande 14 ett tillkännagivande om ändringar i PBL. Motionären vill att PBL ska skärpas när det gäller brottsförebyggande åtgärder som en del av fastighetsskötsel och framför att det skulle öka möjligheterna för kommunerna att agera i sin roll som tillsynsmyndighet.

Bakgrund

Medborgarinflytande

Medborgarinflytandet i samhällsplaneringen kan komma till uttryck i olika sammanhang och på olika sätt. I 3 kap. 8 § PBL anges att när en kommun upprättar ett förslag till översiktsplan ska den samråda med länsstyrelsen, regionen och de kommuner som berörs. Kommunen ska även ge kommunens medlemmar och de andra myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget tillfälle att delta i samrådet. Syftet med samrådet är att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan. Under samrådet ska kommunen redovisa förslagets innebörd, skälen för förslaget, förslagets konsekvenser och det planeringsunderlag som har betydelse för bedömningen av förslaget. Utöver det formella samrådet får kommunen ha medborgardialog i samband med översiktlig fysisk planering. Dialogen kan gälla en ny översiktsplan eller ändring av en översiktsplan.

Vid ett detaljplanesamråd ska kommunen bl.a. samråda med länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten, berörda kommuner och andra kända sakägare som berörs, t.ex. bostadsrättshavare, hyresgäster och boende (5 kap. 11 § PBL).

Brottsförebyggande arbete

Sedan 2023 gäller lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Enligt lagen ska kommunerna kartlägga brottsligheten och dess konsekvenser inom kommunens geografiska område, komplettera och analysera resultatet samt sammanställa det i en lägesbild. Med lägesbilden som underlag ska kommunerna ta ställning till behovet av åtgärder för att förebygga brottslighet och formulera en åtgärdsplan. I propositionen anges att det är av central betydelse att brottsförebyggande arbete bedrivs på lokal nivå utifrån en lokal problembild, och att brottsförebyggande åtgärder, vid sidan av åtgärder inom t.ex. socialtjänst och skolväsende, även kan aktualiseras inom andra områden som omfattas av kommunernas uppdrag, såsom underhåll av bostadsområden, parker och torg (prop. 2022/23:43 s. 9).

Pågående arbete

Allmänt om medborgarinflytande vid fysisk planering

Boverket arbetar kontinuerligt med att sprida kunskap och goda exempel när det gäller formerna för inflytande och insyn i planeringen. Boverket har exempelvis tagit fram Vägledning om medborgardialog för fysisk planering, som ska vara ett stöd för kommunala tjänstemän och politiker. Den innehåller erfarenheter och exempel på hur olika kommuner arbetar med medborgardialog samt information om vad som gäller enligt lag.

Brottsförebyggande arbete i planprocessen

Boverket arbetar på olika sätt med att lyfta fram trygghetsaspekterna i den fysiska planeringen. Det kan bl.a. handla om hur parker, gångstråk och torg planeras. Boverkets vägledning för medborgardialog berör vidare bl.a. frågor om trygghet och brottsförebyggande åtgärder.

Boverket har också haft i uppdrag att ta fram och sprida en vägledning för brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv och åtgärder i samhällsbyggnadsprocesser (N2018/04599/SPN). Uppdraget redovisas i rapporten Brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv och åtgärder i samhällsbyggnadsprocessen (2019:20). I rapporten anför Boverket bl.a. att det är viktigt att uppnå en bred samverkan mellan de kommunala planerarna, polisen och den kommunala trygghetssamordnaren samt med andra lokala aktörer och kommunala förvaltningar under hela planeringsskedet, för att uppnå en planering som bygger på lokalkännedom och platsspecifik kunskap. Boverket framhåller vidare att utformningen av offentliga platser med nyckelfunktioner för samhället, exempelvis mötesplatser och samhällsservice samt stråk till och från kollektivtrafik, ofta är beroende av ett etablerat samarbete mellan flera

olika ansvariga parter. För att möjliggöra olika fysiska åtgärder är markägarförhållandena samt parternas intentioner och samarbetsförmåga avgörande.

Boverket har vidare haft ett uppdrag att uppdatera, utveckla och sprida kunskapsstöd och vägledning. Arbetet presenterades i rapporten Trygga och jämställda stads- och boendemiljöer (2024:27). Rapporten innehåller bl.a. en uppdaterad version av vägledningen och en uppdaterad och utvecklad beskrivning av olika verktyg och metoder för att ta fram underlag vid det trygghets-skapande och brottsförebyggande arbetet. Bland annat ges en beskrivning av metoden CPTED och hur den kan införas.

Brottsförebyggande rådet (Brå) arbetar sedan 2016 med ett utvecklingsprojekt om s.k. situationell prevention. Syftet med projektet är att sprida kunskap men även utveckla och ta fram ny kunskap om situationellt brottsförebyggande arbete. Projektet riktar sig till brottsförebyggande aktörer inom kommunerna och polisen men även till andra aktörer såsom bostadsbolag, centrumägare och kommunernas stadsbyggnads- eller gatukontor.

Utredningen om åtgärder för stärkt trygghet i den byggda miljön

Utredningen om åtgärder för stärkt trygghet i den byggda miljön har haft i uppdrag att analysera i vilken omfattning samverkan bör vara obligatorisk mellan det offentliga och fastighetsägare i syfte att stärka trygghet, attraktivitet och det lokala näringslivet samt lämna nödvändiga författningsförslag. Utredaren har också kunnat föreslå andra insatser som bidrar till ökad trygghet och brottsförebyggande åtgärder i den byggda miljön. Utredningen har överlämnat betänkandet Avgift för områdessamverkan – och andra åtgärder för trygghet i byggd miljö (SOU 2025:5).

I betänkandet beskrivs crime prevention through environmental design (CPTED) enligt följande. CPTED är en teoretisk modell för att förebygga brott och öka tryggheten i samhället. Modellen lanserades i Sverige för ca 20 år sedan. Modellen handlar om hur fysiska miljöer kan utformas för att förebygga brott och öka tryggheten. Det kan t.ex. handla om arkitektur och byggande av bostadsområden eller om mindre förändringar så som att ta bort skymmande buskage eller att förbättra belysningen på en otrygg eller brottsdrabbad plats. Modellen har utvecklats till att även handla om hur platser kan göras attraktiva och hur ett positivt användande av det offentliga rummet uppmuntrar till att stärka den gemensamma känslan av samhörighet i exempelvis ett bostadsområde. Modellen bygger på sex principer: territorialitet, tillträdeskontroll, övervakning, försvårande av brottsgenomförande, image och aktivering av platsen. I dag används CPTED på frivillig basis i kommunerna och tillämpningen ser mycket olika ut i olika delar av landet (SOU 2025:5 s. 112).

Utredningen lämnar i korthet följande förslag:

- Inför en möjlighet att ta ut en avgift som blir obligatorisk för alla fastighetsägare inom ett visst samverkansområde.
- Inrätta ett nationellt kunskapscentrum för trygghet och säkerhet i den byggda miljön.

- Utred tillsynen av den byggda miljön.
- Utred införande av ett krav på tillstånd för att fastighetsägare ska få ta ut hyra av bostadshyresgäster.

Betänkandet har remitterats med sista svarsdag den 10 maj 2025.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om medborgarinflytande vid fysisk planering i allmänhet och införande av bestämmelser om brottsförebyggande arbete i den fysiska planeringen har behandlats av utskottet vid flera tillfällen. Våren 2023 avstyrktes motionsyrkandena med hänvisning till bl.a. gällande rätt (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att medborgarinflytandet i samhällsplaneringen kommer till uttryck i olika sammanhang och på olika sätt. I PBL finns bestämmelser om att kommunen i planärenden ska samråda med en betydligt vidare krets än enbart sakägarna. Utskottet noterar också att Boverket kontinuerligt arbetar med olika frågor som rör medborgardialog för fysisk planering. Boverket har exempelvis tagit fram en vägledning om hur kommunerna kan hantera dessa frågor. Vidare arbetar bl.a. Boverket med uppdrag som rör brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv och åtgärder i samhällsplaneringen. Det finns också en nyligen avslutad utredning på området.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det saknas skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida i de frågor som tas upp i motionerna. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Klimatfrågor i planeringen och planeringen för gröna områden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hantering av dagvatten och andra klimatfrågor i planeringen och om laddningspunkter för bilar. Utskottet hänvisar till bl.a. gällande rätt. Jämför reservation 11 (C) och 12 (MP).

Motionerna

I partimotion 2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) begärs i yrkande 151 ett tillkännagivande om att verka för lagstiftning som gör det möjligt att ställa krav på fastighetsägare att ta hand om en viss del av dagvattnet inom

fastigheten. Ett likande yrkande finns i kommittémotion 2024/25:1318 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 11.

I partimotion 2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) begärs vidare i yrkande 152 ett tillkännagivande om att grönytefaktor ska göras till ett krav i all nyproduktion. Liknande yrkanden finns i kommittémotion 2024/25:1315 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 7, kommittémotion 2024/25:1318 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 12, och kommittémotion 2024/25:2627 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 8.

I partimotion 2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) begärs slutligen i yrkande 153 ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att införa en faktor för att reglera andelen hårdgjord yta inom tomtmark, kvartersmark och allmän platsmark. Liknande yrkanden finns i kommittémotion 2024/25:1318 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 13, och kommittémotion 2024/25:2627 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 9.

I kommittémotion 2024/25:2485 av Stina Larsson m.fl. (C) begärs tillkännagivanden om att skapa bättre förutsättningar för pollinatörer i tätorter (yrkande 9) samt om att det behövs en ny utredning om ekologisk kompensation (yrkande 13).

I kommittémotion 2024/25:1315 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att öka insatserna för att integrera mer natur i stadsmiljöer. Motionärerna föreslår även att kommunerna ska ha en samlad planering för ekosystemtjänster, klimatanpassning, stärkt biologisk mångfald och rekreativa värden, och upprätta en tydlig plan för detta (yrkande 3), och att lagstiftningen ska anpassas så att den underlättar för kommuner att ställa krav på kompensation för grönstruktur när oexploaterad mark tas i anspråk (yrkande 6). Motionärerna föreslår även att initiativ för stadsodlingar ska stödjas (yrkande 5).

I kommittémotion 2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) begärs i yrkande 96 ett tillkännagivande om att parkeringsnormen i PBL ska ersättas med en mobilitetsnorm i enlighet med SOU 2021:23. I yrkande 159 begärs ett tillkännagivande om att införa krav om kompensation med ekosystemtjänster såsom kolinlagring vid nyexploatering.

I kommittémotion 2024/25:2627 av Elin Söderberg m.fl. (MP) begärs ett tillkännagivande om att Boverket tillsammans med kommunerna ska utreda hur Boverket på bästa sätt kan vara ett stöd i kommunernas pågående arbete med klimatanpassning i bebyggd miljö (yrkande 6). I samma motion föreslås att en lämplig myndighet ska ges uppdrag att utreda hur gamla detaljplaner som kan medföra nybyggnation i riskområden ska hanteras för att minimera risken för olyckor, översvämning och erosion (yrkande 11) samt att regeringen ska ge expertmyndigheter i uppdrag att ta fram tydliga riktlinjer för vilka krav länsstyrelserna ska ställa på kommunerna i planprocessen för att säkerställa en klimatanpassad planering (yrkande 12).

Ingemar Kihlström (KD) begär i motion 2024/25:161 ett tillkännagivande om att utreda förutsättningarna för att föreningar och församlingar ska kunna

få undantag från kravet på ett ladduttag för elbilar på parkeringsplatser med över 20 platser i PBF.

Mathias Bengtsson (KD) begär i motion 2024/25:203 ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör besluta om undantag för ideella föreningar och mindre samlingslokaler från kravet på laddpunkt på parkeringen.

Bakgrund

Allmänt om hanteringen av klimataspekter i planeringsfrågor

Biologisk mångfald är variationsrikedomen bland levande organismer av alla ursprung. Begreppet innefattar mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem.

I PBL anges följande: Vid användningen av mark- och vattenområden tas hänsyn till både allmänna och enskilda intressen (2 kap. 1 § PBL). Mark får bara bebyggas om den är lämplig för det. Planläggning ska främja bl.a. en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder. Den ska även främja en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt (2 kap. 3 § PBL).

Byggnadsverk och bebyggelse ska dessutom lokaliseras till mark som är lämpad bl.a. med hänsyn till människors säkerhet och hälsa och med beaktande av risken för olyckor, översvämning och erosion (2 kap. 5 § PBL). Vidare ska hänsyn tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse finns bl.a. parker, grönområden och lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse (2 kap. 7 § PBL).

De angivna intressena av hälsa och säkerhet ger stöd för en kommun att i en översiktsplan exempelvis översiktligt redovisa riskobjekt och områden som av olika skäl är olämpliga att bebygga enligt kommunens bedömning. Behovet av grönområden kan översiktligt redovisas i en översiktsplan och sedan närmare utvecklas i efterföljande planer och program. De enskilda riskerna, behov av grönområden eller parkeringstal m.m. kan sedan hanteras i detaljplanen, som anger var byggnader ska placeras och hur de ska vara utformade för att passa områdets förutsättningar. Om det behövs kan kommunen i detaljplanen föreskriva om skyddsåtgärder för att motverka vissa risker som t.ex. olika störningar (4 kap. 12 § PBL). Detaljplanen kan även innehålla bestämmelser om t.ex. andelen grönytor.

Detaljplaner som upprättas enligt PBL ska miljöbedömas om genomförandet av planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (5 kap. 11 a §). Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas. För att ta reda på om genomförandet av planen kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska alla planer genomgå en undersökning inom ramen för plansamrådet. Undersökningen ska göras både när kommunen tar fram en ny detaljplan och när den ändrar en befintlig detaljplan.

Vidare använder kommuner bl.a. begreppen grön struktur och grön infrastruktur i fysisk planering. Grön struktur används för att beskriva en kommuns eller en regions grönområden. Grön infrastruktur används för att beskriva hur ett logiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer, strukturer, naturområden och anlagda element utformas, brukas och förvaltas på ett sätt som bevarar biologisk mångfald och främjar ekosystemtjänster som är viktiga för samhället i hela landet.

Internationella åtaganden samt Sveriges klimatmål och miljökvalitetsmål

För att uppfylla Sveriges åtaganden enligt FN:s ramkonvention om klimatförändringar har riksdagen beslutat om ett antal miljökvalitetsmål. Ett av miljökvalitetsmålen är Begränsad klimatpåverkan. Detta mål innebär att halten av växthusgaser i atmosfären, i enlighet med FN:s ramkonvention om klimatförändringar, ska stabiliseras på en nivå som innebär att människors påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att bl.a. den biologiska mångfalden bevaras.

Ett annat miljökvalitetsmål som riksdagen har beslutat om är, som nämnts tidigare, God bebyggd miljö. Det innebär att städer, tätorter och bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö. Den bebyggda miljön ska medverka till en god regional och global miljö. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Målet syftar till att uppnå en hållbar utveckling i den bebyggda miljön där de ekologiska, sociala och ekonomiska aspekterna vägs in. Målet har flera preciseringar som används för att förtydliga det och tydliggöra uppföljningsarbetet. Preciseringen hållbar samhällsplanering innebär att städer och tätorter, samt sambandet mellan tätorter och landsbygd, ska vara planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor. Preciseringen infrastruktur innebär att infrastruktur för energisystem, transporter, avfallshantering och vatten- och avloppsförsörjning ska vara integrerade i stadsplaneringen och i övrig fysisk planering samt att lokalisering och utformning av infrastrukturen ska vara anpassad till människors behov, för att minska resurs- och energianvändning samt klimatpåverkan, samtidigt som hänsyn ska tas till bl.a. natur- och kulturmiljö.

Vid FN:s toppmöte 2015 antog världens länder 17 globala hållbarhetsmål till 2030, den s.k. Agenda 2030. Mål 13, Bekämpa klimatförändringar, innebär att länderna ska vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser. Ett av delmålen handlar om att integrera klimatåtgärder i t.ex. planering på nationell nivå. Mål 15, Ekosystem och biologisk mångfald, fastställer att biologisk mångfald är avgörande för jordens livsuppehållande system och anger att vår nuvarande och framtida välfärd vilar på denna grund. Enligt målet ska länderna därför skydda, återställa och främja bl.a. ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem samt hejda förlusten av

biologisk mångfald. Målet innebär bl.a. att mänsklighetens behov av t.ex. energi och vatten ska tillgodoses utan att undergräva biologisk mångfald och genom ett hållbart nyttjande av ekosystemtjänster och samtidigt minskade utsläpp av växthusgaser. Därutöver kan noteras att riksdagen 2017 beslutade om ett klimatpolitiskt ramverk som syftar till att skapa långsiktiga förutsättningar för en ambitiös och effektiv klimatomställning. Ramverket består av nationella klimatmål, en klimatlag och ett klimatpolitiskt råd.

Närmare om hantering av dagvatten

Hantering av dagvatten regleras i flera olika lagar. Med stöd av PBL kan de fysiska och ansvarsmässiga förutsättningar som behövs för att hantera dagvatten regleras. Dagvattenfrågan löses stegvis genom planeringsprocessen. Översiktsplanen anger inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön och redovisar bl.a. de stora dragen i fråga om användningen av mark- och vattenområden i kommunen. Den översiktliga och strategiska planeringsnivån är avgörande för kvaliteten på den efterkommande detaljplaneringen.

Vid detaljpaneläggning behöver kommunen visa hur dagvattenhanteringen kommer att lösas. Med planbestämmelser kan kommunen skapa de förutsättningar som behövs för att genomföra en viss dagvattenlösning. Beroende av om planområdet omfattas av ett verksamhetsområde för dagvatten enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster eller inte kan det finnas olika behov av reglering med planbestämmelser.

Utgångspunkten i PBL är att marken som ska tas i anspråk för bebyggelse ska vara lämplig för det ändamål som detaljplanen anger. Är dagvattnet ett problem som behöver lösas för att marken ska anses vara lämplig ska kommunen kunna visa att ett genomförande av detaljplanen är tillräckligt för att lösa problemet. I vissa fall kan det räcka att kommunen i planbeskrivningens genomförandedel visar hur lösningen ska genomföras. I andra fall kan kommunen också behöva införa särskilda planbestämmelser för att dagvattenlösningen ska kunna genomföras och marken ska bli lämplig.

Det finns vissa möjligheter att i en detaljplan införa regleringar som bidrar till att hushålla med dricksvatten eller att skydda en dricksvattenresurs. Det kan t.ex. handla om att skapa förutsättningar för olika former av dagvattenlösningar eller att införa lovplikt för grundvattentäkter i områden där det råder brist på grundvatten.

Boverkets vägledning

Boverket har på uppdrag av regeringen tagit fram en vägledning för översiktsplaneringen som ett led i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö i de delar som handlar om hur översiktsplaneringen kan bidra till att nå bl.a. de nationella klimatmålen. Vägledningen innehåller exempel på hur kommunerna kan göra för att öka sitt klimatfokus i översiktsplaneringen. Den är tänkt att vara till stöd för personer som arbetar med översiktsplanering

och frågor om bl.a. miljö eller andra frågor med koppling till den fysiska planeringen. Den kan även vara till stöd för länsstyrelserna i rollen som samrådspart till kommunerna.

Boverket har även tagit fram en vägledning om riskhantering i planläggning och byggande. Vägledningen handlar om varför och hur kommuner och regioner kan arbeta med riskhantering och på så sätt bidra till ett samhälle som blir alltmer robust och som kan upprätthålla grundläggande funktioner trots störningar. I vägledningen föreslår Boverket att regioner och kommuner tar fram en strategi för riskhantering inför planläggning eller beredning av beslut enligt PBL och hur en sådan strategi kan tas fram. Dessutom innehåller vägledningen en beskrivning i tolv steg över processen för riskhantering vid planläggning eller beredning av beslut enligt PBL.

Skrivelsen Ny strategi för levande och trygga städer och Rådet för levande städer

I skrivelsen Ny strategi för levande och trygga städer (skr. 2024/25:96) presenterar regeringen en ny inriktning för stadsutvecklingspolitiken. Det nya nationella målet för stadsutvecklingen är att Sveriges städer utifrån sina förutsättningar ska utvecklas till levande, trygga och robusta livsmiljöer där människor trivs och vill vistas. Sverige ska vara ett föregångsland för hållbar utveckling av attraktiva städer.

Regeringen presenterar också fokusområden för den nationella stadsutvecklingspolitiken: livskvalitet, kultur, arkitektur och gestaltning, handel och besöksnäring, mobilitet, trygghet, trädgårdsstaden, fysisk aktivitet, trafiksäkra skolvägar, forskning och innovation, minskad klimatpåverkan, ökad klimatanpassning och säkrade ekosystemtjänster, beredskap samt digitalisering.

Regeringen anger i skrivelsen att den anser att de viktigaste förutsättningarna för att skapa en robust stad är bl.a. följande:

- Skapa flexibilitet genom robusta grundstrukturer för bebyggelsens utveckling.
- Forskning och innovation inom samhällsbyggnadsområdet behövs för att möta utvecklingen och lösa de utmaningar som städer står inför. Regeringen avser att förlänga Formas nationella forskningsprogram för hållbart samhällsbyggande med två år samt ge det en delvis justerad inriktning.
- Cirkulär resurshantering ökar samhällets självförsörjande förmåga och krisberedskap.
- Klimatanpassning behöver planeras och genomföras i god tid och principerna i regeringens strategi för klimatanpassning måste tillämpas på alla nivåer.
- Säkra stadens ekosystemtjänster.

- Beakta grönskans betydelse för städers förmåga att stå emot såväl höga temperaturer som stora nederbördsmängder.

Skrivelsen bereds för närvarande av utskottet.

I samband med den nya strategin har regeringen beslutat om ändringar i uppdraget för Rådet för hållbara städer. Rådet byter namn till Rådet för levande städer. Rådet är ett forum för myndigheter som är strategiskt viktiga i det långsiktiga arbetet med stadsutveckling. I rådet ingår cheferna för Boverket, Brottsförebyggande rådet, Folkhälsomyndigheten, Formas, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Statens centrum för arkitektur och design, Statens energimyndighet, Statens konstråd, Tillväxtverket, Trafikverket och Vinnova. I rådet ingår även en landshövding som företräder länsstyrelserna och en representant från Sveriges Kommuner och Regioner. Rådets primära målgrupp är Sveriges kommuner.

Parkeringsfrågor

En obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen (8 kap. 9 § första stycket PBL). Tomten ska bl.a. ordnas så att det på tomten eller i närheten av den i skäligen utsträckning finns lämpligt utrymme för parkering, lastning och lossning av fordon. Om tomten ska bebyggas med byggnadsverk som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för fritidshem, förskola, skola eller annan jämförlig verksamhet ska det på tomten eller i närheten av den finnas en tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. Om det inte finns tillräckliga utrymmen för att ordna både friyta och parkering ska man i första hand ordna friyta (8 kap. 9 § andra stycket PBL). Dessa krav ska även i skäligen utsträckning tillämpas om tomten är bebyggd (8 kap. 10 § PBL). Det finns dock vissa möjligheter till undantag för bebyggda tomter.

Bestämmelserna innebär att en kommun kan ställa krav på att byggherren ska säkerställa tillgång till parkering. Det är kommunen som bestämmer vilka parkeringstal som tillämpas.

På uppdrag av regeringen tog Boverket under 2018 fram en vägledning för parkeringstal. Enligt uppdraget skulle Boverket sammanställa, redovisa och tillgängliggöra information och belysa med goda exempel hur användningen av markyta i städer kan effektiviseras och stadsmiljön förbättras genom aktivt användande av parkeringstal som verktyg. I vägledningen anger Boverket att parkeringsfrågor bör behandlas integrerat med den övergripande planeringen i kommunen. I arbetet med översiktsplaneringen bör kommunen ta fram en parkeringspolicy som stöder en planering där gång-, cykel- och kollektivtrafik är normen. Boverket anser också att kommunen bör föra en dialog med byggherrar, fastighetsägare och exploatörer om parkeringsbehov kopplat till kommunens olika delar.

Vidare anför Boverket att många kommuner använder sig av s.k. flexibla parkeringstal, vilket innebär att kommunen ger byggherren möjlighet att anlägga färre parkeringsplatser än parkeringspolicyn anger. Detta kan enligt Boverket göras om byggherren arbetar med mobilitetsåtgärder som kan anses ge förutsättningar för ett minskat bilinnehav för de boende och även underlätta för alternativa färdmedel. Genom att i detaljplaneringen arbeta med parkeringstal och mobilitetsåtgärder, som t.ex. samutnyttjande av p-platser och väl utformade cykelparkeringar, och tillämpa flexibla parkeringstal kan en kommun hålla byggkostnaderna nere. Ett sådant arbete innebär också enligt Boverket att mark frigörs för andra ändamål än för parkering. I vägledningen lämnar Boverket exempel på hur olika kommuner tillämpar flexibla parkeringstal i sin planering.

Krav på laddningspunkter

Från och med den 1 januari 2025 ska enligt PBF alla lokalbyggnader med fler än 20 parkeringsplatser ha minst en laddningspunkt för elfordon. Kravet har sitt ursprung i EU-lagstiftning. Regeringen beslutade dock i december 2024 att införa ett undantag som innebär att ideella organisationer inte omfattas av kravet.

Pågående arbete

Vattenutredningen

Vattenutredningen har haft i uppdrag att se över hanteringen av vattenfrågor vid planläggning och byggande. I uppdraget ingick bl.a. att analysera och lämna förslag på hur kommunerna vid planläggning och prövning enligt PBL ska kunna säkerställa att miljökvalitetsnormer för vatten följs, att dagvatten hanteras på ett hållbart sätt och att dricksvattenförsörjningen tryggas. I november 2023 överlämnade utredningen sitt betänkande En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72).

När det gäller PBL föreslår utredningen bl.a. att det ska förtydligas att möjligheterna att hantera dagvatten är ett sådant allmänt intresse som behöver beaktas vid bedömningen av lämplig utformning och placering av bebyggelse och byggnadsverk. Utredningen föreslår även bestämmelser om vilka krav som bör ställas på hanteringen av dagvatten vid planläggning i detaljplan och områdesbestämmelser samt i skälig utsträckning vid bebyggande av en tomt. Bland annat föreslås att kommunen ges möjlighet att i en detaljplan bestämma skyddsåtgärder för att motverka en sådan otillåten påverkan på vattenmiljön som strider mot försämrings- och äventyrandeförbuden. Vidare föreslås att bestämmelser om dricksvattenförsörjning, krav på hushållning med vatten och skydd av vattenområden förtydligas. När det gäller frågan om att säkerställa dricksvattenförsörjningen utifrån ett vattenbristperspektiv föreslås exempelvis ett förtydligande om att kommunen i samband med planläggning i detaljplan,

om det finns särskilda skäl, kan bestämma skyddsåtgärder för att motverka eller förebygga brist på vatten.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Stödet för gröna och trygga samhällen

Den 15 januari 2021 trädde förordningen (2020:1202) om stöd för gröna och trygga samhällen i kraft. Förordningen innebär att kommuner, andra fastighetsägare och tomträttshavare kan söka stöd för att utveckla stadsgrönska och ekosystemtjänster i områden med socioekonomiska utmaningar. Syftet är att utveckla områdena i en grön och hälsofrämjande riktning samtidigt som det skapas trygga, trivsamma och inkluderande utemiljöer med särskild omsorg om åtgärdernas gestaltning. Boverket administrerar och beslutar om stödet.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om klimatfrågor i planeringen och om planering för gröna städer. Våren 2023 avstyrktes yrkanden om bl.a. mobilitetsnorm, system för ekologisk kompensation och biologisk mångfald i samhällsplaneringen. Utskottet hänvisade till bl.a. gällande rätt (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att miljö- och klimatfrågor ska beaktas i samhällsplaneringen enligt gällande bestämmelser i PBL. Boverket ger vidare kommunerna vägledning om hur de kan hantera klimatrelaterade risker i planläggningen. Som redogjorts för ovan kan länsstyrelsen i vissa fall göra en överprövning och i vissa fall upphäva en detaljplan, exempelvis om beslutet kan antas innebära att en bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till risken för olyckor, översvämning eller erosion. De fysiska och ansvarsmässiga förutsättningar som behövs för att hantera dagvatten regleras också med stöd av PBL i olika steg av planeringsprocessen. Mot denna bakgrund anser utskottet att det enligt gällande rätt finns förutsättningar att tillgodose de förslag om klimatanpassning i planeringen och hantering av dagvatten som framförs i motionerna 2024/25:3037 (MP) yrkandena 151–153, 2024/25:2485 (C) yrkandena 9 och 13, 2024/25:1315 (MP) yrkandena 1, 3 och 5–7, 2024/25:1318 (MP) yrkandena 11–13, 2024/25:2613 (MP) yrkande 159 samt 2024/25:2627 (MP) yrkandena 6, 8, 9, 11 och 12.

När det gäller motionsyrkandet om minskat bilberoende har utskottet tidigare konstaterat att gällande rätt ger kommunerna en möjlighet att ställa krav på parkering vid bebyggelse i den omfattning som kommunerna anser behövs. Boverket har vidare redovisat ett uppdrag som syftar till att tillgängliggöra information och belysa med goda exempel hur användningen av markyta kan effektiviseras och stadsmiljön förbättras genom att

kommunerna aktivt använder sig av parkeringstalen som verktyg. I vägledningen lämnar Boverket förslag om hur kommunerna kan integrera parkeringsfrågor i planeringen bl.a. för att skapa förutsättningar för ett minskat bilinnehav för de boende och för att underlätta för alternativa färdmedel. Mot denna bakgrund bör motion 2024/25:2613 (MP) yrkande 96 avslås.

Regeringen har vidare nyligen beslutat om ett undantag från skyldigheten att anordna laddningspunkter för vissa organisationer. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns något skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av förslagen. Motionerna 2024/25:161 (KD) och 2024/25:203 (KD) bör därför avslås.

Reglering med detaljplan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om krav på energieffektivitet i detaljplaner, skyddsåtgärder och andra frågor om detaljplanereglering. Utskottet hänvisar till gällande rätt och pågående arbete. Jämför reservation 13 (SD), 14 (V) och 15 (MP).

Motionerna

I partimotion 2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) begärs i yrkande 15 ett tillkännagivande om att regeringen bör lägga fram lagförslag i linje med de förslag som Byggrättsutredningen lämnat i betänkandet Ett snabbare bostadsbyggande (SOU 2018:67). Motionärerna framhåller att betänkandet innehåller ett antal konkreta förslag som syftar till att kommunerna i högre utsträckning ska kunna säkerställa att byggrätter tas i anspråk utan onödigt dröjsmål. Motionärerna begär även ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett förslag till ändring i PBL som gör det möjligt att ställa krav på energieffektivitet m.m. i detaljplan (yrkande 18).

I partimotion 2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) begärs i yrkande 114 ett tillkännagivande om att kommunernas möjlighet att bestämma skyddsåtgärder i detaljplanen utöver markförening ska omfatta förening av hav och vatten.

I kommittémotion 2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) begärs i yrkande 13 ett tillkännagivande om att alltför stor styrning i detaljplaner bör undvikas. Enligt motionärerna kan mycket detaljerade detaljplaner innebära problem då det försvårar och fördyrar byggprojekt, tar onödiga resurser av kommunerna och försvårar för byggbolag på olika sätt.

I motion 2024/25:3137 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) begärs i yrkande 10 ett tillkännagivande om att se över möjligheten att förstärka översiktsplaneringen och begränsa detaljplanekravet. Enligt motionärerna skulle detta förkorta den totala tidsåtgången.

Sten Bergheden (M) begär i motion 2024/25:2829 ett tillkännagivande om att se över möjligheten att ta bort kravet på detaljplan vid byggnation av max åtta hus på landsbygden. Motionären framför att det kan ifrågasättas om en detaljplan alltid behövs vid byggnation på landsbygden där få berörs utöver markägaren och exploatören.

Bakgrund

Allmänt

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark- och vattenområden (1 kap. 2 § PBL). Det innebär att det är kommunen som i princip ensam avgör både om och när en detaljplan ska tas fram och därmed hur mark- och vattenområden får användas och bebyggas (4 kap. 1 § PBL). En planintressent kan inte på egen hand inleda ett detaljplaneärende. Däremot kan den som avser att vidta en åtgärd som kan förutsätta att en detaljplan antas, ändras eller upphävs begära att kommunen lämnar besked om huruvida den har för avsikt att inleda en sådan planläggning eller inte, ett s.k. planbesked (5 kap. 2 § PBL).

Krav på reglering med detaljplan, dess innehåll och giltighetstid

Bestämmelserna om krav på reglering med detaljplan finns i 4 kap. 2–5 §§ PBL. Kommunen ska enligt 4 kap. 2 § PBL genom en detaljplan pröva ett områdes lämplighet för bl.a. bebyggelse och byggnadsverk samt reglera bebyggelsemiljöns utformning för vissa förhållanden som finns angivna i lag. Bestämmelsen ändrades den 1 januari 2019 till följd av förslagen i propositionen Ett tydligare och enklare detaljplanekrav (prop. 2017/18:167, bet. 2017/18:CU34, rskr. 2017/18:403). Ändringarna syftade till att göra det enklare att bedöma när det krävs en detaljplan och när det inte gör det. Ändringarna innebar att kravet på detaljplan för en ny sammanhållen bebyggelse bara gäller bebyggelse med bygglovspliktiga byggnadsverk och om det finns ett behov av planläggning. De omständigheter som har betydelse för bedömningen av om det krävs en detaljplan framgår av lagtexten både i fråga om uppförande av en ny sammanhållen bebyggelse och i fråga om förändring eller bevarande av en befintlig bebyggelse. Ändringarna innebar också att det ska beaktas vilken inverkan ett nytt byggnadsverk i sig har på omgivningen. Vidare behöver en kommun inte reglera frågorna med en detaljplan om det finns områdesbestämmelser med tillräcklig reglering av angivna frågor (4 kap. 4 § PBL).

I en detaljplan ska en kommun bestämma och ange gränserna för olika platser, bestämma användningen och utformningen av vissa allmänna platser samt bestämma användningen av kvartersmark och vattenområden (4 kap. 5 § PBL). Kommunen kan även bestämma om vegetation och om markytans utformning och höjdläge (4 kap. 10 § PBL). Kommunen får bestämma i frågor

som rör bebyggandets omfattning, byggnaders användning, andelen lägenheter av olika slag i bostadsbyggnader och lägenheternas storlek (4 kap. 11 § PBL). Vidare får kommunen reglera åtgärder mot störningar som t.ex. buller. Kommunen får även reglera frågor om bygglov, rivningslov, marklov och fastighetsindelning. Dessutom får kommunen häva strandskyddet för ett område om det finns särskilda skäl för det och om intresset av att ta området i anspråk på det som avses med detaljplanen överväger strandskyddsintresset (4 kap. 12–17 §§ PBL).

En detaljplan gäller till dess den ändras eller upphävs (4 kap. 38 § PBL). I detaljplanen ska kommunen ange en genomförandetid. Tiden ska bestämmas så att det finns rimliga möjligheter för kommunen att genomföra planen och får inte vara kortare än 5 år och inte längre än 15 år (4 kap. 21 § PBL). Under genomförandetiden för detaljplanen gäller vissa särskilda förutsättningar för att kommunen ska kunna ändra eller upphäva en detaljplan; bl.a. får planen som huvudregel inte ändras eller upphävas om en fastighetsägare som berörs av den motsätter sig det (4 kap. 39 § PBL).

Byggrättsutredningen

Byggrättsutredningen hade i uppdrag att kartlägga och analysera de verktyg som kommunerna har för att byggrätter som skapats i detaljplaner ska tas i anspråk utan dröjsmål och för att vid behov förstärka verktygen. I sitt betänkande Ett snabbare bostadsbyggande (SOU 2018:67) lämnade utredningen bl.a. förslag om att återinföra de tidigare gällande exploatörsbestämmelserna genom att kommunerna efter beslut av länsstyrelsen ska ha en möjlighet att lösa in mark utan ersättning för allmänna platser och mark avsedd för byggnadsverk för vård, utbildning eller omsorg. Utredningen är enligt uppgift från Regeringskansliet lagd till handlingarna.

Pågående arbete

Boverket har haft i uppdrag att beskriva och utvärdera regelverket för ändring av detaljplan samt göra en översyn av gällande rätt och rättstillämpningen i fråga om olagliga planbestämmelser. I mars 2024 förlängdes och ändrades uppdraget på så sätt att Boverket även skulle lämna författningsförslag. Uppdraget slutrapporterades i september 2024 genom Boverkets rapport 2024:21 Uppdrag om översyn av regelverket för ändring av detaljplan och av olagliga planbestämmelser.

I rapporten konstaterar Boverket bl.a. följande (s. 7 f.):

Det finns flera olika problem kopplade till ändring av detaljplan. I första hand handlar det om de juridiska förutsättningarna. Enligt Boverkets tolkning finns det en motsättning i regelverket eftersom det uttryckligen framgår av PBL att detaljplaner kan ändras, samtidigt som det framstår som att det inte finns något sätt att göra ändringar på utan att det strider mot arkivlagen. Problemen handlar också om svårigheter att redovisa

ändringar på plankartan på ett tydligt sätt och hur kraven på digital information aktualiseras vid ändring. En annan svårighet för kommunerna handlar om lämplighetsprövningens omfattning, till exempel hur stora ändringar som är lämpliga att hantera genom ändring och vad som behöver prövas. För att lösa dessa problem krävs författningsändringar.

Under utredningen har det inte framkommit att detaljplaneprocessen skulle vara ett problem vid ändring av detaljplan och det finns ingen större efterfrågan på ytterligare förenklade förfaranden. Detta då fler förfaranden ytterligare skulle komplicera ett redan komplicerat system.

Boverkets författningsförslag innebär att detaljplaner ska ändras genom att kommunen antar en detaljplan som ersätter den gällande detaljplanen. Detta innebär i praktiken att kommunen ritar rent och översätter den ursprungliga planen till dagens system och gör ändringen i denna omvandlade version. En sådan omvandling innebär att en gällande detaljplan med samtliga bestämmelser tolkas om till nuvarande system och blir juridiskt gällande genom antagandebeslutet. De delar av planen som endast bekräftar gällande förhållanden överförs därmed till dagens system för reglering i detaljplan som uppfyller kraven på digital information enligt 2 kap. 5 a § PBF och Boverkets föreskrifter om detaljplan. Kommunen väljer själv hur mycket av gällande plan som ska omvandlas genom att avgränsa planområdet.

Boverket föreslår även en utökning av vad som är möjligt att pröva genom ändring av detaljplan så att en ändring får göras om den inte motverkar den ursprungliga detaljplanens syfte. Detta innebär till exempel att det skulle vara möjligt att ändra, lägga till och ta bort användningsbestämmelser. Någon förändring av lämplighetsprövningen föreslås däremot inte.

Förslaget får till följd att flera otydligheter kring ändring av detaljplan reds ut och ges en uttrycklig lösning i lagen. Det kommer också vara möjligt att göra mer omfattande ändringar än vad som kan göras idag. Sammantaget leder detta till att ändring blir ett effektivare planeringsverktyg som underlättar justeringar och uppdateringar av gällande planer som blivit inaktuella eller som behöver utvecklas. Detta skapar bättre förutsättningar att genomföra projekt inom befintliga bebyggelsemiljöer.

Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om begränsning av detaljplanekravet och genomförande av Byggrättsutredningens förslag har behandlats av utskottet vid flera tillfällen. Våren 2023 avstyrktes förslagen med hänvisning till bl.a. pågående arbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att planprocessen och de bestämmelser som styr planering och planeringsunderlag inte i onödan försvårar bostadsbyggnad. Som framgår ovan har Byggrättsutredningens betänkande lagts till handlingarna och utskottet ser inte anledning att föreslå något initiativ från riksdagen med anledning av förslaget som hänvisar till betänkandet.

Inte heller är utskottet berett att ställa sig bakom förslagen om en möjlighet att införa krav på energieffektivitet i detaljplaner eller en möjlighet att bestämma om skyddsåtgärder i detaljplanen i fråga om förorening av hav och vatten. Motionerna 2024/25:1992 (V) yrkandena 15 och 18 samt 2024/25:3037 (MP) yrkande 114 bör avslås.

När det gäller de övriga motionsyrkandena, som avser graden av styrning genom detaljplaner och begränsande av detaljplanekravet, ser utskottet inte anledning att föreslå något initiativ, bl.a. mot bakgrund av lagstiftningsärendet Ett tydligare och enklare detaljplanekrav där det genomfördes vissa förtydliganden av kravet på detaljplan som begränsar detaljplanekravet. Mot denna bakgrund anser utskottet att motionerna 2024/25:1383 (SD) yrkande 13, 2024/25:2829 (M) och 2024/25:3137 (M) yrkande 10 bör avslås.

Regionplanering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår yrkanden om regionplanering. Utskottet anser inte att det finns skäl att vidta några åtgärder med anledning av förslagen. Jämför reservation 16 (SD) och 17 (V).

Motionerna

I partimotion 2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) begärs i yrkande 19 ett tillkännagivande om regional fysisk planering. Motionärerna anför att det behövs en tydligare statlig och regional styrning för att få fler kommuner att ta sitt ansvar för bostadsförsörjningen. Motionärerna anser därför att det bör införas en regional fysisk planeringsnivå som har en mer styrande och bindande påverkan på den kommunala planläggningen.

I kommittémotion 2024/25:1383 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) begärs i yrkande 8 ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att utvidga lagstiftningen om regional planering till att gälla i hela Sverige. Motionärerna anför att regional planering behövs för att stat, regioner och kommuner gemensamt ska kunna planera för bostadsbyggande, infrastruktur och kollektivtrafik.

Bakgrund

Den 1 januari 2019 infördes nya bestämmelser om regional fysisk planering i 7 kap. PBL. Den regionala fysiska planeringen ska omfatta frågor av betydelse för den fysiska miljön som angår två eller flera kommuner i ett län. Sådan planering ska göras i Stockholms län, Skåne län och sedan 2023 även i Hallands län (prop. 2021/22:184, bet. 2021/22:CU25, rskr. 2021/22:377).

Regionen är ansvarig för den regionala fysiska planeringen inom sitt län. Uppgifterna innefattar bl.a. att anta en regionplan. En sådan plan ska ange de

grunddrag för användningen av mark- och vattenområden och riktlinjer för lokaliseringen av bebyggelse och byggnadsverk som har betydelse för länet. Planen ska även ge vägledning för beslut om översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser (7 kap. 2 § PBL). Av regionplanen ska det vidare framgå hur hänsyn har tagits till, och hur planen har samordnats med, andra nationella, regionala och kommunala planer och program (7 kap. 3 § PBL).

Den bindande regleringen av markens användning och av bebyggelsen inom en kommun görs genom en detaljplan eller områdesbestämmelser. Om en detaljplan avviker från en översiktsplan ska det i detaljplanen anges på vilket sätt den gör det och skälen för avvikelsen (4 kap. 33 § PBL). All planläggning ska vidare främja bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet, med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden (2 kap. 3 § PBL). Den kommunala handlingsplanen för bostadsförsörjning enligt lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska vara vägledande.

I PBL anges dessutom att det ska framgå av översiktsplanen hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder. Redovisningen kan anpassas till kommunens situation när det gäller bostadsförsörjning (se prop. 2013/14:59 s. 33). Kommunens handlingsplan för bostadsförsörjningen och det behov av bostäder som identifierats i den ska därmed påverka översiktsplanen. Översiktsplanen blir därmed ett verktyg för att genomföra kommunens intentioner när det gäller bostadsförsörjningen. Bestämmelsen i PBL innebär att översiktsplanen ska återspegla bostadsförsörjningsbehovet genom ställningstaganden i den fysiska planeringen (se prop. 2013/14:59 s. 22 f.).

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med behandlingen av proposition 2021/22:184 våren 2022 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att regional fysisk planering ska vara obligatorisk i alla län. Utskottet var inte berett att ställa sig bakom förslaget men noterade samtidigt att det enligt regeringen inte är uteslutet att regional fysisk planering kan komma att införas i fler län när det finns behov av och förutsättningar för sådan planering. Våren 2023 avstyrktes motioner om utökad regionplanering (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan infördes för en tid sedan regional fysisk planering i Hallands län. Utskottet är fortfarande inte berett att ställa sig bakom motionsyrkandena om att regional fysisk planering bör införas i fler län. Som utskottet noterade i samband med beredningen av proposition 2021/22:184 är det dock inte uteslutet att regional fysisk planering kan komma att införas i fler län när det finns behov av och förutsättningar för sådan planering. Båda motionsyrkandena bör därför avslås.

Krav vid ny- eller ombyggnation av bostäder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om möjlighet till avsteg från byggregler, byggregler för boendeformer för äldre och krav på åtgärder för minskad vattenförbrukning i byggnader. Utskottet hänvisar till gällande rätt och pågående arbete.

Jämför reservation 18 (C) och 19 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) begärs i yrkande 17 ett tillkännagivande om att det bör införas möjligheter att peka ut innovationsytor där avsteg från gällande byggregler är tillåtna i syfte att skapa fler möjligheter för bostadsbolag, byggare och arkitekter att tänka nytt och pröva nya lösningar. Motionärerna begär även en analys av hur man i framtida byggregler bäst tar hänsyn också till behoven hos den åldrande befolkningen (yrkande 28). Enligt motionärerna behöver regelverken förtydligas så att det finns en grundläggande standard för vad som ska ingå i de olika boendeformerna för äldre.

I kommittémotion 2024/25:1318 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 14 begärs ett tillkännagivande om att alla nya byggprojekt ska ha en plan för att minimera vattenförbrukningen under byggnadens livscykel. I yrkande 15 framställs ett förslag om att ställa krav på vattensparande blandare och snålspolande toaletter vid renoveringar av hyreslägenheter. Vidare vill motionärerna att innovativa vattensparande lösningar ska uppmuntras vid nybyggnation, såsom att återanvända tvättvatten, använda regnvattenuppsamlare eller installera urinseparation (yrkande 17). Därtill vill motionärerna se över möjligheterna att ställa krav på hushållen att mäta sin vattenförbrukning, exempelvis vid omfattande renoveringar eller nybyggnation (yrkande 18). Motionärerna anför att det behövs ett brett arbete med att minska onödigt vattenanvändning för att minska behoven av nya vattentäkter, utbyggnad av nya vattenreningsverk och avloppsreningsverk samt för att motverka vattenbrist.

Fredrik Saweståhl (M) framställer i motion 2024/25:1991 ett förslag om att överväga möjligheten att se över tillgänglighetskraven vid byggande av småhus.

Lina Nordquist (L) begär i motion 2024/25:208 ett tillkännagivande om att uppmuntra inrättande av gemensamhetslokaler i flerbostadshus.

Bakgrund

Allmänt

Bestämmelser om byggnadsverks utformning och tekniska egenskaper finns i 8 kap. PBL. Inledningsvis anges vilka krav i fråga om utformning som

byggnadsverk ska uppfylla. Dessa krav är bl.a. att en byggnad ska ha lämplig utformning och vara tillgänglig för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. Byggnader ska enligt 8 kap. 4 § PBL ha tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om t.ex. säkerhet i händelse av brand, skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljön, lämplighet för det avsedda ändamålet, hushållning med vatten och avfall samt laddning av elfordon. De tekniska egenskapskraven prövas och behandlas vid tekniskt samråd och startbesked.

De egenskapskrav som anges i PBL preciseras närmare i 3 kap. PBF. Med skydd med hänsyn till hygien avses att åtgärder bör vidtas för att minska risken för sjukdomar och ohälsa som kan orsakas av byggnaden, dess grundläggning och dess tekniska installation. Det kan exempelvis vara farliga partiklar i luften såsom asbest. Med lämplighet för det avsedda ändamålet menas exempelvis att bostäder i skäligen utsträckning ska ha avskiljbara utrymmen för sömn och vila, samvaro, matlagning, måltider, hygien och förvaring. Bostäderna ska med hänsyn till användningen även ha inredning och utrustning för matlagning och hygien. Bestämmelser om undantag från utformnings- och egenskapskrav på byggnadsverk finns i 8 kap. 6–8 §§ PBL.

Kraven på tillgänglighet och användbarhet gäller inte

- arbetslokaler, om kraven är obefogade med hänsyn till arten av den verksamhet som lokalen är avsedd för
- fritidshus med högst två bostäder
- tillgänglighet för en- och tvåbostadshus, om det med hänsyn till terrängen inte är rimligt att uppfylla kraven.

Det får vidare göras avsteg från utformningskraven i vissa fall. Detta gäller exempelvis för byggåtgärder som inte är lov- eller anmälningspliktiga. Det får även göras avsteg för bostäder på högst 35 kvadratmeter från krav om bl.a. vindsutrymme.

I BBR finns en bindande vägledning till utformningskraven i PBL och PBF. BBR kompletteras med icke bindande rekommendationer i allmänna råd som i sin tur hänvisar till olika standarder när det gäller utformningskrav för byggnader. Allmänna krav på tillgänglighet finns i BBR avsnitt 3. Där anges bl.a. vilka krav som ställs för att byggnader ska anses vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. När det gäller bostäders utformning är råden anpassade efter bostadens storlek. Vad gäller grundkravet om avskiljbara ytor för daglig samvaro, sömn och matlagning anges exempelvis att det för bostäder större än 35 kvadratmeter men högst 55 kvadratmeter är tillräckligt att antingen rummet för sömn och vila eller rummet för matlagning är en avskiljbar del av ett rum.

Som framgår nedan under Nya byggregler kommer BBR att ersättas av nya regler den 1 juli 2025.

Särskilt om vattenförbrukning och individuell mätning av uppvärmning och tappvarmvatten

Byggnader ska enligt 8 kap. 4 § PBL ha tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om bl.a. energihushållning och värmeisolering samt hushållning med vatten och avfall. Kraven ska alltid uppfyllas vid nybyggnad. Vid ändring av en byggnad är det tillåtet att göra avsteg från kraven med hänsyn till ändringens omfattning, byggnadens förutsättningar, bestämmelserna om varsamhet och förbudet mot förvanskning (8 kap. 7 § PBL). Egenskapskraven i PBL preciseras närmare i PBF. De tekniska egenskapskraven innebär således att en byggnad ska vara projekterad och utförd på ett sådant sätt att den medger god hushållning med vatten.

Enligt PBF finns en möjlighet för kommunen att i detaljplan införa de bestämmelser om hushållning med vatten inom en byggnad som situationen kräver, förutsatt att det är inom områden där det är eller kan uppkomma brist på vatten. Sådana bestämmelser om en byggnads tekniska egenskapskrav regleras med egenskapsbestämmelser om utförande. Enligt vad Boverket känner till har dock möjligheten att införa sådana bestämmelser inte använts i någon större omfattning.

Sedan 2021 gäller att vissa flerbostadshus ska ha installation för individuell mätning och debitering av uppvärmning och tappvarmvatten på lägenhetsnivå. Kravet på installation av mätare för värme avser en begränsad del av Sveriges flerbostadshus, nämligen de byggnader som har sämst energiprestanda uttryckt som primärenergital. Individuell mätare av tappvarmvatten ska installeras vid sådan ombyggnation som innefattar en nyinstallation för tappvarmvatten eller en väsentlig ändring av befintliga installationer för tappvarmvatten. I juni 2022 utvidgades bestämmelserna till att även omfatta ett ovillkorligt krav på individuell mätning av tappvarmvatten vid uppförande av nya flerbostadshus genom lagen (2022:333) om energimätning i byggnader.

Pågående arbete

Kommittén för modernare byggregler

Kommittén för modernare byggregler har haft i uppdrag att genomföra en systematisk och grundlig översyn av 8 och 10 kap. PBL, 3–5 och 7 kap. PBF, BBR, Boverkets föreskrifter om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder och de standarder dessa hänvisar till, i syfte att modernisera regelverket och därmed gynna ökad konkurrens och ökat byggande. I uppdraget ingick även att utreda regelverkets ändamålsenlighet, effektivitet och omfattning.

I sitt slutbetänkande *Modernare byggregler* – förutsägbart, flexibelt och förenklat (SOU 2019:68) lämnar kommittén följande fem huvudförslag:

- Kommittén föreslår en reformering av BBR för ökad förutsägbarhet, flexibilitet och överskådlighet. Föreskrifterna i BBR bör preciseras, exempelvis genom att precisera vaga ord och/eller reglera uppgifter från

allmänna råd och standarder i föreskrift. Samtidigt bör de allmänna råden tas bort i största möjliga mån. Därmed blir det mer förutsägbart vad som gäller för alla tillämpare. Kommittén föreslår vidare att föreskrifterna så långt det är möjligt ska formuleras som funktionskrav för att skapa utrymme för flexibilitet och möjliggöra olika lösningar.

- Kommittén ser ett stort behov av reformering av BBR när det gäller kraven för bostäders lämplighet vid nybyggnad och föreslår nya föreskrifter samt att kraven på bostäders lämplighet för sitt ändamål i högre grad preciseras i PBF i stället för i BBR.
- Kommittén föreslår vidare att en myndighet, Byggkravsnämnden, ska införas med uppgift att ge förhandsavgöranden om huruvida vissa utformningskrav och samtliga tekniska egenskapskrav kan antas komma att uppfyllas vid nybyggnad. Bedömningen i ett förhandsavgörande ska avse krav på att en byggnad ska vara lämplig för sitt ändamål och tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga samt samtliga krav på ett byggnadsverks tekniska egenskaper. Byggherrar ska kunna ansöka om ett förhandsavgörande för nybyggnad av byggnadsverk hos myndigheten. Ett positivt förhandsavgörande ska vara bindande för byggnadsnämnden vid prövningen av bygglov och bedömningen vid startbesked.
- Vid ombyggnad inträder i dag följdkrav som innebär att utformningskraven och de tekniska egenskapskraven ska uppfyllas för hela byggnaden eller anläggningen om det inte är orimligt, även om ombyggnaden enbart gäller en del av byggnaden eller anläggningen. Det är också svårt för tillämpare av regelverket att skilja ombyggnad från ändring, underhåll och tillbyggnad. Kommittén föreslår därför att begreppet ombyggnad bör tas bort ur PBL.
- Kommittén anser att de moment som utgör dagens kontrollprocess i huvudsak är logiska utifrån hur byggprojekt bedrivs. När det gäller kontrollen av byggandet föreslår dock kommittén att rollerna certifierade sakkunniga och kontrollansvariga avskaffas samt att arbetsplatsbesök och kontrollplaner förtydligas (se mer under avsnittet Kontroller vid nybyggnation av bostäder).

Betänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

Nya byggregler

BBR och Boverkets konstruktionsregler (EKS) ersätts den 1 juli 2025 med nya grundförfattningar som tagits fram inom ramen för projektet Möjligheternas byggregler. Författningarna har delats upp så att de preciserar olika krav. Det nya upplägget i författningarna syftar till att göra strukturen enklare att förstå. Uppdelningen följer indelningen i PBL och PBF.

De nya byggreglerna innehåller funktionskrav, vilket finns också i BBR. Skillnaden är dock att Boverket inte längre anger hur kraven ska uppfyllas. I

de allra flesta fall finns det inte heller längre allmänna råd eller hänvisningar till specifika standarder eller liknande.

De nya reglerna ska främja nya tekniska lösningar och öppna upp för användandet av nya material och metoder. Ett av skälen till att ta fram nya byggregler, utan allmänna råd, har varit att de nuvarande allmänna råden ses som mer styrande än de är avsedda att vara. En följd är att byggandet har låsts till befintliga lösningar, i stället för att främja utveckling och innovation. Med de nya reglerna får i stället samhällsbyggnadssektorn arbeta fram tolkningar av kraven, förslag till lösningar som uppfyller funktionskraven samt förslag till verifieringsmetoder.

Reglerna träder i kraft den 1 juli 2025, men de har en övergångsperiod på ett år. Det innebär att fram till den sista juni 2026 kan byggherren välja att använda antingen de nya byggreglerna eller de tidigare.

Krav på energihushållning kommer fortsatt att regleras i BBR då en ny grundförfattning samordnas med EU:s direktiv om byggnaders energiprestanda (EPBD). Det innebär att den nya grundförfattningen om energihushållning behöver komma på plats innan BBR kan upphävas i sin helhet. Kraven på energihushållning kommer alltså tills vidare fortsatt att regleras i BBR.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om kraven vid ny- eller ombyggnation av bostäder. Våren 2023 avstyrktes samtliga yrkanden med hänvisning till bl.a. pågående arbete (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

I PBL finns bestämmelser om byggnaders utformning, bl.a. krav på energihushållning. Dessa bestämmelser kompletteras av lagen respektive förordningen om energimätning i byggnader, vilka innebär att det införts regler för individuell mätning och debitering av värme och varmvatten på lägenhetsnivå i flerbostadshus. Utskottet konstaterar således att det redan enligt gällande rätt finns vissa möjligheter att ställa krav på åtgärder för en minskad vattenförbrukning. Utskottet anser därmed inte att det finns skäl att vidta några åtgärder med anledning av det som framförs i motion 2024/25:1318 (MP) yrkandena 14, 15, 17 och 18. Motionsyrkandena bör därför avslås.

När det gäller övriga motionsförslag konstaterar utskottet att Kommittén för modernare byggregler respektive Boverket har gjort en översyn av regelverket för tekniska utformningskrav och egenskapskrav. I juli 2025 träder nya byggregler ikraft, som bl.a. syftar till att underlätta nya tekniska lösningar, öppna upp för användandet av nya material och metoder samt främja innovation. Utskottet anser mot denna bakgrund inte att det finns anledning att vidta någon åtgärd med anledning av förslagen i motionerna 2024/25:2950 (C)

yrkandena 17 och 28, 2024/25:1991 (M) och 2024/25:208 (L). Sammanfattningsvis bör samtliga motionsyrkanden avslås.

Frågor om buller och andra störningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om reglering av buller. Utskottet hänvisar till bl.a. pågående arbete.

Motionerna

Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) begär i motion 2024/25:3087 yrkande 6 ett tillkännagivande om att reglerna för bygglov bör ändras så att icke hälsovådliga störningar i anslutning till fastigheten ska kunna tillåtas och att störningar bör kunna föras in i ett belastningsavtal som följer fastigheten. Ett liknande yrkande förs fram av Sten Bergheden (M) i motion 2024/25:2821.

Marléne Lund Kopparklint (M) begär i motion 2024/25:1113 ett tillkännagivande om att tillsätta en utredning om hur skjutbanor med intilliggande fastigheter kan skyddas. Ett liknande yrkande framförs av samma motionär i motion 2024/25:1532 yrkande 2.

I motion 2024/25:2034 begär Mats Green (M) tillkännagivanden om att möjliggöra servitut för att främja byggande i närheten av exempelvis flygplatser och motorbanor (yrkande 2), att lagstiftningen i högre utsträckning ska utgå från ekvivalenta nivåer och inte från maximala värden vid enskilda och begränsade tidpunkter (yrkande 3), att se över möjligheterna att införa bullerdeklarationer (yrkande 4), att det bör utredas fler sätt att mäta buller, exempelvis inomhus (yrkande 5), och att Boverket bör ges det samlade ansvaret för regelverken för buller (yrkande 6).

I motion 2024/25:2753 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) begärs ett tillkännagivande om att se över lagstiftning gällande buller i bostäder i syfte att möjliggöra en kostnadseffektiv bostadsproduktion vid nybyggnation. Enligt motionären innebär den nuvarande ordningen att utredningar om bullernivåer måste tas fram i ett alltför tidigt skede av byggprocessen, vilket försvårar och fördröjar arbetet med att ta fram nya bostäder.

Josefin Malmqvist m.fl. (M) begär i motion 2024/25:3137 yrkande 11 ett tillkännagivande om att höja gränsvärdena för buller. Liknande förslag finns i motion 2024/25:2034 av Mats Green (M) yrkande 1.

I motion 2024/25:1184 av Niels Paarup-Petersen (C) föreslås att regelverket för buller ska ses över så att stadskärnorna fortsätter vara centrum för spännande utemiljöer och kreativa klubbar.

Bakgrund

Allmänt

PBL ger flera möjligheter för kommuner att i sin planering förebygga och begränsa buller. I en översiktsplan kan en kommun ange en inriktning för hur risker för hälsa och säkerhet bör förebyggas. Kommunen kan i en sådan plan visa hur den avser att hantera bullerfrågor. Av översiktsplanen kan det också framgå var kommunen anser att det är möjligt att bygga bostäder i bullerutsatta lägen och om det behövs vissa åtgärder för att kompensera för bullernivåerna så att de blir godtagbara.

I en detaljplan får kommunen vidare bestämma skyddsåtgärder för att motverka störningar från omgivningen och, om det finns särskilda skäl för det, högsta tillåtna värden för störningar genom buller och andra olägenheter som omfattas av 9 kap. miljöbalken. En kommun kan även vid behov ange beräknade värden för omgivningsbuller i planbeskrivningen till en detaljplan, om det handlar om bostadsbyggnader, och i bygglovet, om det avser fastigheter utanför planlagt område (4 kap. 33 a § PBL och 9 kap. 40 § PBL).

PBL och miljöbalken gäller parallellt i fråga om buller. Det betyder att en åtgärd som godtagits enligt PBL inte automatiskt ska anses uppfylla miljöbalkens krav (se bet. 2013/14:CU33). Den prövning som har gjorts genom en detaljplan enligt PBL har dock betydelse för en prövning enligt miljöbalken.

Med stöd av bestämmelserna om störningar i miljöbalken har regeringen meddelat föreskrifter om trafikbuller i förordningen (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggande (trafikbullerförordningen). I förordningen finns bestämmelser om vilka bullernivåer som bör vara godtagbara i bostäder. Riktvärdena för trafikbuller ska mätas vid fasaden.

Regeringen har efter tillkännagivanden från riksdagen våren 2015 och hösten 2016 beslutat om ändringar i trafikbullerförordningen (bet. 2014/15:CU10, rskr. 2014/15:180 och bet. 2016/17:CU1, rskr. 2016/17:68–70). Ändringarna innebär att riktvärdena för buller vid en bostadsbyggnads fasad från spår- och vägtrafik för bostäder upp till 35 kvadratmeter nu är 65 dBA i stället för det tidigare 60 dBA. För bostäder större än 35 kvadratmeter är riktvärdet 60 dBA i stället för det tidigare 55 dBA. Kraven för ljudmiljön inomhus ändrades inte.

Vidare ska ett byggnadsverk ha de tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om bl.a. skydd mot buller (8 kap. 4 § 5 PBL). För att uppfylla kravet ska byggnadsverket vara projekterat och utfört på ett sådant sätt att buller som uppfattas av användarna eller andra personer i närheten av byggnadsverket ligger på en nivå som inte medför en oacceptabel risk för dessa personers hälsa och som möjliggör sömn, vila och arbete under tillfredsställande förhållanden (3 kap. 13 § PBF).

I BBR finns föreskrifter och allmänna råd för tolkningen av nämnda bestämmelser i PBL och PBF när det gäller bl.a. bostäder och offentliga

lokaler. Där anges bl.a. vilka gränsvärden för buller från trapphus, gemensamma uteplatser, tvättstugor m.m. som kan anses acceptabla. Dessutom anges vissa krav på ljudisolering eller dämpande åtgärder som ska tillämpas eller eftersträvas vid uppförande av nya byggnader.

BBR kommer i juli 2025 att ersättas av nya byggregler. I Boverkets konsekvensutredning till de nya reglerna om skydd mot buller (Konsekvensutredning BFS 2024:10 – Boverkets föreskrifter om skydd mot buller i byggnader) bedömer myndigheten att författningsförslaget i grunden innebär samma skydd mot ohälsa som BBR och små ändringar med avseende på vilka krav som ställs på byggnader. Enligt utredningen kommer de nya reglerna för studentbostäder dock att innebära en viss lättnad jämfört med BBR.

Bullerdeklaration

Bullersamordningsutredningen lämnade i delbetänkandet Samordnade bullerregler för att underlätta bostadsbyggandet (SOU 2013:57) ett antal förslag till nya och ändrade bestämmelser i PBL och miljöbalken för att öka samordningen i fråga om buller. I delbetänkandet anfördes att bl.a. frågan om huruvida det borde införas krav på en bullerdeklaration för nya bostäder som byggs i bullerutsatta miljöer hade väckts i utredningen. En sådan deklaration skulle innehålla några grundläggande uppgifter om beräknade bullernivåer i och vid bostäderna. Den skulle vara riktad till köpare av bostäderna, dvs. vara konsumentinriktad. Utredaren ansåg dock att ett sådant krav inte var nödvändigt för ett samordnat regelverk enligt utredningens direktiv.

Pågående arbete

Boverket

Boverket arbetar med vägledning för bl.a. akustisk design som hjälpmedel för att begränsa oönskade ljud och förstärka positiva ljud. Enligt Boverket finns det åtgärder som kan vidtas både vid planering av ny bebyggelse och vid förbättring av befintliga miljöer. Boverket nämner att akustisk design t.ex. kan vara att planera in olika slags ”gröna” åtgärder som bygger på ekosystemtjänster eller att använda absorberande material eller ljudinstallationer för att förbättra ljudmiljön så att den blir en tillgång och inte ett hinder i planeringen.

Kommittén för modernare byggregler

Kommittén för modernare byggregler har haft i uppdrag att genomföra en systematisk och grundlig översyn av bl.a. 8 kap. PBL, 3 kap. PBF och BBR. I sitt slutbetänkande Modernare byggregler – förutsägbart, flexibelt och förenklat (SOU 2019:68) konstaterar kommittén att trafikbullerförordningen inte är ändamålsenligt utformad och uttalar följande:

Trafikbullerförordningens bestämmelser om placering av minst hälften av bostadsrummen mot tyst sida vid vissa ljudnivåer kan ha negativa effekter

för bostadsförsörjningen. För att främja ett mer diversifierat bostadsutbud och för att möjliggöra anpassningar av bostäder över tid behövs större möjlighet till utformning av olika planlösningar för bostäder och förändring av dessa. I trafikbullersituationer finns fler möjliga kompensationsåtgärder, varav hälften av bostadsrummen mot tyst sida är en. Konsekvenser om nuvarande bestämmelser tolkas ordagrant är att regleringen av bostäder med ett jämnt antal rum och kök regleras annorlunda än bostäder med ett ojämnt antal rum, där kraven blir högre.

Bestämmelserna i trafikbullerförordningen aktualiseras redan vid detaljplaneskedet och skapar förutsättningar och begränsningar för planlösningsfrågor och andra frågor som har med bostadsutformning att göra. En avvägning mellan olika intressen och en samlad bedömning motverkas därför av reglerna i trafikbullerförordningen.

Bestämmelser om skydd mot trafikbuller i bostäder behövs. Valet av reglering är dock inte ändamålsenlig, då den påverkar möjligheterna att utforma bra planlösningar och ställer hårdare krav på bostäder med ett ojämnt antal rum än bostäder med ett jämnt antal rum. I stället borde de primära åtgärderna vara att kräva kompensationsåtgärder för att minska bullret där det överskrider alternativt öppna för olika byggnadsutformnings- och byggnadstekniska lösningar för att nå inomhusmiljökraven. Det kan gälla krav vid detaljplanering och bygglov. Det krävs ytterligare utredning för att klarlägga vilka kompensationsåtgärder som är de mest ändamålsenliga.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om reglering av buller och andra störningar. Våren 2023 avstyrktes yrkandena, med hänvisning till bl.a. pågående arbete (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har frågan om bullerdeklaration övervägts av Bullersamordningsutredningen, som inte fann skäl att föreslå ett sådant krav. I stället föreslog utredningen andra ändringar i regelverket som syftade till att underlätta planering och byggande av bostäder i bullerutsatta miljöer. Utskottet anser inte att det som anförs i motion 2024/25:2034 (M) yrkande 4 ger skäl för riksdagen att ta något initiativ på området. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Regeringen har, efter tillkännagivanden från riksdagen, beslutat att höja de riktvärden för buller från spår- och vägtrafik som gäller vid en bostadsbyggnads fasad. Syftet med riksdagens tillkännagivanden var att underlätta bostadsbyggande i närheten av spårtrafik och vägar.

Kommittén för modernare byggregler har i sin översyn konstaterat att trafikbullerförordningen inte är ändamålsenligt utformad eftersom regleringen påverkar möjligheterna att utforma bra planlösningar och ställer hårdare krav på bostäder med ett ojämnt antal rum än bostäder med ett jämnt antal rum. I

stället borde de primära åtgärderna enligt kommittén vara att kräva kompensationsåtgärder för att minska bullret där det överskrider alternativt öppna för olika lösningar för byggnaders utformning och byggnadstekniska lösningar för att nå inomhusmiljökraven. Det kan gälla krav vid detaljplanering och bygglov. Kommitténs förslag bereds inom Regeringskansliet.

Vidare arbetar Boverket med vägledning som ska begränsa oönskade ljud och förstärka positiva ljud samt med att ta fram ett förslag till nya föreskrifter om skydd mot buller.

Med hänsyn till den åtgärd som vidtagits för att underlätta bostadsbyggandet och det pågående arbetet med bullerfrågor ser utskottet inte att det finns skäl för riksdagen att föreslå någon åtgärd med anledning av vad som framförs i övriga motioner. Samtliga motionsyrkanden bör därför avslås.

Åtgärder för att främja ett cirkulärt byggande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder för att öka användningen av återbrukat byggmaterial och förebygga rivningar samt om vissa andra åtgärder som är avsedda att främja ett cirkulärt byggande. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 20 (S), 21 (MP) och 22 (MP).

Motionerna

Återbruk av byggnader och material

Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) begär i kommittémotion 2024/25:3109 yrkande 41 ett tillkännagivande om att återanvänt material ska kunna användas vid hållbart byggande av bostäder. Motionärerna vill därför att det ska göras en översyn av befintliga regelverk så att användningen av återbrukade material inkluderas i byggreglerna.

I kommittémotion 2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) begärs ett tillkännagivande om att det ska införas en kvotplikt för användning av återbrukade material vid renovering och nybyggnation (yrkande 21) och att byggregler ska formuleras för att bli bättre anpassade för att möjliggöra återanvändning av byggmaterial (yrkande 23). Motionärerna föreslår vidare att staten ska utreda och komma med förslag på hur nybyggnation och renovering i större utsträckning kan förbereda för demontering och återanvändning vid slutet av byggnadens livstid (yrkande 26). I yrkande 40 framförs ett förslag om certifierade demontörer för ombyggnation, renovering eller rivning. Motionärerna föreslår även att det ska införas krav för att minimera avfallsmängderna vid nybyggnation (yrkande 34). Ett motsvarande förslag framställs av Elin Söderberg m.fl. (MP) i kommittémotion 2024/25:2613 yrkande 90.

Stina Larsson (C) begär i motion 2024/25:35 ett tillkännagivande om att utveckla Boverkets byggregler för att öka andelen återbrukat material.

I motion 2024/25:1058 av Christofer Bergenblock (C) begärs ett tillkännagivande om att ändra i PBL så att det i samband med rivningslov går att ställa krav på återbruk av material.

Åtgärder mot rivning av byggnader

I kommittémotion 2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) lägger motionärerna fram ett flertal förslag som syftar till att spara resurser och minska klimatutsläpp genom att undvika rivning av byggnader.

Motionärerna föreslår i yrkande 1 ett tillkännagivande om att behovet av en nationell strategi för att förebygga rivningar ska utredas. Vidare föreslås att förutsättningarna för rivningslov ska skärpas och vara restriktiva om man efter bevarande och mindre åtgärder kan uppnå ändamålet med användningen (yrkande 2) samt att rivningslov alltid ska vara ett krav vid rivning av en byggnad och att sådant lov ska kunna nekas av resurshållningsskäl (yrkande 4).

Motionärerna föreslår vidare att det ska införas krav på en tidig materialinventering av byggnader knutet till ansökan om rivningslov (yrkande 27), att byggherren vid materielinventeringen ska ange vad som kan återanvändas vid rivning av delar av en byggnad, vid ombyggnation eller renovering (yrkande 29) samt att det ska finnas en obligatorisk kontrollplan med inventering, utredning och krav på återbruk av användbara byggelement (yrkande 28). Motionärerna föreslår vidare att det ska införas ett förbud mot rivning i de fall varken inventering eller grundlig utredning av möjligheterna att återbruka stomme och övriga material har utförts (yrkande 31).

Motionärerna anser också att det ska tydliggöras i PBL att resurshushållning ska prioriteras så att även byggande och tekniska egenskapskrav fokuserar på hushållning med råvaror (yrkande 3). De föreslår vidare att det ska införas krav i PBL på livscykelanalys före rivning, där bevarandealternativ och alternativ med bevarande av del av byggnaden ska presenteras innan beslut fattas (yrkande 5), och att ombyggnad, påbyggnad och bevarande av stommen alltid ska utredas i första hand innan rivningslov kan ges (yrkande 6). Vidare vill motionärerna att det i PBL och BBR ska genomföras regeländringar i syfte att underlätta påbyggnation och ombyggnation framför rivning (yrkande 13).

Bakgrund

Återbruk av byggnader och material

I PBL finns i princip inget utrymme för att tvinga fram återbruk av byggnader eller material. Byggherren ska dock se till att det finns en plan för kontrollen av en bygg- eller rivningsåtgärd, med uppgifter om vilka byggprodukter som kan återanvändas, vilket avfall som åtgärden kan ge upphov till och hur detta ska tas omhand. Hanteringen ska särskilt beakta hur man avser att möjliggöra

materialåtervinning av hög kvalitet och på ett säkert sätt avlägsna farliga ämnen.

Även om det inte finns tvingande regler, finns olika sätt att underlätta återbruk. Boverket har tagit fram en vägledning om återbruk i planering och bygglov med information om hur kommunerna kan verka för ett cirkulärt byggande. Av denna vägledning framgår bl.a. följande:

- Det är enbart sådant som har ett uttryckligt stöd i PBL:s fjärde kapitel som går att reglera i en detaljplan, och där nämns inget om cirkularitet. I en detaljplan går det dock att reglera bebyggelsens utformning eller utseende. Genom att beskriva ett visst eftersträvat utseende eller arkitektoniskt uttryck går det alltså att styra mot återbruk av material.
- Det kan vara lämpligt att utforma byggrätter på ett sådant sätt att de gör det möjligt att bibehålla befintliga byggnader. Det kan ske genom att byggrätternas omfattning anges, men inte deras exakta lokalisering.
- Ett återbruk behöver inte alltid avse hela byggnader. Detaljplanen kan utformas så att vissa väggar, grundläggning, ledningar eller annan infrastruktur kan återbrukas.
- Att återbruka byggnadsmaterial handlar delvis om att utnyttja det man får tag i. Detaljerade planbestämmelser kan medföra att det inte är möjligt att anpassa byggnaden utifrån tillgängligt återbruksmaterial.
- Även om en åtgärd avviker från en detaljplan är det möjligt att ge bygglov om avvikelsen är liten och åtgärden är förenlig med detaljplanens syfte. Därför kan det vara väsentligt att i detaljplanens syfte tydligt redovisa om det finns en ambition att planen ska möjliggöra ett cirkulärt byggande.
- En väsentlig kostnad vid återbruk är hanteringen av det material som ska återbrukas. Det bästa är därför om materialet kan tas från en plats och direkt föras till den plats där det ska återbrukas. Genom ändring kan översiktsplanen ges en högre detaljeringsnivå för ett visst område och ange platser som är lämpliga för mellanlagring av material för återbruk.
- I bygglovsskedet kan det vara svårt att veta exakt vilket återbrukat material man kommer att kunna få tag i när byggnaden ska uppföras. Någon möjlighet att skjuta upp prövningen av om vissa krav i PBL är uppfyllda finns dock inte.

Boverket har även tagit fram en vägledning om återbruk av bärverksdelar. Vägledningen syftar till att klargöra vilka regler som gäller för att bärverksdelar ska få återbrukas i byggnader och vems ansvar det är att dessa följs. Vägledningen beskriver hela återbruksprocessen schematiskt men är inte heltäckande. Fokus ligger på att klargöra krav och hur dessa kan verifieras genom framför allt provning.

Rivningslov m.m.

Begreppet rivning innebär att man helt tar bort en byggnad eller en del av en byggnad, dvs. även stommen.

Det krävs rivningslov för att riva byggnader eller delar av byggnader inom ett område med detaljplan, om inte kommunen har minskat lovplikten genom en planbestämmelse, och utanför ett område med detaljplan, om kommunen i områdesbestämmelser har bestämt att rivningslov krävs. Det krävs dock inte rivningslov om byggnaden eller byggnadsdelen får uppföras utan bygglov och kommunen i detaljplanen eller områdesbestämmelserna inte har bestämt att det krävs rivningslov (9 kap. 10 § PBL).

Även om en åtgärd inte kräver rivningslov kan anmälan till byggnadsnämnden krävas i stället (9 kap. 16 § PBL och 6 kap. 5 § PBF). Även om det inte behövs rivningslov eller anmälan enligt PBL för att riva en byggnad eller byggnadsdel kan det krävas tillstånd, dispens eller anmälan enligt annan lagstiftning, exempelvis miljöbalken eller kulturmiljölagen (1988:950).

Rivningslov ska ges om byggnaden eller byggnadsdelen inte omfattas av rivningsförbud i detaljplanen eller områdesbestämmelserna eller inte bör bevaras på grund av byggnadens eller bebyggelsens historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värde (9 kap. 34 § PBL).

En ansökan om rivningslov ska enbart prövas mot dessa två förutsättningar. Vid prövningen ska både de allmänna intressena och byggnadsägarens enskilda intresse beaktas. Ett exempel på allmänt intresse är att byggnaden bör bevaras med hänsyn till sina värden. Ett enskilt intresse kan vara att vilja riva en byggnad för att i stället bygga nytt.

Om det finns en bestämmelse om rivningsförbud i detaljplan eller områdesbestämmelser innebär det att byggnadsnämnden inte kan bevilja rivningslov. Frågan om byggnaden får rivas eller inte är då redan avgjord i detaljplanen eller områdesbestämmelserna. Detta gäller oavsett om det görs en annan bedömning av byggnadens värden i dag än vad som gjordes när planen antogs.

Om en byggnad inte har rivningsförbud i detaljplan eller områdesbestämmelser ska byggnadsnämnden pröva om byggnaden eller bebyggelsen bör bevaras med anledning av dess historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värde. Det innebär att byggnaden eller bebyggelsen både ska vara värdefull och ha ett bevarandevärde. En byggnad kan vara värdefull utan att den behöver bevaras. För att kunna göra denna prövning måste en utredning om byggnadens eller byggnadsdelens värden göras. Utredningen måste även klargöra om den bör bevaras.

Byggnaden eller bebyggelsen behöver inte på förhand vara utpekad som värdefull för att kunna bedömas som bevarandevärd. En utredning om värdet ska göras i varje enskilt fall. Det är inte enbart en byggnad eller en bebyggelse som är särskilt värdefull som har ett bevarandevärde. Alla byggnader kan vara bevarandevärda på grund av historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värden. Lokala överväganden har stor betydelse i avgörandet om en byggnad eller bebyggelse är bevarandevärd. Vägledning för bedömningen av byggnadens eller bebyggelsens värde kan hämtas i material som tas fram av kulturvårdande myndigheter. Det kan exempelvis vara att byggnaden eller bebyggelsen är av riksintresse för kulturmiljövården enligt miljöbalken eller

på annat sätt utpekad som värdefull, t.ex. i översiktsplan, fördjupad översiktsplan, kulturmiljöprogram eller liknande. Även om en byggnad i sig inte är värdefull kan en rivning av den ändå medföra skada i en bebyggelse, t.ex. om byggnaden ligger i en husrad eller vid ett torg och är bidragande till de miljömässiga värden som finns där. Miljön behöver inte vara resultatet av ett medvetet konstnärligt skapande för att vara bevarandevärd (jfr prop. 1985/86:1 s. 289 f.).

Det är inte särskilt reglerat hur rivningslov ska prövas för byggnader och byggnadsdelar som har ett eftersatt underhåll. Rivningslov för en sådan byggnad ska prövas på samma sätt som andra rivningslov. Vid prövningen får det dock vägas in om det eftersatta underhållet har lett till att byggnadens historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värden minskat eller är helt förlorade. Även möjligheten att återställa byggnaden bör ha betydelse vid prövningen av rivningslovet. Om en värdefull byggnads värden har gått förlorade och värdena inte är möjliga att återställa kan det vara skäl att ge rivningslov. Här saknas dock vägledning i förarbetena och rättspraxis. Om byggnaden har rivningsförbud i detaljplan eller områdesbestämmelser så strider åtgärden mot den bestämmelsen och det är oklart om rivningslov kan ges.

Pågående arbete

Aviserad proposition om ett nytt regelverk för bygglov

Regeringen beslutade den 20 februari 2025 en lagrådsremiss om ett nytt regelverk för bygglov. I lagrådsremissen lämnar regeringen bl.a. vissa förslag som rör rivning och undantag från kravet på planenligt utgångsläge. Regeringen gör följande bedömning av konsekvenserna för miljö och hållbar utveckling när det gäller förslagen i lagrådsremissen som helhet:

Förenklingar som gör olika användningar av byggnader möjliga kan bidra till ett bättre nyttjande av det befintliga lokalbeståndet och därmed till en hållbar utveckling. Utökade möjligheter till lov trots planstridigt utgångsläge, utökning av godtagbara planavvikelser samt möjlighet att inreda en mindre lokal i en befintlig byggnad utan krav på lov är exempel på förenklingar som kan medföra en mer resurseffektiv utveckling av det befintliga beståndet. Kravet på att rivningsanmälan även ska omfatta ekonomibyggnader kan ge bättre förutsättningar för att säkerställa ett hållbart omhändertagande av rivningsavfall från dessa i många fall stora byggnader. Möjligheten att i samband med nybyggnad kunna genomföra en inte lovpliktig tillbyggnad bedöms kunna bidra till en minskning av utsläpp av växthusgaser eftersom åtgärderna kan göras i ett sammanhang och rivning av vissa helt nya delar därmed undviks.

Boverkets uppdrag att utveckla arbetet med omställningen till en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn

Utgångspunkter

Boverket har haft i uppdrag att utveckla arbetet med omställningen till en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn. Uppdraget slutredovisades i december 2024 genom rapporten 2024:26 Uppdrag att främja en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn.

Boverket konstaterar i rapporten att det finns ett växande intresse för cirkulär ekonomi inom bygg- och fastighetssektorn, men att marknaden är omogen. Det visar sig t.ex. genom låg tillgång till produkter för återbruk, få återbruksaktörer och brist på kommersiellt hållbara affärsmodeller för återbruk av byggnadsdelar och byggprodukter. Enligt rapporten har en övergång till en mer cirkulär ekonomi påbörjats genom stegvisa processer i flera aktörsled, ofta genom pilotprojekt, men de nya arbetssätten och lösningarna har ännu inte landat fullt ut. Den mest grundläggande principen för att minska resursflöden, hushålla med resurser och minska avfallsmängderna i bygg- och fastighetssektorn uppges i rapporten vara att använda befintliga byggnader så länge som möjligt. Enligt rapporten är information och vägledning viktigt för att bidra till omställningen till en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn då det kan bidra till att attityder och värderingar utvecklas.

När det gäller frågor om cirkularitet i förhållande till PBL anger Boverket bl.a. följande i rapporten (s. 76 f.):

Boverket har övervägt om det är lämpligt eller möjligt att föreslå förändringar i PBL för att främja cirkularitet. Sammanfattningsvis kan det konstateras att PBL inte utgör ett hinder mot cirkularitet i bygg- och fastighetssektorn. Men det går inte heller att med stöd av PBL tvinga fram ett återbruk.

Boverket föreslår inte att cirkularitet eller hållbarhet bör föras in som ett övergripande mål i PBL. Skälen för detta är att cirkularitet redan kan anses inbegripas i PBL:s portalparagraf (1 kap. 1 § PBL). Dessutom skulle ett sådant förslag fordra ett mer omfattande utredningsarbete än vad som ryms inom detta uppdrag.

Tillämpningen av PBL:s regler kan såväl försvåra som underlätta cirkularitet. Genom vägledningar kan onödiga hinder mot cirkularitet i plan- och byggprocessen undvikas och det går att visa på hur cirkularitet kan underlättas och främjas.

Då det i samband med bygglovet kan vara svårt att bedöma vilka återbruksprodukter som finns tillgängliga, så kan det finnas ett behov av att ändra i ett beviljat bygglov eller att skjuta upp vissa beslut till ett senare skede. Det kan finnas skäl att utreda om det är lämpligt att genomföra ändringar i PBL för att underlätta detta.

Boverket bedömer att det är olämpligt att införa möjligheter att neka rivningslov på grund av hållbarhetsskäl eller att ställa krav på en viss mängd återbrukat material i ett bygglov.

I arbetet med Boverkets nya byggregler har förslagen analyserats för att säkerställa att reglerna inte medför onödiga hinder mot cirkulär ekonomi. Av remissvaren på de nya byggreglerna framgår det att det finns ett behov av att ta fram vägledningar om hur kraven på byggprodukter som ska återbrukas kan verifieras. Det är lämpligt att branschen gör detta,

eventuellt i samverkan med ett forskningsinstitut. Boverket kan ha en roll i att initiera och verka för ett sådant arbete.

Det har även föreslagits att det i byggreglerna skulle ställas krav på att byggnader skulle vara demonterbara för att underlätta ett framtida återbruk. Ett sådant krav ligger utanför Boverkets bemyndigande och hade krävt en ändring i PBL. Då ett sådant krav kan antas medföra inte obetydligt ökade byggkostnader har det inte bedömts som meningsfullt att utreda det vidare.”

Förslag

Boverket lämnar följande förslag i rapporten:

1. Utveckling av information och vägledning
 - Regeringen ger Boverket i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter fortsätta att utveckla och kommunicera information och vägledning för omställning till en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn.
 - Regeringen ger Boverket i uppdrag att driva och samordna arbetet med att ta fram mål och en nationell strategi för omställningen i sektorn.
 - Regeringen ger Boverket i uppdrag att ta fram verktyg och metoder för att belysa olika nyttor och mervärden med olika cirkulära åtgärder inom bygg- och fastighetssektorn.
2. Utveckling av klimatdeklarationer
 - Regeringen ger Boverket i uppdrag att ta fram nationella referensvärden eller jämförelsevärden för byggnaders klimatpåverkan vid ombyggnad. Fokus ligger på ombyggnadsprojekt som avser vanligt förekommande energirenoveringsåtgärder eller ett paket av sådana åtgärder.
3. Digitalisering
 - Regeringen ger Boverket och andra berörda myndigheter i uppdrag att genomföra ett digitaliseringsförslag som framgår av rapporten.
4. Resurshushållningsplan
 - Boverket föreslår att bestämmelsen om kontrollplan i 10 kap. 6 § PBL delas upp i två separata bestämmelser:
 - a) Bestämmelse om kontrollplan: De uppgifter som anknyter till tekniska egenskapskrav samlas i en bestämmelse där syftet är att förebygga fel, brister och skador.
 - a) Resurshushållningsplan: De uppgifter som syftar till att ge förutsättningar för återbruk, återvinning och avfallshantering flyttas till en egen bestämmelse om resurshushållningsplan.

Rapporten bereds inom Regeringskansliet och har remitterats. Remissvaren ska ha kommit in till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet senast den 14 maj 2025.

Livscykelanalyser för byggnader

Boverket har på regeringens uppdrag tagit fram en vägledning om livscykelanalyser för byggnader. Livscykelanalyser ska bidra till minskad miljö- och klimatpåverkan från byggsektorn. I livscykelanalyserna ingår frågor om val av byggmaterial samt återanvändning och återvinning av byggmaterial. Syftet med vägledningen är att få fler som ska uppföra en byggnad att efterfråga och beställa livscykelanalyser. Vägledningen riktar sig i första hand till privata och offentliga byggherrar, projektörer och byggnadsentreprenörer. Vägledningen kan också användas som kunskapsunderlag för beslutsfattare och andra intresserade.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att regelverket främjar ett hållbart byggande. Boverket har nyligen lämnat en rapport om sitt uppdrag att utveckla arbetet med en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn, där myndigheten lämnar förslag som berör flera av de frågor som tas upp i motionerna. Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Även den lagrådsremiss om ett nytt regelverk för bygglov som regeringen har beslutat innehåller förslag i vissa frågor om rivningslov.

Med hänsyn till det pågående arbetet anser inte utskottet att det finns skäl för riksdagen att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsförslagen om olika åtgärder för att främja ett cirkulärt byggande. Samtliga motionsyrkanden bör därför avslås.

Hållbarhetsåtgärder m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hänsyn till hållbarhet vid upphandling, om främjande av innovativt byggande samt om energi- och klimatdeklarationer. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 23 (S), 24 (C), 25 (MP), 26 (S), 27 (C) och 28 (MP).

Motionerna

Åtgärder för ett hållbart och innovativt byggande

I kommittémotion 2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) begärs i yrkande 40 ett tillkännagivande om att se över möjligheten att införa kvotplikt och stimulans på återvunnet material i vissa byggprodukter vid upphandling av nybyggnation.

I kommittémotion 2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) föreslås i yrkande 16 ett tillkännagivande om att främja innovativt byggande. I yrkande 19 begärs ett tillkännagivande om nordiska standarder som gör att tekniker och konstruktioner kan tygodkännas i hela Norden.

I kommittémotion 2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) begärs tillkännagivanden om att offentlig upphandling ska styra mot ökat återbruk i nybyggnation, ombyggnation och renovering (yrkande 22) och att i upphandling gynna byggtreprenörer som bidrar till utvecklingen inom miljöteknik och utbildning inom hållbart byggande samt till att stärka den sociala hållbarheten (yrkande 41).

I kommittémotion 2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) begärs i yrkande 17 ett tillkännagivande om att det ska tillsättas en myndighetsledd hubb eller ett beställarnätverk för upphandling av cement, betong och alternativa konstruktionsmaterial för att stötta kunskapsuppbyggnad och användandet av klimatprestanda i upphandlingskrav.

Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C) lägger i motion 2024/25:1564 fram ett förslag om att det ska göras en översyn av regelverket om CE-märkning av virke så att det underlättar för företag och främjar tanken att skogsägare ska kunna bygga med konstruktionsvirke från egna träd.

Klimat- och energideklarationer m.m.

Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) begär i kommittémotion 2024/25:3109 yrkande 26 ett tillkännagivande om att utveckla klimatdeklarationerna för byggnader i koldioxidupptagande material för att bidra till ett ökat upptag av koldioxid. Motionärerna vill att klimatdeklarationerna ska kunna inkludera åtgärder som aktivt bidrar till ett ökat koldioxidupptag.

I kommittémotion 2024/25:3169 av Rickard Nordin m.fl. (C) begärs i yrkande 118 ett tillkännagivande om att det bör göras en utvärdering av energideklarationer för byggnader för att säkerställa att de är ändamålsenliga. Enligt motionärerna har energideklarationerna visat sig skapa en oproportionerlig administrativ börda i förhållande till det mervärde som de väntades generera.

Katarina Luhr m.fl. (MP) lägger i kommittémotion 2024/25:1753 fram tre förslag gällande klimatdeklarationer. I yrkande 7 begärs att klimatdeklarationerna för en byggnad ska skärpas och utvecklas och i yrkande 8 att de ska omfatta hela byggnaden och hela dess livscykel samt markarbeten, ombyggnad, renovering, förvaltning och rivning. Motionärerna vill även att det ska införas gränsvärden för klimatdeklarationer av byggnader och anläggningar (yrkande 20).

I kommittémotion 2024/25:2646 av Katarina Luhr m.fl. (MP) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om att säkerställa långsiktighet i energianvändningen genom att ta fram en nationell handlingsplan för energieffektivisering av byggnader, bostäder och lokaler, vilket också ligger i linje med direktivet om byggnaders energiprestanda (EPBD).

I kommittémotion 2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) begär motionärerna ett tillkännagivande om att det ska införas gränsvärden för klimatutsläpp under byggnaders hela livstid (yrkande 89). I yrkande 153 begär motionärerna ett tillkännagivande om att efterlevnaden av energireglerna i Boverkets byggregler behöver stärkas genom kontroll av uppmätta värden i stället för att utgå från beräknade värden. Ett liknande förslag framställs av Linus Lakso m.fl. (MP) i kommittémotion 2024/25:3047 yrkande 28.

Bakgrund

Internationella åtaganden samt Sveriges klimatmål och miljökvalitetsmål

Vid FN:s toppmöte 2015 antog världens länder 17 globala hållbarhetsmål till 2030, den s.k. Agenda 2030. Agenda 2030 syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Mål 11, Hållbara städer och samhällen, omfattar hållbart byggande och hållbar planering. Mål 13, Bekämpa klimatförändringar, innebär att länderna ska vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser. Ett av delmålen handlar om att integrera klimatåtgärder i t.ex. planering på nationell nivå.

För att uppfylla Sveriges åtaganden enligt FN:s ramkonvention om klimatförändringar har riksdagen beslutat om ett antal miljömål. Miljömålen utgör riktmärken för miljöarbetet i Sverige. Målen visar vägen mot en hållbar utveckling och ska bidra till att målen i Agenda 2030 nås. Miljömålssystemet består av ett övergripande generationsmål, 16 miljökvalitetsmål samt ett antal etappmål inom vissa områden.

Ett av miljökvalitetsmålen är Begränsad klimatpåverkan. Detta mål innebär att halten av växthusgaser i atmosfären, i enlighet med FN:s ramkonvention om klimatförändringar, ska stabiliseras på en nivå som innebär att människors påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att bl.a. den biologiska mångfalden bevaras. Inom miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan har riksdagen beslutat om flera etappmål. Det etappmål som beskriver det långsiktiga klimatmålet innebär att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp.

Ett annat miljökvalitetsmål som riksdagen har beslutat om är God bebyggd miljö. Det innebär att städer, tätorter och bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö. Den bebyggda miljön ska medverka till en god regional och global miljö. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Målet syftar till att uppnå en hållbar utveckling i den bebyggda miljön där de ekologiska, sociala och ekonomiska

aspekterna vägs in. Målet har flera preciseringar som används för att förtydliga och tydliggöra uppföljningsarbetet. Preciseringen Hållbar samhällsplanering innebär att städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd ska vara planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor.

År 2017 antog riksdagen ett klimatpolitiskt ramverk som syftar till att skapa långsiktiga förutsättningar för en ambitiös och effektiv klimatomställning. Ramverket består av tre delar: klimatmål, klimatlagen (2017:720) och inrättandet av ett klimatpolitiskt råd.

Enligt klimatlagen ska varje regering senast året efter ordinarie riksdagsval lämna en klimatpolitisk handlingsplan till riksdagen. Handlingsplanen ska visa hur regeringens samlade politik bidrar till att nå klimatmålen.

Den gröna given, 55-procentspaketet m.m.

Den 11 december 2019 presenterade Europeiska kommissionen meddelandet om Den europeiska gröna given (COM(2019) 640) med syftet att främja ett rättvist och välmående samhälle med en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi med nettonollutsläpp 2050. I meddelandet aviserades ett stort antal kommande lagstiftningsförslag och strategier.

I juni 2021 antogs EU:s klimatlag om att minska utsläpp av växthusgaser med minst 55 procent till 2030 jämfört med 2005 samt uppnå klimatneutralitet 2050 (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999).

Den 14 juli 2021 presenterade kommissionen lagstiftningspaketet 55-procentspaketet (Fit for 55). Paketet syftar till att genomföra EU:s skärpta klimatmål för 2030 och omfattar förslag till åtgärder som ska minska EU:s nettoutsläpp med minst 55 procent jämfört med 1990 års nivåer. Det stakar också ut riktningen mot EU:s långsiktiga klimatmål om klimatneutralitet senast 2050.

Inom ramen för 55-procentspaketet har Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet, kallat energieffektivitetsdirektivet (EED), ersatts av direktiv (EU) 2023/1791. De nya reglerna i direktivet ska införlivas i den nationella lagstiftningen senast i oktober 2025, men vissa artiklar har andra tillämpningsdatum. Direktivet skärper EU:s energieffektivitetsmål och kräver att medlemsstaterna gemensamt säkerställer att energiförbrukningen sänks ytterligare. Direktivet om byggnaders energiprestanda¹ (EPBD) har också reviderats inom ramen för 55-procentspaketet (se mer nedan under rubriken Direktivet om byggnaders energiprestanda).

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 av den 24 april 2024 om byggnaders energiprestanda (omarbetning).

Energideklaration för byggnader

Det svenska systemet med energideklarationer är ett marknadsstyrmedel som har sin grund i direktivet om byggnaders energiprestanda. En energideklaration är ett dokument med uppgifter om hur mycket energi som går åt i en byggnad när den används. Syftet med energideklarationerna är att främja effektiv energianvändning och samtidigt säkerställa ett gott inomhusklimat.

Energideklarationerna regleras i lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader, förordningen (2006:1592) om energideklaration för byggnader och Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2007:4) om energideklaration för byggnader.

Följande byggnader ska ha en energideklaration:

- byggnader som har en golvvarea över 250 kvadratmeter och som ofta besöks av allmänheten
- byggnader som upplåts med nyttjanderätt
- byggnader som är nyuppförda eller som ska säljas.

Bestämmelserna om energideklaration tillämpas endast på byggnader där energi används för att påverka byggnadens inomhusklimat så att inomhus-temperaturen överstiger 10 plusgrader. Industrianläggningar och verkstäder, bostadshus som används mindre än fyra månader per år (eller under en begränsad del av året om energianvändningen beräknas vara mindre än 25 procent av en helårsanvändning) och byggnader som är mindre än 50 kvadratmeter behöver inte ha någon energideklaration. Energideklarationen är giltig i tio år. Därefter är det byggnadsägarens skyldighet att se till att få en ny energideklaration upprättad. Ägare av egnahem behöver dock normalt inte upprätta en energideklaration förrän byggnaden ska säljas.

Klimatdeklaration för byggnader

Den 1 januari 2022 trädde lagen (2021:787) om klimatdeklaration för byggnader i kraft. Lagen innebär att byggherrar ska redovisa vilken påverkan på klimatet en ny byggnad har. Syftet är att bidra till att minska klimatpåverkan från byggskedet.

En klimatdeklaration ska upprättas och lämnas in för byggnader som uppförs där ansökan om bygglov har kommit in till byggnadsnämnden den 1 januari 2022 eller senare. Begränsningen till byggnader innebär att andra anläggningar än byggnader inte omfattas av krav på klimatdeklaration. Reglerna tillämpas inte heller när en befintlig byggnad flyttas till en ny plats, byggs till, byggs om eller ändras. Eftersom kravet på klimatdeklaration är ett nytt styrmedel bedömde regeringen att det var lämpligt att kravet till en början enbart ska gälla när nya byggnader uppförs. På sikt, och i takt med att kunskapen och erfarenheten av klimatdeklarationssystemet ökar, skulle dock krav på klimatdeklaration vid större om- och tillbyggnadsprojekt enligt regeringen kunna övervägas (prop. 2020/21:144 s. 25).

Vissa typer av byggnader är undantagna från kravet på att upprätta och lämna in en klimatdeklaration. Det gäller bl.a. byggnader som har en privatperson som byggherre och där byggnaden uppförs privat. Trots undantagen kommer ett stort antal byggnader som uppförs att omfattas av krav på klimatdeklaration. I takt med att kunskapen om byggandets klimatpåverkan ökar och nya verktyg och lösningar blir tillgängliga för sektorn i framtiden kan förutsättningarna för att begränsa undantagen komma att öka (prop. 2020/21:144 s. 39). Klimatdeklarationen ska lämnas in till Boverket, som är tillsynsmyndighet för klimatdeklarationerna. För att kunna få slutbesked krävs sedan den 1 januari 2022 att byggherren antingen kan visa att klimatdeklarationen har lämnats in till Boverket eller har gjort sannolikt att en sådan skyldighet saknas.

För att underlätta införandet av klimatdeklarationer har Boverket utvecklat en handbok och en webbutbildning. Boverket och Upphandlingsmyndigheten har även utarbetat hållbarhetskriterier och upphandlingsstöd i syfte att underlätta för beställare och byggherrar att ställa krav på minskad miljö- och klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv vid byggande.

Regler om energihushållning m.m. i PBL och PBF

Bestämmelser om byggnadsverks utformning och tekniska egenskaper finns i 8 kap. PBL. Att kraven i bestämmelserna är uppfyllda prövas vid bl.a. lovansökan. Byggnader ska enligt 8 kap. 4 § PBL ha tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om bl.a. energihushållning och värmeisolering. Kraven ska alltid uppfyllas vid nybyggnad. Vid ändring av en byggnad är det tillåtet att göra avsteg från kraven med hänsyn till ändringens omfattning, byggnadens förutsättningar, bestämmelserna om varsamhet och förbudet mot förvanskning (8 kap. 7 § PBL).

Egenskapskraven i PBL preciseras närmare i PBF. För att uppfylla kravet på energihushållning och värmeisolering ska en byggnad enligt 3 kap. 14 § PBF bl.a. ha en mycket hög energiprestanda där den energi som tillförs i mycket hög grad kommer från förnybara energikällor (s.k. nära-nollenergi-byggnad). Byggnaden ska också ha särskilt goda egenskaper när det gäller hushållning med el och vara utrustad med en klimatskärm som säkerställer god värmeisolering.

Bestämmelsen i 3 kap. 14 § PBF ändrades senast den 1 september 2020. Samtidigt trädde nya energihushållningsregler i BBR i kraft. Ändringarna utgjorde det sista steget i genomförandet av den dåvarande senaste revideringen av Europaparlamentets och rådets direktiv om byggnaders energiprestanda, som innebar att alla nya byggnader skulle vara nära-nollenergi-byggnader från den 31 december 2020. Enligt Boverket kommer ett arbete med att uppdatera myndighetens energihushållningsregler att samordnas med det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda (EPBD).

Energimätningar i byggnader

I lagen (2022:333) om energimätning i byggnader, som kompletteras av förordningen (2022:336) om energimätning i byggnader, finns bestämmelser om skyldighet för den som uppför en byggnad att se till att varje lägenhets förbrukning av bl.a. el kan mätas. Regleringen syftar till att energikostnader ska kunna fördelas efter faktisk energianvändning genom energimätning i enskilda lägenheter, varigenom incitamenten för slutanvändare att minska energianvändningen i byggnader ska öka.

Pågående arbete

Direktivet om byggnaders energiprestanda

Revideringen av direktivet om byggnaders energiprestanda syftar till att minska byggnaders energianvändning och klimatpåverkan. På EU-nivå är energiförbättrande renovering av byggnader en viktig åtgärd för att minska klimatutsläppen och beroendet av gasimport, eftersom byggnaders energianvändning står för mer än en tredjedel av EU:s koldioxidutsläpp. Det är också en del av genomförandet av ”renoveringsvågen” från 2020, som bl.a. syftar till att fördubbla energirenoveringstakten fram till 2030.

Det omarbetade direktivet trädde i kraft den 28 maj 2024 och ska vara införlivat i nationell lagstiftning senast den 29 maj 2026.

Det övergripande syftet är att unionens hela byggnadsbestånd ska vara s.k. nollutsläppsbyggnader senast 2050. En nollutsläppsbyggnad ska i princip ha en mycket hög energiprestanda och generera noll eller mycket låga växthusgasutsläpp från fossila bränslen. Medlemsländerna ska, inom vissa givna ramar, fastställa gränsvärden för hur stor energianvändning olika nollutsläppsbyggnader får ha. Gränsvärdena får vara olika för olika kategorier av byggnader och får även anpassas för renoverade byggnader.

Från och med 2028 ska nya byggnader som ägs av offentliga organ vara nollutsläppsbyggnader och fr.o.m. 2030 ska alla nya byggnader uppfylla kraven för en nollutsläppsbyggnad. Det fastslås också krav på medlemsländerna att säkerställa en viss renovering av befintliga lokal- och bostadsbyggnader till 2030 och framåt. Utöver krav på renoveringar av byggnader innehåller direktivet också särskilda bestämmelser om solenergi, laddinfrastruktur, energiklassning, energideklarationer, gemensamma kontaktpunkter, renoveringspass, smarthetsindikatorer för byggnader, finansiering och kompetensförsörjning.

Kraven innebär vidare att klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv (livscykel-GWP) ska redovisas för alla nya byggnader som är större än 1 000 kvadratmeter fr.o.m. den 1 januari 2028. Från och med den 1 januari 2030 gäller kravet för alla nya byggnader med vissa undantag. Senast 2030 ska medlemsstaterna även ha infört gränsvärden för byggnaders högsta tillåtna klimatpåverkan.

Det svenska systemet med klimatdeklarationer innebär att vissa byggnaders klimatpåverkan ska redovisas redan i dag. EU-kommissionen kommer senast i december 2025 att förtydliga vilka krav som ska ställas på beräkningen av livscykel-GWP. Det kommer att påverka om reglerna för klimatdeklarationer behöver ändras för att uppfylla kraven i EPBD.

Regeringsuppdrag

Boverket fick under 2024 fem uppdrag av regeringen som rör hur EPBD kan bli en del av svensk lagstiftning. Regeringsuppdragen gäller att

- fastställa metoder och definitioner
- genomföra en översyn av systemet med energideklarationer
- ta fram underlag för krav inom solenergi
- ta fram underlag för krav inom hållbar mobilitet
- ta fram underlag för genomförandet av krav på byggnadsrenoveringsplan.

Uppdragen ska slutredovisas vid olika tidpunkter mellan juni 2025 och oktober 2026.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om regler och krav för bl.a. ett hållbart och innovativt byggande. Våren 2023 avstyrktes förslag om bl.a. energideklarationer och om energikrav på det befintliga beståndet med hänvisning till bl.a. pågående arbete (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som nämnts tidigare i detta betänkande är det viktigt att regelverket främjar ett hållbart byggande. I januari 2022 trädde den nya lagen om klimatdeklaration för byggnader i kraft, och Boverket har haft i uppdrag att underlätta införandet. Vidare pågår ett arbete med anledning av det reviderade direktivet om byggnaders energiprestanda (EPBD), vilket bl.a. innefattar att Boverket ska göra en översyn av systemet med energideklarationer. Med hänsyn till detta bör motionerna 2024/25:3109 (S) yrkande 26, 2024/25:3169 (C) yrkande 118, 2024/25:1753 (MP) yrkandena 7, 8 och 20, 2024/25:2646 (MP) yrkande 1, 2024/25:2613 (MP) yrkandena 89 och 153 samt 2024/25:3047 (MP) yrkande 28 avslås.

När det gäller frågor om återbruk och hållbarhet vid offentlig upphandling har Boverket tillsammans med Upphandlingsmyndigheten utarbetat hållbarhetskriterier och upphandlingsstöd. Syftet med det har varit att underlätta för beställare och byggherrar att ställa krav på minskad miljö- och klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv vid byggande. Utskottet är i övrigt inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av förslagen. Motionerna 2024/25:3109 (S) yrkande 40, 2024/25:1753 (MP) yrkandena 22 och 41 samt 2024/25:2613

(MP) yrkande 17 bör avslås. Detsamma gäller förslagen i motionerna 2024/25:2950 (C) yrkandena 16 och 19 samt 2024/25:1564 (C).

Reglerna för bygglov m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om möjlighet att bl.a. ställa krav på avhjälpande av förorening för att medge lov, om bygglovsbefriade åtgärder och om bygglovsreglerna för näringsverksamhet. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 29 (MP) och 30 (C).

Motionerna

Krav på bygglov och anmälan m.m.

Daniel Helldén m.fl. (MP) begär i partimotion 2024/25:3037 yrkande 116 ett tillkännagivande om att PBL bör ändras så att en kommun kan bestämma att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under förutsättning att markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en mark-, havs- eller vattenförorening har avhjälpits eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på aktuell tomt, vilket motiverar ändringar i 4 kap. 12 och 14 §§ PBL.

I kommittémotion 2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 15 begärs ett tillkännagivande om att PBL bör ses över i syfte att underlätta ombyggnation av tomma kontorsfastigheter eller lokaler till bostäder. I yrkandena 24 och 25 begärs tillkännagivanden om att utreda möjligheten till flexibilitet för mindre variationer i exempelvis fönsterpartier och dörrar i PBL, detaljplaner och gestaltungsprogram för att kunna möta den aktuella tillgången på återbrukade produkter och möjliggöra mer återbruk av befintliga bygghälsor.

Catarina Deremar (C) begär i motion 2024/25:181 ett tillkännagivande om att Boverket bör få i uppdrag att utreda hur PBL kan ändras så att avvikelser från äldre detaljplaner kan medges i större utsträckning, i syfte att förenkla och möjliggöra mer byggnation enligt gamla detaljplaner. Motionären föreslår i samma yrkande att frågor om omgivningspåverkan och synpunkter från berörda fastighetsägare ska kunna hanteras i ett utökat bygglovsförfarande.

Kerstin Lundgren (C) begär i motion 2024/25:1011 ett tillkännagivande om att PBL bör förtydligas, så att mindre avvikelser från detaljplan ska prövas generöst.

Bygglovsbefriade åtgärder

I partimotion 2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C) begärs i yrkande 23 ett tillkännagivande om att kommunerna bör ges möjlighet att peka ut

områden där bygglov inte längre ska krävas. Ett liknande yrkande finns i kommittémotion 2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 39. Enligt motionärerna behövs det för att underlätta byggande och företagande i hela landet.

I kommittémotion 2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) begärs vidare i yrkande 21 ett tillkännagivande om fler bygglovsbefriade åtgärder och i yrkande 22 att regelförtydliganden för bygglovsbefriade åtgärder ska övervägas. Motionärerna framför att det vore rimligt att en byggnad för t.ex. ett batterilager eller annan teknik som behövs för elproduktion eller växthus för odling på upp till 15 kvadratmeter befrias från krav på bygglov.

Alexandra Anstrell (M) begär i motion 2024/25:1088 ett tillkännagivande om att överväga utökade möjligheter för fastighetsägare att få göra energi-effektiviseringar, såsom att installera solpaneler, på fastigheter i redan beslutad detaljplan utan att ändring av, eller en ny, detaljplan krävs.

Sten Bergheden (M) begär i motion 2024/25:2726 ett tillkännagivande om att se över möjligheten att göra en översyn av PBL i syfte att ta bort krav på bygglov för en del åtgärder som i dag är bygglovspliktiga. Att slopa krav på bygglov för olika ändringar eller åtgärder på den egna fastigheten, såsom att byta tak eller dörr, skulle stärka äganderätten och minska kommunernas administrativa börda.

Bygglovsregler för näringsverksamhet

Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) begär i motion 2024/25:3087 tillkännagivanden om att ta bort lovplikten för kommuner för åtgärder på industrimark (yrkande 3), om att förenkla hanteringen av bygglov för lantbrukare genom att ta bort kravet på bygglov för mindre tillbyggnader (yrkande 4) och om att se över de förändringar som gjorts efter att lovplikten i dessa fall tagits bort (yrkande 5).

Sten Bergheden (M) begär i motion 2024/25:2922 ett tillkännagivande om en översyn av reglerna för byggande inom de areella näringarna. Enligt motionären bör bl.a. begränsad bebyggelse på jordbruksmark vara tillåten och bygglovskravet för gårdsbutiker slopas.

Bakgrund

Allmänt om regelverket för lov och dess förhållande till plansystemet

Markanvändning är främst en kommunal angelägenhet. Kommunerna kan styra och planera bebyggelseutveckling och markanvändning genom plansystemet. Detta görs övergripande genom översiktsplaner som sedan ger vägledning för fortsatta planprocesser. I detaljplaner bestämmer kommunerna var och hur man får bygga i en tätort. Genom en detaljplan kan kommunen förut-sättningslöst pröva markens lämplighet för bebyggelse och utifrån det reglera storlek och läge på de byggnader som får uppföras. Bygglovspliktens omfattning är inte en gång för alla bestämd i lagen utan kan variera till följd av

kommunala beslut. Systemet är uppbyggt så att kommunerna genom detaljplan och områdesbestämmelser under vissa förutsättningar kan både utöka och minska bygglovspliktens omfattning i förhållande till vad som annars följer av lag (9 kap. 7 § PBL). Meningen är att kommunerna ska kunna anpassa de krav på lov som är generellt utformade i lag utifrån den bedömning som kommunerna gör i fråga om markanvändning, omgivningskaraktär och inverkan för grannar m.m. Reglerna om lov- och anmälningsplikt finns i PBL och dess övergångsbestämmelser, PBF samt detaljplaner och områdesbestämmelser.

Bygglovs- och anmälningsplikt

Av plan- och byggregelverket framgår vilka åtgärder som kräver bygglov, rivningslov eller marklov. Det framgår även vilka åtgärder som kräver att en anmälan görs och vilka åtgärder som varken kräver lov eller anmälan. Syftet med prövningen av de åtgärder som kräver lov är att kunna bedöma om en åtgärd är lämplig i det aktuella området och om den är förenlig med bestämmelser om enskilda och allmänna intressen i fråga om åtgärdens lokalisering, placering, utformning, användning och påverkan på omgivningen. När det gäller bygglov är utgångspunkten att ett sådant lov krävs för nybyggnad, tillbyggnad och vissa andra ändringar av en byggnad (9 kap. 2 §).

För en åtgärd som ska vidtas inom detaljplanelagt område är huvudregeln att bygglov beviljas om den sökta åtgärden är förenlig med detaljplanen. Om den sökta åtgärden inte är förenlig med en detaljplan får bygglov ändå beviljas under vissa omständigheter. Det gäller bl.a. om avvikelserna är liten eller om åtgärden är av begränsad omfattning och nödvändig för att området ska kunna användas eller bebyggas på ett ändamålsenligt sätt (9 kap. 30 §, 9 kap. 31 b §).

Vid en ansökan om bygglov utanför detaljplan eller områdesbestämmelser ska en prövning göras om ett antal förutsättningar är uppfyllda. Prövning av bygglov utanför detaljplan och områdesbestämmelser innebär, till skillnad från bygglov inom plan, en fullständig prövning av kraven på lokalisering, placering och utformning (9 kap. 31–31 e §§ PBL).

Från de generella kraven på bygglov finns flera undantag, bl.a. när det gäller ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk eller annan liknande näring, om åtgärden vidtas i ett område som inte omfattas av detaljplan (9 kap. 3 § PBL). Bestämmelsen innebär att alla byggnader som omedelbart hänger samman med dessa näringar är bygglovsbefriade. Bygglov krävs inte heller för att i omedelbar närhet till ett en- eller tvåbostadshus uppföra eller bygga till en komplementbyggnad som inte har större byggnadsarea än 15 kvadratmeter, en s.k. friggebod (9 kap. 4 § PBL). Det krävs inte heller bygglov för att i omedelbar närhet av ett en- eller tvåbostadshus uppföra eller bygga till byggnader som utgör antingen en särskild bostad (komplementbostadshus) eller en komplementbyggnad, dvs. ett fristående uthus, garage eller annan mindre byggnad, om byggnaden tillsammans med övriga byggnader som har uppförts på tomten med stöd av den aktuella bestämmelsen inte får en större

byggnadsarea än 30 kvadratmeter och har en taknockshöjd som inte överstiger 4 meter (s.k. attefallshus, se 9 kap. 4 a §).

Att en åtgärd kräver anmälan innebär att åtgärden inte får påbörjas innan byggnadsnämnden har gett ett startbesked (10 kap. 3 § PBL samt 6 kap. 5 § första stycket 9 och 10 PBF). I startbeskedet ska byggnadsnämnden ta ställning till om åtgärden kan antas komma att uppfylla vissa krav som gäller enligt PBL eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen (10 kap. 23 § PBL).

Handläggningen av lov m.m.

Bestämmelserna om handläggning av ärenden om lov finns i 9 kap. 20–29 §§ PBL. Här anges bl.a. vad en ansökan om lov ska innehålla och hur den ska hanteras av byggnadsnämnden.

Byggnadsnämnden prövar om det finns förutsättningar att bevilja lov-ansökan på grundval av de handlingar som sökanden har lämnat in. Bygglov ska ges om kraven i lag är uppfyllda. Om det saknas underlag som nämnden behöver för att pröva om bygglov ska beviljas ska nämnden be sökanden att lämna in nödvändiga kompletteringar. Nämnden ska även redogöra för skälen till beslutet.

Stöd för omvandlingar från lokaler till bostäder

Genom förordningen (2023:903) om stöd till kommuner för detaljplaner som möjliggör småhusbebyggelse och omvandlingar från lokaler till bostäder kan kommuner som antar en detaljplan som gör det möjligt att omvandla lokalarea till boarea få ekonomiskt stöd som betalas ut av Boverket. Stödnivån per kvadratmeter höjs från 150 kronor till 300 kronor från och med den 1 april 2025.

Pågående arbete

Aviserad proposition om ett nytt regelverk för bygglov

Regeringen beslutade den 20 februari 2025 en lagrådsremiss om ett nytt regelverk för bygglov. Regeringen har sammanfattat innehållet i lagrådsremissen enligt följande:

I lagrådsremissen föreslås ändringar i plan- och bygglagen som innebär ett nytt, enklare, effektivare och mer ändamålsenligt regelverk för bygglov m.m. Förslagen innebär att antalet åtgärder som kan utföras utan krav på bygglov och som kan tillåtas utan hinder i detaljplan och områdesbestämmelser utökas, i syfte att både skapa fler bostäder och öka fastighetsägares möjligheter att bestämma över hur den egna fastigheten ska utvecklas. Vidare föreslås att lovpikten blir områdesdifferentierad. Fler och större åtgärder ska kunna vidtas utan lov i områden som inte omfattas av en detaljplan, exempelvis nybyggnad av komplementbyggnader och komplementbostadshus. Krav på lov föreslås dock gälla nära gräns, inom områden som är av riksintresse för totalförsvaret och inom särskilt värdefulla områden. Några övriga förenklningar som föreslås är:

– Större tillbyggnader möjliggörs utan krav på bygglov på alla byggnader.

- För en- och tvåbostadshus slopas kravet på bygglov för fasadändringar, vilket förenklar att t.ex. måla om, byta fasadmateriäl och installera solceller eller takfönster.
- Bygglov får ges för vindsinredning i bostadshus i strid med vindsinredningsförbud i detaljplan.
- Tillbyggnader som inte omfattas av krav på lov ska få genomföras samtidigt som nybyggnad av ett en- eller tvåbostadshus.
- Kravet på planenligt utgångsläge slopas femton år efter att detaljplanens genomförandetid har gått ut.
- En befintlig byggnad utanför detaljplanelagt område får inredas med en eller flera lokaler upp till viss storlek utan krav på lov.

Riksdagens tillkännagivanden

Riksdagen tillkännagav i december 2015, i enlighet med utskottets förslag, att regeringen senast den 1 januari 2017 borde återkomma till riksdagen med förslag om lagändringar som innebär att fler åtgärder blir bygglovsbefriade (bet. 2015/16:CU1, rskr. 2015/16:79). Sedan tillkännagivandet har flera ändringar av aktuella regler trätt i kraft.

Riksdagen beslutade våren 2022, på förslag från utskottet, ett tillkännagivande om vissa undantag från kraven på bygglov (bet. 2021/22:CU12, rskr. 2021/22:179).

Tillkännagivandena ovan nämns i den lagrådsremiss om ett nytt regelverk för bygglov som beskrivs under föregående rubrik. Där anger regeringen att betydande regelförenklingar i plan- och bygglagstiftningen är en prioriterad fråga och att regeringen vill fortsätta det påbörjade arbetet med att utöka antalet åtgärder som kan utföras utan krav på bygglov och som kan tillåtas utan hinder i detaljplan och områdesbestämmelser. Regeringen anger vidare att den anser att utvecklingen med förenklingar av regelverket ligger i linje med det som riksdagen har tillkännagett för regeringen.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om bygglovsregler för näringsverksamhet har behandlats av utskottet vid flera tillfällen. Våren 2023 avstyrktes motsvarande yrkanden om reglerna för bygglov med hänvisning till pågående arbete (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att reglerna om lov- och anmälningsplikt är enkla, förutsebara och effektiva. Det är samtidigt viktigt att regelverket tillgodoser angelägna allmänna och enskilda intressen och möjliggör ett långsiktigt hållbart byggande av bostäder. Regeringen har aviserat en proposition om ett nytt regelverk för bygglov som berör flertalet av motionsförslagen. Riksdagen bör enligt utskottet inte föregripa det pågående arbetet. Vidare har regeringen inrättat ett stöd till kommuner som genom detaljplan gör det möjligt att omvandla lokalarea till boarea.

Mot denna bakgrund anser inte utskottet att det finns skäl för riksdagen att föreslå någon åtgärd med anledning av de olika motionsförslagen. Samtliga yrkanden bör därför avslås.

Byggnade i strandnära lägen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bygglovsansökningar i strandnära lägen. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Motionen

Sten Bergheden (M) begär i motion 2024/25:2924 yrkande 1 ett tillkännagivande om att det tydligt ska framgå av ett beslut om avslag på en ansökan om bygglov i ett strandnära läge vad som skulle krävas för att få bygga på den aktuella platsen. Motionären begär även ett tillkännagivande om att tydliga checklistor för vad som krävs för att få bygga i strandnära områden bör tas fram (yrkande 2).

Bakgrund

Handläggningen av bygglovsärenden

Bestämmelserna om handläggning av ärenden om lov finns i 9 kap. 20–29 §§ PBL. Här anges bl.a. vad en ansökan om lov ska innehålla och hur den ska hanteras av byggnadsnämnden. Byggnadsnämnden prövar om det finns förutsättningar att bevilja lovansökan på grundval av de handlingar som sökanden har lämnat in. Bygglov ska ges om de krav som ställs i lagen är uppfyllda. Om det saknas underlag som nämnden behöver för att pröva om bygglov kan beviljas ska nämnden be sökanden att lämna in nödvändiga kompletteringar. Nämnden ska även redogöra för skälen till beslutet.

Vid handläggningen av ärenden om lov och förhandsbesked ska byggnadsnämnden i olika fall lämna upplysningar och underrättelser till sökanden, fastighetsägaren och miljönämnden. Om en ansökan för en åtgärd också kräver tillstånd från eller anmälan till någon annan myndighet ska byggnadsnämnden upplysa sökanden om det. Exempel på sådana tillstånd är strandskyddsdispens, tillstånd från eller anmälan till miljönämnden för olika verksamheter samt tillstånd från väghållningsmyndigheten för utfart från en fastighet till allmän väg. Det är sökanden som ansvarar för att han eller hon har nödvändiga tillstånd enligt annan lagstiftning. Beslut om lov ska innehålla upplysningar om vilka andra tillstånd eller anmälningar som behövs.

Särskilt om byggande i strandnära lägen

Strandskyddet är ett generellt skydd som gäller i hela landet och vid alla kuster, sjöar och vattendrag. Det skyddade området är normalt 100 meter från strandkanten, både på land och i vattenområdet. Länsstyrelsen kan utöka strandskyddet upp till 300 meter, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften (7 kap. 13–18 h §§ miljöbalken).

Inom strandskyddat område är det bl.a. förbjudet att uppföra nya byggnader och ändra byggnader eller sätta upp andra anläggningar eller anordningar som avhåller allmänheten från att röra sig där. Ekonomibyggnader och anordningar som behövs för jordbruk, fiske, skogsbruk eller renskötsel är undantagna från förbudet, om de måste ligga inom strandskyddat område för sin funktions skull.

Dispens kan medges från strandskyddet om det finns särskilda skäl (7 kap. 18 c och d §§ miljöbalken). Om platsen ligger inom ett utpekad område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, ett s.k. LIS-område, finns ytterligare möjligheter till dispens. Dispens söks hos kommunen eller, i vissa fall, länsstyrelsen.

Kommunen kan upphäva strandskyddet för ett område i samband med att en ny detaljplan antas, om det finns särskilda skäl för det och om intresset av att detaljplanera området väger tyngre än strandskyddets syften. De särskilda skäl som gäller för att upphäva strandskyddet är samma som för att bevilja en dispens. För vissa områden är det länsstyrelsen som fattar sådana beslut.

Frågan om dispens från strandskydd provas inte i samband med en ansökan om bygglov eller förhandsbesked, utan i ett eget ärende. Prövningen av ärendet om dispens enligt miljöbalken respektive prövningen av en ansökan om bygglov eller förhandsbesked enligt PBL är inte samordnad.

Pågående arbete

Regeringen har i proposition 2024/25:102 Lättnader i strandskyddet – ett första steg lagt fram huvudsakligen följande förslag:

- Generellt strandskydd ska inte längre gälla vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag och inte heller vid vatten som anlagts efter den 30 juni 1975. Det ska dock vara möjligt att i enskilda fall införa strandskydd i ett område upp till 100 meter från strandlinjen vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften.
- Lättnader och förtydliganden införs i undantaget från strandskyddet för behov inom areella näringar och undantaget ska även omfatta vattenbruk. En ny möjlighet till dispens från strandskyddet för förvärvsverksamhet med begränsad påverkan på strandskyddets syften i områden med låg bebyggelsegrad och lågt bebyggelsetryck föreslås också.
- Kommuner ska enkelt kunna besluta att ett upphävt strandskydd inte återinträder när en ny detaljplan antas, och det införs förtydliganden i fråga

om att strandskydd i vissa fall inte ska återinträda bl.a. när en generalplan upphävs.

Propositionen bereds för närvarande i riksdagens miljö- och jordbruksutskott.

Regeringen har meddelat att en planerad strandskyddsutredning är nästa steg i reformeringen av strandskyddet och att beredning av utredningsdirektivet för närvarande pågår i Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2023 behandlade och avstyrkte utskottet motsvarande motionsyrkanden om byggande i strandnära lägen (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att PBL innehåller bestämmelser om vad en bygglovsansökan ska innehålla och hur den ska hanteras av byggnadsnämnden. Nämnden ska bl.a. hämta in nödvändiga kompletteringar och redogöra för skälen till sitt beslut. Bygglov ska ges om kraven i lagen är uppfyllda.

Regeringen har nyligen överlämnat propositionen Lättnader i strandskyddet – ett första steg (prop. 2024/25:102) till riksdagen. Propositionen innehåller förslag till ändringar i miljöbalkens regler om strandskydd. Regeringen har vidare aviserat ytterligare en utredning på området. Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att föreslå något tillkännagivande med anledning av motionsyrkandena, som därför bör avslås.

Frågor om överklagande m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ändring av reglerna för överklagande av lov m.m., om frågor om handläggning samt om införande av en avgift för överklagande. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 31 (SD), 32 (S), 33 (S) och 34 (SD).

Motionerna

Avgift för överklagande och sakägarkretsen

I kommittémotion 2024/25:1383 av Mikael Eskilander *m.fl.* (SD) begärs i yrkande 18 ett tillkännagivande om att införa en avgift för överklagande av planer och bygglov. Enligt motionärerna vore det rimligt att ta ut en viss avgift för överklaganden då de ofta gör att byggprocesser drar ut på tiden.

Liknande yrkanden finns i motion 2024/25:700 av Daniel Persson (SD), motion 2024/25:2833 av Sten Bergheden (M), motion 2024/25:3129 av Ann-Sofie Lifvenhage (M), motion 2024/25:249 av Dan Hovskär (KD), motion 2024/25:1225 av Larry Söder (KD), och motion 2024/25:1873 av Lili André (KD).

I motion 2024/25:3177 av Bo Broman och Eric Westroth (båda SD) begärs ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att avskaffa ideella föreningars rätt att överklaga beslut enligt PBL. Motionärerna anför att genom att begränsa möjligheten för ideella föreningar att överklaga kan beslutsprocessen bli snabbare och mer effektiv, samtidigt som man bevarar medborgardeltagandets grundläggande principer.

John E Weinerhall (M) begär i motion 2024/25:2002 yrkande 2 ett tillkännagivande om att se över möjligheten till en kringskärmning av sakägarskap. Enligt motionären tillfaller rätten att överklaga alltför vida kretsar. Det vore rimligt att i viss mån begränsa vem som ska anses som angränsande fastighetsägare, och enligt motionären bör intresseorganisationer inte längre anses vara sakägare.

I motion 2024/25:2817 begär Sten Bergheden (M) ett tillkännagivande om att se över möjligheten att begränsa vilka som ska ha laglig rätt att överklaga i planprocesser.

Förutsättningar för överklagande m.m.

I kommittémotion 2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) begärs i yrkande 34 ett tillkännagivande om en översyn av frågeställningarna kring en begränsning av möjligheterna till överklagande av detalplaner.

John E Weinerhall (M) begär i motion 2024/25:2002 yrkandena 1 och 4 tillkännagivanden om möjligheten att reformera överklagandeprocesserna och om att begränsa rätten att överklaga.

Handläggningsfrågor

I kommittémotion 2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) begärs i yrkande 33 ett tillkännagivande om en bortre tidsgräns för delgivning i en överklagandeprocess. Enligt motionärerna skulle detta bidra till att korta ned handläggningstiderna vid överklaganden.

I kommittémotion 2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) begärs i yrkandena 14 och 15 tillkännagivanden om att prioritera korta handläggningstider i plan- och byggprocessen samt att införa en kortad, maximal tidsgräns och enhetlig avgift för handläggning av plan- och byggärenden. Motionärerna anför att byggande i många fall hindras av en långdragen byggprocess, ett regelverk som tolkas olika och variation i handläggningstider och avgifter. I yrkande 17 lägger motionärerna fram ett förslag om att ta fram ett enhetligt nationellt ärendehanteringssystem för plan- och byggärenden och en enhetlig standard för ansökningshandlingar för bygglov. Det skulle enligt

motionärerna innebära konkreta åtgärder för att få ordning på de långdragna byggprocesserna så att de blir mer förutsägbara, likvärdiga och lätthanterliga.

Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) begär i motion 2024/25:3087 yrkande 2 ett tillkännagivande om att utreda om mark- och miljödomstolen ska bli första instans vid överklaganden.

I motion 2024/25:1863 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) begärs ett tillkännagivande om att se över möjligheten till snabbare detaljplaneprocesser. Motionären uppger att möjligheten att ta bort länsstyrelserna som överprövande instans bör ses över för bygglovsärenden och detsamma gäller möjligheten att införa en lagstadgad tidsgräns för överprövning av detaljplaner och bygglov. Ett liknande yrkande framställs av John E Weinerhall (M) i motion 2024/25:2002 yrkande 3.

Ulrika Heie (C) begär i motion 2024/25:1604 ett tillkännagivande om att handläggningen av en överklagan av en detaljplan inte bör ta längre än tio veckor. Motionären påpekar att en kommun har tio veckor på sig att hantera ett bygglov och anser att en överprövning av en detaljplan bör kunna ta lika lång tid.

Bakgrund

Allmänt

Bestämmelser om överklaganden och instansordning finns i 13 kap. PBL. Vissa kommunala beslut enligt PBL får överklagas i den ordning som gäller för laglighetsprövning enligt kommunallagen (2017:725). Det gäller bl.a. överklaganden av beslut om översiktsplan. Vissa andra kommunala beslut får inte överklagas alls, bl.a. beslut om att avbryta planarbete. Övriga kommunala beslut överklagades fram till sommaren 2016 först till länsstyrelsen, därefter till mark- och miljödomstolen och slutligen till Mark- och miljööverdomstolen. Sedan den 1 juni 2016 överklagas beslut om att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser inte längre till länsstyrelsen i första instans. I stället överklagas besluten direkt till mark- och miljödomstolen (prop. 2015/16:55, bet. 2015/16:CU16, rskr. 2015/16:166).

Bestämmelser om vem som har rätt att överklaga kommunala beslut finns i 13 kap. 8–15 §§ PBL. Utgångspunkten är att byggnadsnämnden ska underrätta sakägare, hyresgäster, bostadsrättshavare och boende på den fastighet som ansökan avser och på omgivande fastigheter. Sakägare kan delas in i s.k. rågrannar, som enligt praxis alltid är sakägare, och övriga sakägare där en bedömning får göras i varje enskilt fall om de är berörda av beslutet. Bedömningen kan bl.a. bero på åtgärdens art eller omfattning. Med rågranne avses enligt rättstillämpningen i huvuddrag ägare till den fastighet som direkt gränsar till den fastighet på vilken åtgärden ska vidtas. Rätten att överklaga förutsätter också att beslutet har gått emot sakägaren.

Bestämmelser om överklagandetid finns i bl.a. 13 kap. 16 § PBL. Den som är berörd av ett beslut och som beslutet har gått emot får överklaga beslutet inom tre veckor. För beslut om detaljplaner räknas tiden för överklagande från

den dag då beslutet eller justeringen av protokollet har tillkännagetts på kommunens anslagstavla. Tiden för överklagande av bl.a. beslut om lov räknas från delgivningen av beslutet om beslutet ska delges personen i fråga. För övriga beslut börjar överklagandetiden löpa en vecka efter det att beslutet har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar.

Instanskedjan för andra beslut än detaljplaner och områdesbestämmelser

Förslagen i proposition 2015/16:55 En kortare instanskedja för detaljplaner och områdesbestämmelser byggde på betänkandet Effektiv och rättssäker PBL-överprövning (SOU 2014:14) som den s.k. PBL-överklagandeutredningen hade lagt fram. Utredningen hade i uppdrag att se över möjligheten att effektivisera processen för prövning av kommunala beslut som överklagats enligt PBL. I uppdraget ingick bl.a. att analysera dels om instanskedjan för överklagade kommunala beslut om planer, lov och tillsyn skulle kunna förkortas, dels om handläggningen av sådana överklaganden skulle kunna koncentreras till ett begränsat antal länsstyrelser.

När det gäller frågan om instanskedjan för överklagade beslut om lov och tillsyn gjorde utredningen bedömningen att en koncentration av prövningen av överklagade beslut var att föredra framför alternativet att besluten överklagas direkt till mark- och miljödomstolen. Som skäl för sin bedömning hänvisade utredningen till att antalet överklagade beslut om lov, förhandsbesked och tillsyn är betydligt större än antalet överklagade beslut om detaljplaner och områdesbestämmelser. Utredningen ansåg även att behovet av kompletteringar av materialet i överklagade ärenden, behovet av besök på platsen och sambandet med prövningar enligt miljöbalken talade emot alternativet att helt ta bort länsstyrelsen från instanskedjan. Ett överklagande till mark- och miljödomstolen som första instans ansågs även innebära betydligt högre kostnader för prövningen av överklagade beslut om lov, förhandsbesked och tillsyn. Utredningen bedömde alltså att länsstyrelsen inte borde tas bort från instanskedjan för beslut om lov. I propositionen anförde regeringen bl.a. följande om den bedömningen:

Om de aktuella ärendena koncentreras till mark- och miljödomstolarna, skulle detta medföra att tiden för ett beslut att få laga kraft blir kortare. En sådan koncentration skulle dessutom innebära att, med undantag för de beslut som överklagas enligt reglerna i kommunallagen, samma instansordning för alla överklagade kommunala beslut enligt plan- och bygglagen skulle gälla. En reform med den inriktningen är emellertid betydligt mera omfattande än den som utredningen har föreslagit. Bland annat berörs en ärendemängd som är i storleksordningen åtta gånger större än antalet planärenden. Eftersom utredningen inte närmare har belyst ett sådant alternativ måste eventuella överväganden i den riktningen föregås av fördjupade studier. Det gäller bl.a. i fråga om vilka konsekvenser ett genomförande skulle kunna få för länsstyrelsernas kompetensförsörjning och för behovet av personella och ekonomiska resurser vid mark- och miljödomstolarna.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen anförde utskottet i sitt betänkande 2015/16:CU16 att det fanns flera faktorer som talade för att helt ta bort länsstyrelsen som överklagandeinstans. Utskottet framhöll att det i många ärenden skulle kunna leda till att tiden för ett beslut att få laga kraft blir kortare. Vidare skulle det innebära att instanskedjan för överklagade beslut enligt PBL skulle bli mer enhetlig. Samtidigt kunde man inte, enligt utskottet, helt bortse från de invändningar mot denna förändring som redovisats i PBL-överklagandeutredningens betänkande och som hade beaktats i regeringens bedömning. Det gällde bl.a. den kraftiga ökningen av antalet mål som det skulle bli fråga om i mark- och miljödomstolarna samt konsekvenserna för länsstyrelsernas handläggning av andra ärenden. Utskottet framhöll också att regeringen konstaterat att utredningen inte tillräckligt hade belyst konsekvenserna av att helt ta bort länsstyrelsen som överklagandeinstans.

Sammantaget ansåg utskottet att det inte fanns ett tillräckligt underlag för att ta ställning till om lagen borde ändras så att även kommunala beslut om lov och tillsyn borde överklagas direkt till mark- och miljödomstolen. Ett ställningstagande skulle enligt utskottet förutsätta en närmare analys och en fortsatt beredning. Utskottet hänvisade också till att regeringen i propositionen klargjort att man var beredd på sådana fortsatta överväganden i frågan. Utskottet ansåg mot denna bakgrund att det inte fanns skäl för ett tillkännagivande till regeringen om instanskedjan för överklagade kommunala beslut om lov och tillsyn.

Pågående arbete

Aviserad proposition om ett nytt regelverk för bygglov

Regeringen beslutade den 20 februari 2025 en lagrådsremiss om ett nytt regelverk för bygglov. I lagrådsremissen lämnar regeringen bl.a. följande förslag när det gäller några av de frågor som finns i motionerna:

- Kommunala beslut enligt PBL ska inte få överklagas i den del de avser behovet av kontrollplan.
- Andra beslut av länsstyrelsen enligt 11 kap. 11 § PBL än de som avser att helt eller i en viss del upphäva kommunens beslut om detaljplan, områdesbestämmelser, lov eller förhandsbesked ska inte få överklagas.
- Ändring av regler om delgivning av beslut om lov och förhandsbesked.
- Tiden för överklagande av ett beslut om lov eller förhandsbesked ska, för alla som inte ska delges beslutet, räknas från den dag som infaller en vecka efter att beslutet har kungjorts på kommunens anslagstavla.

Uppdrag till Boverket

Regeringen gav i juli 2024 Boverket i uppdrag att skapa en klassificeringsstruktur för och utreda förutsättningar för ett nationellt system för hantering av ärenden enligt PBL (LI2024/01458). Enligt uppdraget ska Boverket

- ta fram en nationell klassificeringsstruktur för alla ärendetyper enligt PBL, inklusive plan-, lov-, tillsyns-, anmälnings-, förhandsbeskeds- och ingripandebeskedsärenden, och tillgängliggöra den för systemutvecklingsändamål
- föreslå hur kommuner kan införa en sådan klassificeringsstruktur och beskriva för- och nackdelar av ett obligatoriskt införande av en sådan klassificeringsstruktur jämfört med ett frivilligt användande
- redovisa konsekvenserna av förslaget, beräkna de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna i enlighet med 7 och 8 §§ förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar samt ta ställning till om förslagen aktualiserar den kommunala finansieringsprincipen
- beskriva hur nationell statistik avseende ledtider för pågående och avslutade ärenden enligt PBL ska kunna utläsas och redovisas, baserat på en nationell klassificeringsstruktur
- analysera förutsättningarna för, inklusive för- och nackdelar med, i vilken omfattning systemutvecklare kommer att kunna tillhandahålla funktionaliteten i befintliga ärendehanteringssystem, eller om kompletterande eller rentav ersättande system för hantering av ärenden enligt PBL som bygger på en nationell klassificeringsstruktur i stället behöver utvecklas och erbjudas kommunerna
- om det visar sig finnas förutsättningar för framtagande av ett nationellt system, göra en förstudie för ett sådant system med nödvändig kravställning och kostnadsestimat för att kunna redovisa konsekvenser av en sådan utveckling eller
- om framtagande av ett nationellt system visar sig olämpligt, i stället ta fram en förstudie över processlagstiftning rörande lov- och anmälningsärenden inklusive förutsättningar och behov från berörda myndigheter.

Boverket ska slutredovisa uppdraget senast den 30 september 2025.

Miljötillståndsutredningen

Enligt ett tilläggsdirektiv från januari 2025 ska Miljötillståndsutredningen bl.a. utreda om handläggningstiden i plan- och byggprocessen kan förkortas (dir. 2025:2). Utredaren ska därför se över hur den totala handläggningstiden kan minskas t.ex. genom ökade krav på prövningstillstånd och en ändrad instansordning, införande av en avgift för överklaganden, samt ändring av vilka som ska anses ha klagorätt i planprocessen.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat och avstyrkt motionsyrkanden om de regler som gäller för överklaganden enligt PBL. Våren 2023 hänvisade utskottet till pågående arbete (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det har genomförts förenklingar i överklagandeprocessen, bl.a. genom att länsstyrelsen har tagits bort från instanskedjan för överklaganden av planbeslut och områdesbestämmelser. Utskottet anser att det är viktigt att bestämmelserna om rätten att överklaga beslut är ändamålsenliga och effektiva. Samtidigt behöver eventuella ändringar av bestämmelserna vara välavvägda i förhållande till de många olika intressen som gör sig gällande i samhällsplaneringsprocessen.

Vidare har Boverket nyligen fått ett uppdrag som gäller att skapa en klassificeringsstruktur och utreda förutsättningar för ett nationellt system för hantering av ärenden. I den lagrådsremiss om ett nytt regelverk för bygglov som regeringen har beslutat finns förslag som rör frågor som tas upp i motionerna. Regeringen har därtill nyligen gett en utredning i uppdrag att se över flera frågeställningar som också berörs i motionsförlagen.

Utskottet anser inte att riksdagen bör föregripa det pågående arbetet genom att vidta någon åtgärd. Utskottet är heller inte berett att föreslå någon åtgärd när det gäller avgifter för överklaganden av lov och planer. Mot denna bakgrund bör samtliga motionsyrkandena avslås.

Tillsyn och sanktioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ändringar av tillsynsbestämmelserna och införande av sanktioner i PBL. Utskottet hänvisar till gällande rätt och pågående arbete.

Jämför reservation 35 (SD), 36 (C) och 37 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:1383 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) begärs i yrkande 6 ett tillkännagivande om att det bör införas åtgärdskrav och vite vid förstörelse av kulturhistoriska värden. Enligt motionärerna är det centralt att överträdelser kan ge böter eller vite för de exploatörer som undviker eller bortser från att ta hänsyn till känsliga kulturmiljöer.

I kommittémotion 2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) begärs i yrkande 40 ett tillkännagivande om att åstadkomma en hållbar politik för att färre hus ska stå öde. Motionärerna anför bl.a. att träsklarna för människor att ta sig an hus som står öde behöver sänkas och kommunerna behöver ges rimliga möjligheter att kunna förvärva vanvårdade fastigheter, dock utan att äganderätten hotas. Ett liknande yrkande framställs i motion 2024/25:752 av Peter Hedberg och Peder Björk (båda S), där motionärerna vill utreda lagstiftning och möjligheter för kommuner att ingripa mot nedgångna fastigheter. Motionärerna anför att det i dagsläget tar alltför lång tid för det

offentliga att ingripa mot en fastighetsägare som uppenbarligen missköter sig genom att t.ex. orsaka grannar en försämrad boendemiljö. Även Ida Karkiainen (S) framför ett liknande förslag i motion 2024/25:2204 där hon, med hänvisning till att många av de kommunala nämnder som hanterar plan- och byggnadsfrågor vittnar om en frustration över att det måste gå mycket långt innan de har befogenhet att agera, anför att kommunerna bör få större befogenheter att hantera övergivna och förfallna fastigheter.

I kommittémotion 2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) föreslår motionärerna tillkännagivanden om att föreskrifterna om underhåll och varsamhet i PBL ska ses över i syfte att säkerställa tillvaratagande och skötsel av befintliga byggnader och anläggningar (yrkande 9) och om att utreda en reglering med stärkta krav på att hus och fastigheter ska bibehålla ett brukbart skick (yrkande 10).

Carita Boulwén (SD) begär i motion 2024/25:1287 ett tillkännagivande om att ge regeringen i uppdrag att se över möjligheten att införa retroaktiva säkerhetskrav på hissar i bostadshus. Enligt motionären skulle det bidra till ökad säkerhet och minska risken för olyckor som kan orsaka allvarliga skador eller till och med dödsfall.

Bakgrund

Allmänt

Tillsyn är en granskning i efterhand och syftar till att överträdelser ska rättas. Det är byggnadsnämnderna som utövar tillsyn över att PBL följs. Byggnadsnämnderna är skyldiga att ta upp en fråga om ingripande och påföljd så snart det finns anledning att anta att någon inte har följt en bestämmelse, en dom eller andra beslut enligt plan- och byggregelverket. Frågan om tillsyn, tillträde, ingripanden och påföljder regleras i 11 kap. PBL. Enligt 11 kap. 19 § får t.ex. byggnadsnämnderna förelägga en ägare, nyttjanderättshavare, väghållare eller huvudman för en allmän plats som låter bli att vidta en åtgärd och därigenom bryter mot bestämmelserna i lagen att inom en viss tid vidta åtgärden (åtgärdsföreläggande). Byggnadsnämnderna får även förelägga om rättelse inom en viss tid om det på en fastighet vidtagits en åtgärd i strid mot lagen (11 kap. 20 §). Byggnadsnämnden får förelägga ägaren av ett byggnadsverk som är förfallet eller väsentligt skadat att inom en viss tid riva byggnadsverket (11 kap. 21 §). Innan ett beslut om rivningsföreläggande ska nämnden som utgångspunkt först ta beslut om åtgärdsföreläggande.

Byggnadsnämnderna får förena förelägganden om åtgärd, rättelse eller rivning med vite (11 kap. 37 §) och verkställighet i form av handräckning (11 kap. 39 §). Byggnadsnämnderna har rätt att få tillträde till fastigheter och byggnadsverk samt vidta de åtgärder som behövs för att kunna utföra sina uppgifter (11 kap. 8 §).

Krav på underhåll av byggnadsverk och tomter

Kraven på underhåll och skötsel av byggnadsverk och tomter finns i 8 kap. PBL. Till skillnad från vad som gäller vid uppförande, nyanläggning och större ändringsåtgärder omfattas inte underhålls- och skötselkraven av någon generell process motsvarande lov- och byggprocessen. Det innebär att ägare av byggnadsverk och tomter på eget ansvar och utan uppmaning från någon myndighet ska följa kraven på underhåll och skötsel. Byggnadsnämndens tillsynsansvar och möjligheter att ingripa regleras i huvudsak i 11 kap. PBL. Enligt 8 kap. 14 § PBL ska ett byggnadsverk hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Bestämmelsen gäller på samma sätt för alla byggnadsverk, och det är den utformning och de tekniska egenskaper som det ställdes krav på när byggnadsverket uppfördes eller ändrades som genom underhåll av byggnadsverket i huvudsak ska bevaras.

Enligt 8 kap. 15 § PBL ska en tomt hållas i vårdat skick och skötas så att risken för olycksfall begränsas och betydande olägenheter för omgivningen och för trafiken inte uppkommer.

Förbudet att förvanska särskilt värdefulla byggnader

När en byggnad ändras ska byggnaden uppfylla ett antal krav som ställs enligt PBL. Kraven gäller oberoende av om åtgärden är bygglovs- eller anmälningspliktig eller inte. Med ändring avses t.ex. vissa underhållsåtgärder av byggnader. Vid ändring av en byggnad ska hänsyn tas till byggnadens förutsättningar och ändringens omfattning. Dessutom ska ändringen utföras varsam och de kulturhistoriska värdena tillvaratas. Byggnader, bebyggelseområden och allmänna platser som anses vara särskilt värda att bevara har ett förstärkt skydd. Dessa får inte förvanskas (8 kap. 13 §).

För att en byggnad ska betraktas som särskilt värdefull krävs att byggnadens värde är så stort att det kan sägas utgöra ett verkligt allmänt intresse att bevara den. Detta gäller inte bara enskilda byggnader av monumental karaktär eller stort historiskt värde utan också byggnader och bebyggelsemiljöer som representerar olika tidsepoker eller något karakteristiskt från skilda sociala miljöer. Bestämmelsen gäller också enskilda byggnader som i sig kanske inte är så värdefulla men som blir det genom samhörigheten i en grupp, ett kvarter, en fasadräcka eller liknande (prop. 1985/86:1 s. 510). Regleringen i PBL konkretiseras och preciseras i Boverkets föreskrifter. Dessutom kan en kommun i en detaljplan bestämma att en viss byggnad är ett sådant särskilt värdefullt byggnadsverk som avses i lag (4 kap. 16 §). Detta får till följd att byggnaden inte får förvanskas.

Om någon ändrar en byggnad i strid mot förvanskningsförbudet i PBL kan byggnadsnämnden bedöma om den åtgärd som vidtagits medför skäl för tillsynsåtgärder. Några av de åtgärder som nämnden kan vidta framgår av redogörelsen ovan.

En effektivisering av byggnadsnämndens tillsyn

Boverket har haft i uppdrag av regeringen att utreda frågor som är förknippade med de problem som många kommuner har med att komma till rätta med ovårdade tomter och förfallna byggnader, i synnerhet på glesbygden. Uppdraget redovisas i rapporten *Ovårdade tomter och förfallna byggnader* (rapport 2015:32).

Boverket har även haft regeringens uppdrag att analysera reglerna om enkelt avhjälpna hinder, som redovisas i rapporten *Analys av reglerna om enkelt avhjälpna hinder* (rapport 2018:31), och att utreda vissa avgiftsfrågor, som redovisas i rapporten *Tillsynsavgift och byggsanktionsavgifter* (rapport 2021:13).

Vissa förslag från dessa tre rapporter behandlades i lagstiftningsärendet *En effektivisering av byggnadsnämndens tillsyn* (prop. 2021/22:149, bet. 2021/22:CU32, rskr. 2021/22:379). Genom lagändringar i PBL, som trädde i kraft den 1 augusti 2022, infördes en bestämmelse om att när ett tidsbegränsat bygglov gått ut ska den plats eller det byggnadsverk som lovet avser återställas till samma skick som innan åtgärderna som lovet avser vidtogs. Ändringarna innebär också att det även ska framgå av ett beslut om lov och startbesked när en åtgärd får påbörjas och att varje del av en åtgärd måste omfattas av ett startbesked för att få påbörjas. Möjligheten för tillsynsmyndigheten att få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen utvidgades också. Det tydliggjordes vidare att ett föreläggande om att åtgärda ett enkelt avhjälpn hinder ska riktas mot den som har rådighet över hindret, och samtidigt infördes en presumtion för att detta ska anses vara ägaren av byggnaden respektive den allmänna platsens huvudman om inte annat visas. Det framgår numera uttryckligen av PBL att ett rivningsföreläggande ska föregås av ett föreläggande att sätta det aktuella byggnadsverket i stand. Slutligen utökades möjligheten för byggnadsnämnden att förelägga om stängsel vid säkerhetsbrister.

Lagändringarna syftar till att förenkla, förtydliga och effektivisera tillsynsarbetet inom byggnadsnämndens ansvarsområde.

Interpellation till statsråd

Infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD) framhöll i maj 2024 i sitt svar på interpellation 2023/24:739 om bl.a. hanteringen av övergivna fastigheter följande. Regeringen bereder förslagen i betänkandet *Ordning och reda – förstärkt och tillförlitlig byggkontroll* (SOU 2023:70). Ett av förslagen är att införa ett nytt verktyg i systemet som ska benämnas *kontrollföreläggande*. Ett kontrollföreläggande ska ge byggnadsnämnderna möjlighet att förelägga byggnadsverkets ägare eller nyttjanderättshavare att se till att byggnadsverket kontrolleras för att säkerställa att de krav på underhåll som redan nu gäller uppfylls. Vidare har regeringen tillsatt en utredning i syfte att utreda, analysera och föreslå i vilken omfattning samverkan ska vara obligatorisk mellan det offentliga och fastighetsägare i syfte att stärka tryggheten i den

byggda miljön (se ovan under rubriken Utredningen om åtgärder för stärkt trygghet i den byggda miljön) samt en utredning om en ny förköpslag med uppdrag att bl.a. föreslå förköpsrätt för att motverka organiserad brottslighet. Kommuner kan enligt nu gällande lagstiftning tvångsvis överta grovt vanvårdade fastigheter med stöd av 2 kap. 7 § expropriationslagen (1972:719). Regeringen utesluter inte ytterligare initiativ framöver för att komma åt problemet med övergivna fastigheter.

De utredningar som ministern hänvisade till bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Tekniska krav för och kontroll av motordrivna anordningar

I plan- och bygglagstiftningen finns det tekniska krav för motordrivna anordningar i byggnadsverk. Det finns också krav på kontroll av sådana anordningar och krav för när och hur de får användas. Kraven preciseras ytterligare i föreskrifter som Boverket har gett ut.

Med motordrivna anordningar avses bl.a. motordrivna hissar som är avsedda för transport av personer eller gods, även plattforms- och trapphissar (1 kap. 5 § PBF).

Både innan hissar och andra motordrivna anordningar tas i bruk och löpande under anordningens brukstid finns krav på kontroll. Kraven på kontroll gäller också om byggnadsnämnden beslutat om särskild besiktning. Det är den som äger eller annars ansvarar för anordningen som ska se till att den kontrolleras. Kontrollen görs genom besiktningar av fristående besiktningsorgan, dvs. företag som har rätt att besiktiga motordrivna anordningar. Vid besiktningarna ska det kontrolleras att anordningen uppfyller de krav på skydd för säkerhet och hälsa som ställs i plan- och bygglagstiftningen och i Boverkets föreskrifter (5 kap. 8–10 §§ PBF). För användning av hissar och andra motordrivna anordningar i byggnadsverk krävs att (5 kap. 12–16 §§ PBF)

- anordningen används endast för det ändamål och med den belastning och hastighet som anordningen är avsedd för
- anordningen uppfyller kraven på skydd för säkerhet och hälsa
- anordningen besiktigats enligt Boverkets föreskrifter
- den som äger eller annars ansvarar för anläggningen med ett besiktningsprotokoll kan visa att anordningen uppfyller kraven på säkerhet och hälsa
- nödvändiga skyddsåtgärder vidtagits efter ett olycksfall eller olyckstillbud.

En motordriven anordning får inte användas om den som äger eller annars ansvarar för anordningen inte kan visa med ett besiktningsprotokoll att anordningen uppfyller de krav på skydd för säkerhet och hälsa som ställs i plan- och bygglagstiftningen och Boverkets föreskrifter (5 kap. 14 § PBF). Byggnadsnämnden, och i vissa fall Arbetsmiljöverket, har tillsynen över att kraven på kontroll av hissar och andra motordrivna anordningar i byggnadsverk uppfylls. Arbetsmiljöverkets tillsynsansvar enligt PBF gäller i de fall en

sådan anordning även omfattas av tillsyn enligt arbetsmiljölagen (8 kap. 7 § PBF).

När det gäller kraven för användning av hissar och andra motordrivna anordningar i byggnadsverk är det byggnadsnämnden som är tillsynsmyndighet och har tillsyn över att de uppfylls. Tillsynen riktar sig mot den som äger eller på annat sätt ansvarar för anordningen (8 kap. 6 §).

Nya krav på äldre hissar

Boverket har haft i uppdrag av regeringen att utreda åtgärder för vissa säkerhetsrisker i äldre hissar och att redovisa en konsekvensanalys av dessa. I uppdraget ingick att utreda förutsättningarna för och lämpligheten av att införa ytterligare preciseringar av förbättringskrav (retroaktiva krav) som finns på lagnivå för att åtgärda vissa säkerhetsrisker i äldre hissar. De säkerhetsrisker som behandlats i uppdraget gäller äldre hissar med kombination av grind eller viktörr i korgöppningen och slagdörr till våningsplanet samt hissar som helt saknar skydd i korgöppningen. Uppdraget redovisas i rapporten Uppdrag att utreda åtgärder för vissa säkerhetsrisker i äldre hissar (rapport 2023:23). I rapporten redovisar Boverket även hur ytterligare preciseringar av krav på förbättringsåtgärder skulle kunna genomföras.

Efter att Boverkets rapport remitterats beslutade regeringen i september 2023 om nya krav på äldre hissar för att minska olycksrisken. Ändringen i PBF innebär att hissar för persontransport i byggnader ska ha ett lämpligt skydd mellan schaktdörren och korgdörren om det finns risk att bli inestängd där. De nya reglerna om skydd mellan dörrarna berör ca 5 800 hissar och trädde i kraft den 15 oktober 2023. Kravet ska vara uppfyllt senast den 1 oktober 2031.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat och avstyrkt motionsyrkanden om ändringar av tillsynsbestämmelserna och införande av sanktioner i PBL. Våren 2023 hänvisade utskottet till gällande rätt (bet. 2022/23:CU12). Utskottet har tidigare även behandlat och avstyrkt ett motionsyrkande om säkerhetskrav på äldre hissar under våren 2024. Utskottet ansåg då att det inte fanns skäl att vidta några åtgärder med anledning av förslaget. Riksdagen följde vid båda tillfällena utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har det genomförts ändringar i PBL för att effektivisera byggnadsnämndernas tillsyn. Utskottet anser fortfarande att byggnadsnämnderna enligt gällande rätt har goda förutsättningar att tillgodose de krav som motionärerna framför. Som framgår ovan infördes därtill nyligen ett nytt krav på äldre hissar för att minska olycksrisken, och kravet ska vara uppfyllt senast den 1 oktober 2031. Vidare bereder nu regeringen förslag som kan komma att

underlätta kommunernas arbete med problem till följd av övergivna fastigheter.

Utskottet anser mot denna bakgrund att det saknas anledning för riksdagen att ta något initiativ på området. Samtliga motionsyrkanden bör därför avslås.

Tillgänglighet till anläggningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att tillgänglighetsanpassa lekplatser. Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av förslaget.

Motionen

I motion 2024/25:902 av Magnus Manhammar (S) begärs ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att tillgänglighetsanpassa lekplatser. Motionären anför att kommunerna behöver ta hänsyn till att barn med en fysisk, intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsvariation ska kunna använda lekplatser och även i övrigt i samhällsplaneringen underlätta barns möjligheter att röra sig och skapa utmanande, trygga miljöer.

Bakgrund

I FN:s konvention om barnets rättigheter, även kallad barnkonventionen, betonas att alla barn har rätt till lek i en stimulerande, trygg och lämplig miljö. För att tillgodose det behovet är det viktigt att det finns lekplatser som stimulerar barns kreativitet, rörelse och utveckling. Lekplatser kan samtidigt utgöra en fara om de har säkerhetsbrister. Om de har brister i tillgänglighet och användbarhet kan de också vara svåra att ta sig till och från samt att använda för barn och föräldrar med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

I plan- och bygglagstiftningen ställs det krav på lekplatser och lekredskap i flera olika avseenden. Det finns krav på de delar av lekplatsen som är byggnadsverk, dvs. byggnader eller andra anläggningar än byggnader. Exempel på byggnader på lekplatser kan vara små och enklare hus för lek. Exempel på andra anläggningar är fasta lekanordningar som gungor, rutschkanor och klätterställningar. Kraven gäller vid uppförande och ändring. Det är de krav som gällde när lekplatsen anlades som ska uppfyllas och de ska med normalt underhåll kunna antas komma att fortsätta att vara uppfyllda under en ekonomiskt rimlig livslängd. Det ställs också krav på mark som bebyggs med lekplatser. Dessa krav gäller på tomter, allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader. Det innebär att lekplatser bl.a. ska anordnas så att de är tillgängliga och att risken för olycksfall begränsas.

Enligt Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på

allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader (BFS 2011:5), ALM, som bl.a. gäller vid anläggning av nya lekplatser, ska lekplatser kunna användas av barn och föräldrar med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Samtliga lekredskap behöver dock inte vara tillgängliga. I föreskrifterna finns det även krav på gångytor, utjämnings mellan gångytor, ramper och trappor, kontraster och markeringar m.m.

Utöver kraven på vård, skötsel och underhåll ska hinder mot tillgänglighet eller användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga alltid avhjälpas på befintliga lekplatser som finns på allmän platsmark. Kravet gäller om hindret med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpa. I Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:13) om avhjälpande av enkelt avhjälpbara hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser finns krav på att tillgängligheten på befintliga allmänna lekplatser ska förbättras så att de även kan användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Hinder i form av brister i lekplatsers utformning eller utrustning ska avhjälpas. Brister som gör det svårt för barn med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att alls använda lekplatsen bör åtgärdas. Även brister som gör det svårt att vistas på lekplatsen för föräldrar med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga eller för andra som tar hand om barnen bör åtgärdas.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2023 behandlade och avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om tillgänglighet till idrottsanläggningar. Utskottet ansåg inte att det fanns skäl att vidta några åtgärder med anledning av förslaget (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att lekplatser och annan bebyggelse uppfyller till de krav på tillgänglighet och användbarhet som ställs upp i plan- och bygglagstiftningen. Med hänvisning till de redan befintliga regler och krav som redogjorts för ovan anser dock inte utskottet att det finns skäl att föreslå något initiativ med anledning av det som framförs i motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Reservationer

1. Översyn av plan- och bygglagen, punkt 1 (S)

av Jennie Nilsson (S), Leif Nysmed (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S) och Markus Kallifatides (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 32 och

avslår motion

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 12.

Ställningstagande

PBL är en form av samordning av alla intressen inom samhällsbyggandet. Ordning och reda ska vägas mot krav på snabba processer med minimalt krångel. Den socialdemokratiska regeringen drev arbetet med regelförenklingar, och vi anser att det är angeläget att det arbetet fortsätter. Regler som inte kan motiveras ska tas bort, och processer som kan ske snabbare ska naturligtvis bedrivas utifrån det. Samtidigt är det viktigt understryka att bostadsbristen är något som måste byggas bort. Det krävs alltså fler åtgärder än regelförenklingar.

Mot denna bakgrund anser vi att regeringen behöver prioritera arbetet med regelförenklingar inom PBL med redan tillsatta utredningar som utgångspunkt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

2. Allmänna och enskilda intressen enligt plan- och bygglagen, punkt 2 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Rashid Farivar (SD), Björn Tidland (SD) och Mats Hellhoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1347 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 4 och
2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 5 och 7 samt
avslår motionerna
2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 8,
2024/25:3057 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 21,
2024/25:3068 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkandena 14 och 18 samt
2024/25:3132 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Ställningstagande

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer bör bevaras för att ta hand om det som tidigare generationer byggt och för att bevara det svenska kulturarvet. Det medverkar till att bygga identitet och bidrar till ökad tillhörighet, trivsel och hemkänsla. Där finns också ett hållbarhetsperspektiv. Under 1900-talet, i synnerhet under 1960- och 1970-talen, svepte en rivningsvåg över Sverige. Stora delar av ett rikt arv i form av vacker, historiskt och kulturellt värdefull arkitektur gick förlorade. Omfattande rivningar har även skett på många mindre orter. Även i dag rivs alltför många historiska byggnader. Detta vill vi motverka. Kommunerna har en avgörande roll för att bevara sådan arkitektur. Vi anser dock att det även bör klarläggas vad som kan göras på nationell nivå för att undvika rivning av historiska byggnader och miljöer. Därför vill vi att det ska utredas hur lagstiftningen kan ändras till förmån för ökat bevarande och mot sådan rivning.

Det är också av största vikt att det vi ärvt av tidigare generationer förvaltas väl och kan efterlämnas till kommande generationer. Arkitektoniskt vackra, särskilda och för sin tid och stil värdefulla byggnader bör bevaras till eftervärlden. En historisk miljö kan vara viktig såväl för att befolkningen ska trivas som för att stärka dess gemenskap. Historiska byggnader och miljöer gör enligt vår mening en stad eller ett kvarter mer attraktivt. Vi anser därför att skyddet för kulturhistoriska byggnader behöver stärkas i PBL. Samtidigt är det viktigt att ett stärkt skydd inte hindrar att det går att göra mindre ändringar för att byggnaden ska kunna bevaras och brukas.

Vi föreslår därför att regeringen tar initiativ till en översyn av lagstiftningen i detta syfte. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

3. Allmänna och enskilda intressen enligt plan- och bygglagen, punkt 2 (MP)

av Märta Stenevi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 8,

2024/25:3057 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 21 och

2024/25:3068 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkandena 14 och 18 samt avslår motionerna

2024/25:1347 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 4,

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 5 och 7 samt

2024/25:3132 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Ställningstagande

PBL innehåller inte något krav på ytor för idrott och rörelse när nya områden planläggs och byggs. Risken med det är att idrottsmiljöer inte byggs ut i tillräcklig takt, eller att de rent av försvinner, när områden förtätas. I Boverkets vägledningar till kommunerna är det inte tydligt att anläggningar för idrott omfattas av bestämmelsen i 2 kap. 7 § PBL, vilket ökar risken för att idrottsanläggningar och idrottsmiljöer prioriteras ned i kommunernas planering. Enligt min mening är det oacceptabelt att det inte finns en tydligare inriktning när det gäller en sådan grundläggande del som hur vi planerar för ett hållbart och hälsosamt samhälle. Jag anser att det är viktigt att Boverket får i uppdrag att inkludera planering för idrottsanläggningar och idrottsmiljöer i sina vägledningar till kommunerna.

Tillgängligheten till statens samhällsservice ska vara likvärdig i hela landet, och vid snabba industrietableringar är fokus på ett hållbart samhällsbyggande särskilt viktigt. Därför anser jag att samhället behöver planera för t.ex. idrott vid gröna industrietableringar, eftersom det vid sidan av bostäder även behövs värden som gör att människor inte bara tillfälligt jobbar på en ort, utan även kan tänka sig att flytta dit.

Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose förslagen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännager för regeringen.

4. Idrottsfrågor vid planläggning, punkt 3 (V, MP)

av Malcolm Momodou Jallow (V) och Märta Stenevi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2024/25:1933 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 2 och

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 9.

Ställningstagande

Att rusta upp idrottsanläggningar och skapa fler platser för såväl organiserad som spontan idrott är i grunden en kommunal angelägenhet som vi anser borde vara högt prioriterad. Anläggningar för idrott och rörelse, både spontan och organiserad, bör ses som en självklar del av samhällsplaneringen. Ett sätt att påverka från nationellt håll är att införa tydliga skrivningar om att idrott ska prioriteras vid kommunernas planläggning i PBL. Vi har sett att begreppet motion, som nämns i 2 kap. 7 § 4 PBL, ofta kopplas ihop med gång- och cykelvägar, men inte med idrott. Därför bör begreppet idrott läggas till i uppräkningsdelen i den bestämmelsen.

Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ till en lagändring. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

5. Plansystemet i allmänhet, punkt 4 (S)

av Jennie Nilsson (S), Leif Nysmed (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S) och Markus Kallifatides (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 20 och 21,

bifaller delvis motion

2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 16 och 17 samt avslår motionerna

2024/25:1224 av Larry Söder (KD),

2024/25:1386 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1617 av Martina Johansson och Elisabeth Thand Ringqvist (båda C) yrkande 1,

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 13 och

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 112, 113 och 165.

Ställningstagande

En av vår tids stora utmaningar är att utveckla en hållbar social bostadspolitik. Det handlar enligt vår mening i grunden om tre övergripande uppgifter: att bygga fler och hållbara bostäder, att motverka den sociala segregationen och därigenom förbättra förutsättningarna för jämlika uppväxt- och levnadsvillkor

samt att göra det möjligt för ekonomiskt svaga grupper att lösa sina bostadsbehov.

Vi vill därför se fler hyresrätter, inklusive kooperativa hyresrätter, bra bostäder för äldre, studentbostäder, klimatsmarta hus genom en ökad andel trähusbyggnation samt blandade bostadsområden med både villor, radhus och flerfamiljshus som bryter den växande bostadssegregationen. Ett bostadsområde med en blandning av upplåtelseformer och olika typer av boenden blir mer dynamiskt. Därför anser vi att det bör finnas kommunala planer för en mångfald av upplåtelseformer och att kommunerna bör kunna förfoga över ett konkret verktyg i detta arbete: en rätt att ange upplåtelseform i detaljplan. Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

6. Plansystemet i allmänhet, punkt 4 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 16 och 17,
bifaller delvis motion

2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 20 och 21 samt
avslår motionerna

2024/25:1224 av Larry Söder (KD),

2024/25:1386 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1617 av Martina Johansson och Elisabeth Thand Ringqvist (båda C)
yrkande 1,

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 13 och

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 112, 113 och 165.

Ställningstagande

Jag anser att människors möjligheter att välja hur de vill bo bör stärkas och att det är angeläget att kommunerna genom en aktiv politik bidrar till ett varierat utbud av bostäder och upplåtelseformer. För att öka kommunernas möjlighet att se till att de bostäder som byggs både behövs och är efterfrågade av kommuninvånarna anser jag att PBL bör ändras så att kommunerna kan föreskriva viss upplåtelseform både i detaljplan och i översiktsplan. Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose förslaget ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

7. Plansystemet i allmänhet, punkt 4 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 13 och
avslår motionerna

2024/25:1224 av Larry Söder (KD),

2024/25:1386 av Mikael EskilanderSSon m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1617 av Martina Johansson och Elisabeth Thand Ringqvist (båda C)
yrkande 1,

2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 16 och 17,

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 112, 113 och 165 samt

2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 20 och 21.

Ställningstagande

Det finns enligt min mening goda skäl att sträva efter att göra översiktsplanerna mer användbara. Sverige bör, bl.a. med inspiration från våra grannländer, genomföra ytterligare reformer på området. Det bör utredas hur fördjupade översiktsplaner kan förenkla och påskynda planprocesserna, t.ex. genom att en kommun skulle kunna bevilja bygglov utifrån en sådan plan. Det är regeringens uppgift att tillsätta en utredning i frågan. Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

8. Plansystemet i allmänhet, punkt 4 (MP)

av Märta Stenevi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 112, 113 och 165 samt
avslår motionerna

2024/25:1224 av Larry Söder (KD),

2024/25:1386 av Mikael EskilanderSSon m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1617 av Martina Johansson och Elisabeth Thand Ringqvist (båda C) yrkande 1,
2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 16 och 17,
2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 13 och
2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 20 och 21.

Ställningstagande

I dagsläget är ansvaret för kustzonens miljö uppdelat på en mängd aktörer och nivåer i den offentliga förvaltningen, men en samordning av arbetet saknas. Detta leder till att arbetet många gånger präglas av ineffektivitet och bristande måloppfyllelse. Det behövs en tydligare samordning, och kommunerna behöver få bättre förutsättningar att arbeta med ett helhetsperspektiv från utsjö till land i den fysiska planeringen. Därför anser jag att det är nödvändigt att kommunernas planeringsansvar för kustvattenområden tydliggörs på så sätt att det specificeras i 3 kap. 5 § PBL.

Vidare saknar kommunerna många gånger egna resurser i arbetet med kustvattenområden. Enligt min uppfattning behövs det därför riktade satsningar för att förstärka kommunernas kapacitet att genomföra översiktsplanering eller fördjupade översiktsplaner för kustvattenområden och de aktiviteter som i störst utsträckning påverkar kustvattnets miljöstatus.

Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

9. Gestaltning i den byggda miljön, punkt 5 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Rashid Farivar (SD), Björn Tidland (SD) och Mats Hellhoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 4 och
bifaller delvis motion

2024/25:1347 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att det är viktigt med en estetiskt tilltalande arkitektonisk gestaltning för ett ökat välmående hos kommuninvånare. Det är också viktigt av hållbarhetsskäl. Ett kommunalt arkitekturprogram bör därför enligt vår mening upprättas i varje kommun. Detta är något som endast ett fåtal kommuner har i dag. Arkitekturprogram i kommunerna kan vara ett verktyg för att nå

förbättrad arkitektonisk kvalitet och estetisk hållbarhet i hela landet. Vi anser att någon form av mellansteg behövs mellan översiktsplan och detaljplan, alternativt inslag i dessa processer där samrådsförfarande med länsarkitekt, kommunarkitekt, civilsamhället och medborgarna ingår. Genom ett kommunalt arkitekturprogram kan kvalitet, traditionell svensk byggnadskonst och hantverksskunnande samt tidstypisk harmonisering med befintlig kulturmiljö, bli en viktigare aspekt vid upphandling än det är i dag.

Därför bör det utredas hur ett kommunalt arkitekturprogram bäst kan implementeras. Det är regeringens uppgift att tillsätta en sådan utredning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

10. Medborgarinflytande och vissa andra intressen vid fysisk planering, punkt 6 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Rashid Farivar (SD), Björn Tidland (SD) och Mats Hellhoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1347 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 1,

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 1–3 och

2024/25:1386 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 4 och

avslår motionerna

2024/25:478 av Josef Fransson (SD) och

2024/25:2056 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 14.

Ställningstagande

Vid gestaltning och utförande av offentlig konst och nybyggnation måste större hänsyn tas till allmänhetens önskemål. Gemensamma miljöer ska bidra till en positiv upplevelse som också kan främja god hälsa för befolkningen, och detta gäller både miljöernas funktion och deras estetiska utformning. Vi vill därför utreda hur landets medborgare kan ges ett större inflytande över utformningen av våra gemensamma miljöer.

Medborgare kan få ett större inflytande över de miljöer som de vistas i genom t.ex. ett demokratiskt valt råd i kommunerna eller genom att de får större möjlighet att tycka till om olika förslag i sitt närområde. Genom att öka allmänhetens direkta inflytande över nya miljöers utformning kan man undvika att tjänstemän, arkitekter och politiker gör subjektiva bedömningar av vad som är vackert.

Sverige har vidare en rik byggnadstradition som bör bevaras. Ett sätt att värna det kulturella och estetiska arvet är att införa en s.k. kulturell planering. Det är en metod som i samhällsplaneringen sätter fokus på medborgardialog och t.ex. den unika platsens förutsättningar och historia. I miljöer med inslag av kulturhistoriska byggnader ska storskalig likriktad nybyggnation motverkas, och historiskt förankrade byggnader ska bevaras och renoveras eftersom de skapar identitet och atmosfär samt lyfter fram områdets eller kommunens unika identitet utifrån geografiska och historiska förutsättningar. Mot denna bakgrund anser vi att möjligheten att införa kulturell planering bör ses över.

Den fysiska miljön behöver även planeras utifrån ett brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv. Exempel på en sådan metod är "crime prevention through environment design" (CPTED). Det innebär att ett brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv, inklusive förslag på konkreta åtgärder, finns med i samhällsbyggnadsprocessen. Metoden används i flera europeiska länder, exempelvis genom ett certifieringssystem för säkert boende i befintliga bostäder och för nya stadsdelar i Nederländerna. Detta sker genom att den byggda miljön utformas och förvaltas noga, med stöd av polisen. De kommuner i Sverige som har utsatta och särskilt utsatta områden, samt riskområden, skulle enligt vår uppfattning kunna vinna på att anamma metodiken. En utredning bör tillsättas för att se över möjligheterna att införa en likvärdig metod i Sverige.

Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose förslagen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

11. Klimatfrågor i planeringen och planeringen för gröna områden, punkt 7 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2485 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 9 och 13 samt avslår motionerna

2024/25:161 av Ingemar Kihlström (KD),

2024/25:203 av Mathias Bengtsson (KD),

2024/25:1315 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 1, 3 och 5–7,

2024/25:1318 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 11–13,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 96 och 159,

2024/25:2627 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 6, 8, 9, 11 och 12 samt

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 151–153.

Ställningstagande

I takt med att våra svenska städer växer är det av stor betydelse att de utvecklas på ett grönt och hållbart sätt. Jag anser att det är en viktig prioritering inom miljöpolitiken att bevara och utveckla den urbana naturen. Fördelarna är många; grönare städer med många träd och närhet för medborgarna till grönområden bidrar till att förbättra livskvaliteten och luftkvaliteten, reglera temperaturen, dämpa buller och oljud, förbättra avrinningen vid kraftig nederbörd och stärka förutsättningarna för bin och andra livsviktiga pollinatörer. I tätorter och städer där ljusföroreningarna är som störst finns det också goda förutsättningar att minska dessa. Vi behöver minska den påverkan som artificiellt ljus har.

I betänkandet Ekologisk kompensation (SOU 2017:34) föreslås åtgärder för att motverka nettoförluster av biologisk mångfald vid ny markexploatering. Även om grundansatsen i utredningen var positiv saknade den föreslagna modellen enligt min mening tillräckligt med flexibilitet och utrymme för att kunna inkludera privatsektorn i betydelsefull utsträckning. Jag anser att det behöver tillsättas en ny utredning med ett begränsat uppdrag som tar avstamp i den tidigare utredningen. Uppdraget bör vara att utforma ett system som i högre utsträckning inkluderar näringslivet samt att klargöra vilka nivåer av exploatering som ska åtföljas av obligatoriska kompensationsåtgärder och vad för slags åtgärder det kan röra sig om.

Det är regeringens uppgift att vidta nödvändiga åtgärder och tillsätta den utredning som behövs för att tillgodose det jag anförde. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

12. Klimatfrågor i planeringen och planeringen för gröna områden, punkt 7 (MP)

av Märta Stenevi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1315 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 1, 3 och 5–7,

2024/25:1318 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 11–13,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 96 och 159,

2024/25:2627 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 6, 8, 9, 11 och 12 samt

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 151–153 och avslår motionerna

2024/25:161 av Ingemar Kihlström (KD),
2024/25:203 av Mathias Bengtsson (KD) och
2024/25:2485 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 9 och 13.

Ställningstagande

Att hantera dagvatten i marken i stället för i avloppsledningarna är en avgörande åtgärd för att skydda vårt avloppsnät och minska behovet av att bygga fler och större ledningar. I många fall är dessa åtgärder även enklare och billigare, men kräver att den berörda markägaren kan vidta åtgärder – något som kan ställa till problem när det gäller ansvar för dagvattenhanteringen. Jag anser därför att det behövs lagstiftning som gör det möjligt att ställa krav på fastighetsägare att ta hand om en viss del av dagvattnet inom fastigheten.

Enligt PBL ska kommunerna förlägga bebyggelse inom detaljplan till mark som är lämplig för ändamålet med hänsyn till risken för olyckor, översvämning och erosion. Det finns dock ett problem med att gamla detaljplaner inte lämplighetsprövas. Om kommunen inte upphäver en gammal detaljplan kan bygglov inte heller nekas, vilket riskerar att medföra att nybyggnation sker i områden som är olämpliga ur klimatanpassningssynpunkt. Då kommuner saknar skyldighet att upphäva dessa äldre detaljplaner anser jag att frågan behöver utredas.

För att öka andelen genomsläpplig mark som kan hantera dagvatten lokalt borde grönytefaktor, dvs. ett system för att få in mer natur vid byggnation, vara ett krav vid all nyproduktion. Möjligheten att reglera hur stor del av den totala ytan av tomtmark, kvartersmark och allmän platsmark som ska vara genomsläpplig för vatten bör utredas ytterligare.

Naturvärden och rekreationsvärden behöver enligt min mening kompenseras på ett bättre sätt när oexploaterad mark tas i anspråk för bebyggelse eller annan infrastruktur. Lagstiftningen bör därför anpassas för att underlätta för kommuner att ställa krav på sådan kompensation.

Den urbana naturen är viktig för stadens invånare. En effektiv åtgärd för att skapa hållbara och levande städer är att integrera mer natur i stadsmiljöerna. Natur skyddar inte bara mot häftiga regn, utan också mot värmeböljor. Genom att stärka och öka andelen natur i städerna kan vi uppnå flera mål som kan bidra till ökad livskvalitet och hälsa samtidigt som vi bidrar till uppfyllandet av mål för stärkt biologisk mångfald, klimatanpassning, god vattenkvalitet och naturrestaurering. Investeringar i gröna områden har också visat sig ekonomiskt fördelaktiga då de både ökar fastighetsvärden och attraherar turism och företagsetableringar.

När klimatanpassningsåtgärder, såsom omhändertagande av vatten vid skyfall eller skuggning och temperatursänkning på skolgårdar eller vid äldreboenden, planeras behöver samtidigt rekreationsvärden och förstärkning av den biologiska mångfalden ingå i planeringen. I många fall kan dessa värden stärkas genom samma åtgärd, om planeringen och samordningen sker på rätt sätt från början. Jag anser därför att kommunerna behöver få i uppdrag att

ta fram en samlad planering för hur de ska arbeta för att ekosystemtjänster, klimatanpassning, stärkt biologisk mångfald och rekreativa värden ska kunna samordnas genom en god och framåtsyftande planering. Jag anser också att kommunerna behöver kunna presentera en plan för detta. Samtidigt behövs en planering för de rekreativa värden som gör att människor trivs och vill vistas i naturmiljön och att naturen finns nära och tillgänglig i människors vardag. Stadsodlingar eller offentliga fruktträdgårdar kan vara ett sätt att engagera medborgare och de kan även stärka gemenskapen i området. Jag anser att regeringen bör undersöka hur lokala initiativ till stadsodling kan stöttas från nationellt håll.

Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose förslagen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

13. Reglering med detaljplan, punkt 8 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Rashid Farivar (SD), Björn Tidland (SD) och Mats Hellhoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 13 och avslår motionerna

2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 18,

2024/25:2829 av Sten Bergheden (M),

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 114 och

2024/25:3137 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 10.

Ställningstagande

Byggregler och byggprocesser behöver generellt förenklas och handläggningstider förkortas. Styrningen i detaljplaner bör inte vara för stor. Inom ramen för de lagar och förordningar som gäller har kommunerna viss handlingsfrihet när det gäller att utforma detaljplaner enligt deras egna prioriteringar och behov. Utan att förändra dessa möjligheter, tulla på det kommunala självbestämmandet eller frånga nödvändiga krav för att exempelvis bevara av kulturmiljöer menar vi att det är önskvärt att hålla detaljplaneringen så effektiv och öppen som möjligt. Många detaljerade krav och bestämmelser inskränker möjligheterna för byggbolag och förlänger i många fall plan- och byggprocesserna. Byggbolag har även tagit upp att det gör det svårare använda återbrukat material, något de önskar göra för att bygga

miljömässigt hållbart. Av dessa anledningar menar vi att man i kommunerna bör undvika för stor styrning och kommunala särkrav i detaljplaner. Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

14. Reglering med detaljplan, punkt 8 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 18 samt avslår motionerna

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 13,

2024/25:2829 av Sten Bergheden (M),

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 114 och

2024/25:3137 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 10.

Ställningstagande

Kommunerna har en viktig roll när det gäller att öka bostadsbyggandet, men deras nuvarande markpolitiska verktyg räcker inte till för att nå ett högt bostadsbyggande. Dagens bostadsbrist driver upp priserna på mark, vilket har fått till följd att byggherrar – som har fått tillgång till planlagd mark av kommunen i syfte att bygga på den – låter bli att bygga eftersom de förväntar sig fortsatt stigande markpriser och högre avkastning på sin investering längre fram. Att hålla på mark på det sättet innebär att byggbar mark inte bebyggs trots att det finns ett stort behov, vilket inte är acceptabelt. Byggrättsutredningens betänkande Ett snabbare bostadsbyggande (SOU 2018:67) innehåller ett antal konkreta förslag som syftar till att kommunerna i högre utsträckning ska kunna säkerställa att byggrätter tas i anspråk utan onödigt dröjsmål. Betänkandet har remitterats, men regeringen har inte återkommit med några förslag till riksdagen. Jag anser att utredningens förslag bör genomföras i syfte att ge kommunerna fler verktyg för att kunna öka byggtakten. Det är regeringens uppgift att utarbeta dessa lagförslag.

Den byggda miljön står för en stor del av miljöpåverkan och energianvändningen i samhället. För att underlätta den nödvändiga omställningen till ett energisystem baserat på förnybara råvaror, där de nationella miljö kvalitetsmålen nås, behöver den byggda miljös energianvändning minska. Jag anser att det bl.a. är angeläget att man redan i detaljplan kan ställa krav på energieffektivitet, typ av uppvärmning, konstruktion m.m. Det finns exempel på

kommuner som skriver in sådana krav i detaljplaner, trots att PBL klart begränsar möjligheterna att göra detta. Jag anser därför att PBL behöver ändras så att det blir möjligt att ställa denna typ av särkrav, vilket jag bedömer skulle öka förutsättningarna för ett mer hållbart byggande som är bättre ur ett energi- och klimatperspektiv. Det är regeringens uppgift att utreda och återkomma med lagförslag som ger möjlighet att ställa krav på energieffektivitet m.m. i detaljplan.

Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

15. Reglering med detaljplan, punkt 8 (MP)

av Märta Stenevi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 114 och avslår motionerna

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 13,

2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 18,

2024/25:2829 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:3137 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 10.

Ställningstagande

Kommunerna behöver få bättre förutsättningar att arbeta med ett helhetsperspektiv från utsjö till land i den fysiska planeringen. Kommunerna behöver ta ett bredare grepp om havs- och vattenmiljöer i detaljplaneringen. Därför anser jag att kommunernas möjlighet att bestämma om skyddsåtgärder i detaljplan utöver markförorening ska omfatta förorening av hav och vatten. Det ankommer på regeringen att vidta nödvändiga åtgärder. Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

16. Regionplanering, punkt 9 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Rashid Farivar (SD), Björn Tidland (SD) och Mats Hellhoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 8 och
bifaller delvis motion

2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 19.

Ställningstagande

Staten, regionerna och kommunerna behöver gemensamt kunna planera för bostadsbyggande, infrastruktur och kollektivtrafik. Regionerna kan bidra med kompetens som mindre kommuner, som många arbetspendlar från, har behov av. Regional planering har numera införts även i Hallands län. I propositionen En ny regional planering (prop. 2017/18:266) tar regeringen upp att regional planering ska införas i ytterligare län när behov av och förutsättningar för sådan planering finns.

Enligt vår mening behövs det både helhetssyn och tydlighet på området. En utökad regional planering skulle ge bättre förutsättningar för arbetet med bostadsförsörjningen, och även bidra till att det går att bygga och bo i hela landet. Därför bör regeringen verka för att utvidga lagstiftningen om regional planering till att gälla i hela Sverige. Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännager för regeringen.

17. Regionplanering, punkt 9 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 19 och
bifaller delvis motion

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

På många platser i landet är ett regionalt planeringsperspektiv av stor vikt för att skapa balans i bostadsbyggandet. Regionernas näringslivsutveckling och infrastruktur hänger ofta ihop. Bostadsmarknaden följer inte nödvändigtvis kommungränserna när arbetsmarknadsregioner utökas och kommunikationer förbättras. Det är dock inte bara i storstadsregionerna som det kan vara viktigt

att ta hänsyn till ett mellankommunalt eller regionalt perspektiv i bostadsförsörjningen. Ett sådant behov kan finnas också i kommuner med ett vikande befolkningsunderlag. Trots det har Sverige i dag ett decentraliserat planeringssystem som bygger på kommunernas självstyre.

Jag anser att regional planering i större utsträckning bör kunna påverka kommunernas bostadsbyggande. Alla kommuner i ett län måste bidra till att bygga bort bostadsbristen. För att få fler kommuner att ta sitt ansvar för bostadsförsörjningen krävs en tydligare statlig och regional styrning. Enligt min mening behövs en regional fysisk planeringsnivå som har en mer styrande och bindande påverkan på den kommunala planläggningen. Den regionala nivån bör kunna styra hur stort antal bostäder varje kommun ska uppföra. Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

18. Krav vid ny- eller ombyggnation av bostäder, punkt 10 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 17 och 28 samt avslår motionerna

2024/25:208 av Lina Nordquist (L),

2024/25:1318 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 14, 15, 17 och 18 samt

2024/25:1991 av Fredrik Saweståhl (M).

Ställningstagande

Planmonopolet innebär i teorin att kommunerna har goda möjligheter att vara drivande i fråga om att utveckla och förenkla sina plan- och bygglovsprocesser. I praktiken är det dock inte fullt så enkelt, och möjligheten att främja innovativt byggande skulle behöva stärkas. Om kommuner får testa olika lokalt anpassade modeller kan det uppstå nya effektiva arbetssätt, som möjliggör kortare ledtider från idé till byggklar mark och färdiga hus. Därför anser jag att kommuner bör få möjlighet att peka ut innovationsytor där avsteg från gällande byggregler är tillåtna. Detta kan skapa fler möjligheter för bostadsbolag, byggare och arkitekter att tänka nytt och pröva nya lösningar. Det blir då viktigt att människor att tillåts bo i dessa bostäder, så att de nya lösningarna kan prövas och möta verkliga behov.

Det finns ett stort behov av fler lämpliga bostäder för äldre. Behoven ser dock olika ut i olika delar av landet. Ett tydligt hinder mot framväxten av nya

bostäder för äldre är att det inte finns något enhetligt och tydligt regelverk för vad de olika boendeformerna för äldre innebär. Därför anser jag att regelverken ska förtydligas så att det finns en grundläggande standard för vad som ska ingå. Denna standard bör utformas så att den är användbar i hela landet.

Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

19. Krav vid ny- eller ombyggnation av bostäder, punkt 10 (MP)

av Märta Stenevi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1318 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 14, 15, 17 och 18 samt avslår motionerna

2024/25:208 av Lina Nordquist (L),

2024/25:1991 av Fredrik Saweståhl (M) och

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 17 och 28.

Ställningstagande

Ett välfungerande system för dricksvatten och avloppsrening lägger grunden för ett fungerande och hälsosamt samhälle. När vi minskar vattenförbrukningen minskar också behovet av nya vattentäkter, risken för vattenbrist och behovet av att bygga nya vattenreningsverk och avloppsreningsverk. Jag anser därför att det behövs ett brett arbete med att minska onödig vattenanvändning och att det i alla nya byggprojekt ska finnas en plan för att minimera vattenförbrukningen under byggnadernas livscykel. Det borde även ställas krav på vattensparande blandare och snålspolande toaletter vid renoveringar av hyreslägenheter. Vid nybyggnation behöver innovativa vattensparande lösningar uppmuntras, t.ex. att återvända tvättvatten eller att använda regnvattenuppsamlare. De boende bör själva kunna påverka både sin vattenanvändning och kostnaden för den. Därför bör möjligheterna att kräva att hushållen mäter sin vattenförbrukning utredas.

Det är regeringens uppgift att utreda och återkomma med nödvändiga lagförslag som tillgodoser förslagen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

20. Återbruk av byggnader och material, punkt 12 (S)

av Jennie Nilsson (S), Leif Nysmed (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S) och Markus Kallifatides (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 41,
bifaller delvis motionerna

2024/25:35 av Stina Larsson (C) och

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 21 och 23 samt
avslår motionerna

2024/25:1058 av Christofer Bergenblock (C),

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 26, 34 och 40 samt

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 90.

Ställningstagande

Sverige står inför betydande miljö- och klimatutmaningar som kräver omedelbara och effektiva åtgärder. En viktig del är att bättre nyttja våra utvinna resurser. I dag har vi i hög grad en linjär ekonomi, där resurser används och sedan kastas bort. Enligt vår mening måste detta brytas. Genom att övergå till en ekonomi i cirkulär riktning, där resurser används på ett hållbart och effektivt sätt, kan vi bättre möta klimatutmaningarna och uppnå våra klimatomål. Vi ser det som nödvändigt att inkludera användningen av återbrukade material i byggreglerna för att främja hållbart byggande, och det finns ett behov av att se över befintliga regelverk. Regeringen bör vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose vårt förslag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

21. Återbruk av byggnader och material, punkt 12 (MP)

av Märta Stenevi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 21, 23, 26, 34 och 40 samt
2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 90,
bifaller delvis motionerna
2024/25:35 av Stina Larsson (C) och
2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 41 och
avslår motion
2024/25:1058 av Christofer Bergenblock (C).

Ställningstagande

Vårt samhälle står inför omfattande utmaningar när det gäller både att minska klimatutsläppen och att minimera vår resursförbrukning. En mer hållbar resursanvändning inom byggsektorn är en stor och viktig del av denna omställning då svenska byggnader beräknas stå för en femtedel av Sveriges totala klimatutsläpp och är den näst största producenten av avfall i Sverige. När det gäller återbruk av byggmaterial kan effekterna på både klimatutsläppen och våra naturresurser bli betydande, och branschen är redo. För att främja en god resurshushållning i byggsektorn anser jag att det bör införas en kvotplikt för användning av återbrukade material vid renovering och nybyggnation. Kraven på andelen återbrukat material ska skruvas upp årsvis.

Jag vill även att Boverket får i uppdrag att utreda hur byggregler ska formuleras för att möjliggöra återanvändning av byggmaterial i större utsträckning. Det behövs också fler åtgärder för att säkerställa att material kan komma till användning efter renovering och rivning. Regeringen bör därför låta utreda och återkomma med förslag på hur en byggnad redan i samband med nybyggnation eller renovering kan förberedas för demontering och återanvändning vid slutet av byggnadens livstid. Även möjligheten att kunna certifiera demontörer som kan arbeta med rivning för återbruk bör undersökas.

Jag anser också att det behövs bindande krav för att minimera avfallsmängderna vid nybyggnation. Det är också av vikt att minimera det byggmaterial som går iväg som en avfallsfraktion.

Regeringen bör vidta de åtgärder som krävs med anledning av förslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

22. Frågor om rivning av byggnader, punkt 13 (MP)

av Märta Stenevi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 1–6, 13, 27–29 och 31.

Ställningstagande

Vi behöver systematiskt ställa om till en mer cirkulär byggnadsprocess där byggnader inte rivs om det inte är nödvändigt. Att återanvända och återbruka hela fastigheter är i stort sett alltid det mest klimatsmarta alternativet. Stora klimatvinster kan också uppnås om man kan spara delar av en byggnad eller stomme. Jag anser att vissa rivningar i dag sker utan tillräcklig konsekvensanalys. Jag föreslår därför att det utreds om det finns ett behov av en nationell strategi för att förebygga rivningar. Jag anser även att rivningslov, till skillnad från vad som gäller i dag, alltid ska vara ett krav vid rivning av en byggnad och att ett sådant lov ska kunna nekas av resurshushållningsskäl. Förutsättningarna för rivningslov behöver skärpas så att det blir svårare att få rivningslov om man genom bevarande och mindre åtgärder ändå kan uppnå ändamålet med användningen. Jag anser också att det behöver införas krav på livscykelanalys, där alternativ för att bevara hela eller delar av en byggnad ska presenteras innan beslut om rivningslov fattas.

Jag anser att förutsättningarna för ombyggnad, påbyggnad och bevarande av stommen alltid ska utredas innan rivningslov kan ges. Jag föreslår vidare att det ska införas krav på en tidig materialinventering för byggnader knutet till ansökan om rivningslov. I dag finns det lagkrav på inventering av material innan en byggnad rivs, och vi anser att detta krav ska följas av en utredning och krav på att användbara byggelement inte kastas utan går vidare till återbruk. Detta ska även gälla vid rivning av delar av en byggnad, eller vid ombyggnation eller renovering av en byggnad. Det bör införas ett förbud mot rivning i fall där inventering inte har utförts, och möjligheterna att återbruka stomme och övriga material inte heller har utretts grundligt.

Jag anser vidare att vikten av resurshushållning ska förtydligas i PBL, så att även kraven på byggande och tekniska egenskaper fokuseras på hushållning med råvaror. I dag specificeras hushållning med energi, vatten och avfall i lagstiftningen, men inte hushållning med råvaror och material.

Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose förslagen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

23. Åtgärder för ett hållbart och innovativt byggande, punkt 14 (S)

av Jennie Nilsson (S), Leif Nysmed (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S) och Markus Kallifatides (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 40,
bifaller delvis motion

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 22 och
avslår motionerna

2024/25:1564 av Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C),

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 41,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 17 och

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 16 och 19.

Ställningstagande

Sverige står inför betydande miljö- och klimatutmaningar som kräver omedelbara och effektiva åtgärder. En viktig del är att bättre nyttja våra utvunna resurser. I dag har vi i hög grad en linjär ekonomi, där resurser används och sedan kastas bort. Enligt vår mening måste detta brytas. Genom att övergå till en ekonomi i cirkulär riktning, där resurser används på ett hållbart och effektivt sätt, kan vi bättre möta klimatutmaningarna och uppnå våra klimatomål. För att öka andelen återbrukat material vill vi därför se över möjligheterna att införa en kvotplikt och stimulanser för återvunnet material vid upphandling av nybyggnation. Regeringen bör vidta de åtgärder som krävs med anledning av förslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

24. Åtgärder för ett hållbart och innovativt byggande, punkt 14 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 16 och 19 samt
avslår motionerna

2024/25:1564 av Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C),

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 22 och 41,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 17 och

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 40.

Ställningstagande

Planmonopolet innebär i teorin att kommunerna har goda möjligheter att vara drivande i fråga om att utveckla och förenkla sina plan- och bygglovsprocesser. Enligt min uppfattning är det dock inte fullt så enkelt i praktiken. Därför vill jag att kommuner ska kunna testa olika lokalt anpassade modeller, vilket kan leda till nya effektiva arbetssätt som möjliggör kortare ledtider. Jag anser även att fler metoder och tekniska lösningar bör typgodkännas i syfte att pressa ned byggkostnader och att de statliga reglerna hela tiden behöver ta hänsyn till innovationer och framsteg för att inte utgöra ett hinder för utveckling.

Vidare anser jag att Sverige behöver stärka forskningen om klimatsmart och energieffektivt byggande. I kombination med ökade möjligheter till innovativt byggande finns möjlighet att utveckla nya tekniker som också snabbt kan testas skarpt.

De nordiska bostadsministrarna har nyligen undertecknat en deklaration om att minska utsläppen från byggandet. Jag delar deras syn på att de nordiska länderna har stora möjligheter att samarbeta på området, något som jag menar måste ges hög prioritet. Därför bör regeringen vara drivande och ta initiativ till utredningar som leder fram till konkreta förslag. Det kan exempelvis handla om harmonisering av regelverk och standarder som gör att tekniker och konstruktioner kan typgodkännas i hela Norden. Parallellt bör ett arbete bedrivas för mer harmonisering också på EU-nivå.

Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose förslagen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

25. Åtgärder för ett hållbart och innovativt byggande, punkt 14 (MP)

av Märta Stenevi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 22 och 41 samt

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 17,

bifaller delvis motion

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 40 och

avslår motionerna

2024/25:1564 av Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C) och

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 16 och 19.

Ställningstagande

För att möjliggöra ett effektivt cirkulärt byggande behöver utbud och efterfrågan matchas. För att bättre säkerställa efterfrågan anser jag att det vid offentlig upphandling ska ställas krav på att återbrukade material används vid nybyggnation och renovering ska ställas vid offentlig upphandling. En myndighetsledd hubb eller ett beställarnätverk bör tillsättas för upphandling av cement, betong och alternativa konstruktionsmaterial för att stötta kunskapsuppbyggnad och användandet av klimatprestanda i upphandlingskrav.

Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ för att tillgodose detta förslag. Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

26. Klimat- och energideklARATIONER m.m., punkt 15 (S)

av Jennie Nilsson (S), Leif Nysmed (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S) och Markus Kallifatides (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 26 och avslår motionerna

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 7, 8 och 20,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 89 och 153,

2024/25:2646 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1,

2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 28 och

2024/25:3169 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 118.

Ställningstagande

Bygg- och fastighetssektorn står för en betydande del av Sveriges klimatpåverkan. KlimatdeklARATIONER för byggnader är ett viktigt verktyg i arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser och öka upptaget av koldioxid. Vi föreslår att klimatdeklARATIONERNA för byggnader utvecklas och utökas för att inkludera åtgärder som aktivt bidrar till ökat koldioxidupptag. Detta kan ske genom att inkludera koldioxidupptagande biobaserade material och innovativa material som koldioxidabsorberande betong. Vidare bör gröna tak och växtväggar inkluderas i klimatdeklARATIONERNA, då de bidrar till koldioxidupptag och förbättrad luftkvalitet. Ett livscykelperspektiv med fokus på återvinning och återanvändning av material och metoder som minskar

klimatpåverkan under en byggnads livscykel är också av stor vikt. Implementeringen och redovisningen av teknologier för koldioxidinfångning och lagring (CCS) i byggprocesser kan också spela en avgörande roll. Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose förslagen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

27. Klimat- och energideklarationer m.m., punkt 15 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3169 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 118 och

avslår motionerna

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 7, 8 och 20,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 89 och 153,

2024/25:2646 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1,

2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 28 och

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 26.

Ställningstagande

Energideklarationer för byggnader har visat sig skapa en oproportionerlig administrativ börda i förhållande till det mervärde som de förväntades generera. Jag vill därför att regeringen ger Energimyndigheten i uppdrag att utvärdera hur energideklarationerna kan utformas för att göra bättre nytta, bidra till verklig energieffektivisering och skapa ett mervärde för fastighetsägaren. Det är regeringens uppgift att vidta nödvändiga åtgärder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

28. Klimat- och energideklarationer m.m., punkt 15 (MP)

av Märta Stenevi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 7, 8 och 20,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 89 och 153,
2024/25:2646 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1 och
2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 28 och
avslår motionerna
2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 26 och
2024/25:3169 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 118.

Ställningstagande

För att kraftigt minska klimatpåverkan och användningen av nya naturresurser inom byggsektorn anser jag att det ska ställas bindande krav på minskade utsläpp för en byggnads hela livstid, dvs. under byggtid, användning och rivning. Klimatdeklarationer är bra, men gränsvärden måste införas omgående och sedan skärpas successivt. Klimatdeklarationerna behöver enligt min mening vidare omfatta hela byggnaden och hela dess livscykel samt markarbeten, renovering och förvaltning. Konsekvenserna av en rivning i form av kostnader för klimatet och resursanvändning ska belasta klimatdeklarationen för den nya byggnaden som uppförs. Ett ökat återbruk kommer att löna sig om det ställs klimatkrav på byggprocessen och om det införs gränsvärden för klimatutsläppen för hela processen.

Med det nya EU-direktivet om byggnaders energiprestanda kommer regeringen att behöva ta fram en handlingsplan för att Sverige ska nå direktivets mål. Det uppdraget bör prioriteras då en minskad energianvändning bidrar till stor samhällsnytta.

Genom att man kontrollerar uppmätta värden i stället för att förlita sig på beräknade värden kan man se till att energireglerna i Boverkets byggregler för byggnader följs.

Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose förslagen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

29. Krav på bygglov och anmälan m.m., punkt 16 (MP)

av Märta Stenevi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 15, 24 och 25 samt
2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 116 och
avslår motionerna
2024/25:181 av Catarina Deremar (C) och

2024/25:1011 av Kerstin Lundgren (C).

Ställningstagande

Jag anser att det är nödvändigt att kommuner får möjlighet att villkora lov eller startbesked för vissa åtgärder med att vissa miljövillkor måste vara uppfyllda. Kommunerna bör få möjlighet att bestämma att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under förutsättning att markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en mark-, havs-, eller vattenförorening har avhjälpats eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits.

Att återanvända och återbruka byggnader är det mest klimatsmarta alternativet för att åstadkomma en mer hållbar resursanvändning inom byggsektorn. Att bygga om tomma kontorsfastigheter eller kontorslokaler till bostäder kan leda till en mer blandad och trygg bebyggelse. Regelverket måste dock göras mer flexibelt för att öka möjligheterna till fler ombyggnadsprojekt och fler bostäder i befintliga byggnader. Jag föreslår därför att PBL ska ses över i syfte att underlätta ombyggnation av tomma kontorsfastigheter eller lokaler till bostäder. Det kan också behövas en större flexibilitet i PBL för att exempelvis äldre dörrar och fönster ska kunna återbrukas på bästa sätt. En alltför detaljerad detaljplan eller gestaltungsprogram kan också sätta käppar i hjulet för återbruk.

Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

30. Bygglövsbefriade åtgärder, punkt 17 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 21, 22 och 39 samt

2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 23 och

avslår motionerna

2024/25:1088 av Alexandra Anstrell (M) och

2024/25:2726 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

För att lägga grunden för lokal utveckling och tillväxt i hela Sverige behöver reglerna för byggande på landsbygden reformeras. Därför föreslår jag att

kommunerna ska få möjlighet att peka ut områden där bygglov inte längre ska krävas. I normalfallet kan kravet på bygglov ersättas med anmälningsplikt. Det bör vidare utredas vilka åtgärder som skulle kunna genomföras också utan krav på anmälan. På så sätt kan både den lokala självstyrelsen, äganderätten och den personliga friheten stärkas.

Redan i dag finns en rad bygglovsbefriade åtgärder, t.ex. bygge av altaner och komplementbostadshus. Jag kan konstatera att kommuner tenderar att göra olika bedömningar när det gäller bygglovsbefriade åtgärder och att det är eftersträvarsvårt att minska krångel och byråkrati för denna typ av insatser. Jag anser därför att regelförtydliganden bör övervägas.

Därtill anser jag att fler åtgärder bör bygglovsbefrias. Det kan t.ex. gälla växthus för odling på upp till 15 kvadratmeter, och detta oavsett om en annan komplementbyggnad redan finns eller inte. Det vore också rimligt att en byggnad för att husera batterilager, växelriktare och annan teknik som behövs för elproduktion, smart styrning eller lagring också ska kunna undantas från bygglov utan att det går ut över möjligheterna att bygga en annan komplementbyggnad.

Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose förslagen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

31. Avgift för överklagande och sakägarkretsen, punkt 20 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Rashid Farivar (SD), Björn Tidland (SD) och Mats Hellhoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 18,
bifaller delvis motionerna

2024/25:249 av Dan Hovskär (KD),

2024/25:700 av Daniel Persson (SD),

2024/25:1225 av Larry Söder (KD),

2024/25:1873 av Lili André (KD),

2024/25:2833 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:3129 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) samt
avslår motionerna

2024/25:2002 av John E Weinerhall (M) yrkande 2,

2024/25:2817 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:3177 av Bo Broman och Eric Westroth (båda SD).

Ställningstagande

Överklaganden av planer och bygglov är ofta det som gör att byggprocesser drar ut på tiden. Nästan vartannat bostadsbygge överklagas, vilket försenar och fördyrar bostadsbyggandet. Det är viktigt att man kan överklaga dessa beslut, men det måste finnas en rimlighet i förhållande till övriga intressenter och dem som har investerat i byggprojekten. Vidare har myndigheterna ofta orimligt mycket att göra, med en stor ärendetillströmning, vilket kan leda till att hanteringen av överklaganden tar tid från handläggningen av andra ärenden.

Vi anser mot denna bakgrund att det vore rimligt att ta ut en viss avgift för överklagande av planer och bygglov. En avgift bör vara väl avvägd i förhållande till vilken typ av projekt och omfattning det rör sig om samt i vilken grad klaganden berörs av projektet. Det bör kosta mer att överklaga ärenden som gäller byggnation för samhällsnyttig verksamhet än annan byggnation. En klagande som vunnit en överklagan bör få tillbaka den inbetalade avgiften. Religiösa byggnader bör undantas från överklagandeavgift.

Det är regeringens uppgift att vidta nödvändiga åtgärder för att tillgodose förslagen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

32. Förutsättningar för överklagande m.m., punkt 21 (S)

av Jennie Nilsson (S), Leif Nysmed (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S) och Markus Kallifatides (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 34 och
avslår motion

2024/25:2002 av John E Weinerhall (M) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

För att underlätta en hållbar samhällsutveckling anser vi att möjligheterna att överklaga beslut enligt PBL i vissa fall bör begränsas. Det kan t.ex. handla om att begränsa kretsen av sakägare eller antalet överklaganden som kan göras i ett och samma ärende. Man kan också överväga att begränsa möjligheten att överklaga bygglov som stämmer överens med detaljplan och möjligheten att överklaga till högre instans. En ordning där det endast görs en prövning av sakfrågan, även om det finns fler liknande överklaganden, skulle också kunna bidra till kortare processtider. Sådana begränsningar måste självklart vägas mot kraven på rättssäkerhet och enskildas rätt att invända mot beslut. Vi ser

därför att det finns behov av en översyn av frågeställningarna med ett tydligt fokus på att begränsa möjligheterna att överklaga. Det är regeringens uppgift att tillsätta en sådan utredning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

33. Handlägningsfrågor, punkt 22 (S)

av Jennie Nilsson (S), Leif Nysmed (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S) och Markus Kallifatides (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 33 och

avslår motionerna

2024/25:1383 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkandena 14, 15 och 17,

2024/25:1604 av Ulrika Heie (C),

2024/25:1863 av Kristina Axén Olin m.fl. (M),

2024/25:2002 av John E Weinerhall (M) yrkande 3 och

2024/25:3087 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Många detaljplaner överklagas runt om i Sverige. Förutom att byggandet fördröjs kan de långa väntetiderna också påverka bostadspriserna. I en demokrati är det en rättighet att få sin sak prövad och att det görs en ordentlig bedömning av detaljplaner som ska antas. Vi ser dock ett problem med att det inte finns någon gräns för hur lång tid ett överklagande kan ta. Trots att förändringar har gjorts för att förkorta processtiderna tar det enligt vår uppfattning ändå alltför lång tid. Därför anser vi att det behöver sättas tidsgränser. Det borde t.ex. finnas en borte tidsgräns för delgivning, med en ram för hur lång tid som ges för att hämta ut ett beslut. Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose förslaget. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

34. Handläggningsfrågor, punkt 22 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Rashid Farivar (SD), Björn Tidland (SD) och Mats Hellhoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 14, 15 och 17 samt

avslår motionerna

2024/25:1604 av Ulrika Heie (C),

2024/25:1863 av Kristina Axén Olin m.fl. (M),

2024/25:2002 av John E Weinerhall (M) yrkande 3,

2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 33 och

2024/25:3087 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Inte sällan hindras byggande av en besvärlig, snårig och långdragen byggprocess, ett regelverk som tolkas olika och variation i handläggningstider och avgifter. Det är en trend att handläggningstiderna blir längre och mer oförutsägbara. Långa ledtider leder till ökade markpriser och byggkostnader, vilket drabbar hushållen i form av dyrare bostäder. Byggbolag och andra intressenter upplever plan- och byggprocesserna som omständliga och långa. Handläggningen kan vidare variera mellan kommuner, vilket innebär att byggärenden kan hanteras ojämlikt och byggprojekten kan bli dyrare. Vi anser därför att det behövs effektivisering där det är möjligt. Kortare handläggningstider bör prioriteras.

Ett enhetligt nationellt ärendehanteringssystem för plan- och byggärenden och en enhetlig standard för ansökningshandlingar för bygglov skulle vara positivt och är något som har efterfrågats av bostadsutvecklare och förvaltare. Det skulle innebära konkreta åtgärder för att få ordning på de långdragna byggprocesserna så att de blir mer förutsägbara, likvärdiga och lätthanterliga. Vi ser positivt på det uppdrag på området som Boverket nyligen fått.

Det är regeringens uppgift att vidta nödvändiga åtgärder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

35. Tillsyn och sanktioner, punkt 23 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Rashid Farivar (SD), Björn Tidland (SD) och Mats Hellhoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 6 och avslår motionerna

2024/25:752 av Peter Hedberg och Peder Björk (båda S),

2024/25:1287 av Carita Boulwén (SD),

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10,

2024/25:2204 av Ida Karkiainen (S) och

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 40.

Ställningstagande

Byggherrar och exploatörer bör, liksom kommuner, vara trygga i att det finns proaktiva möjligheter, incitament och skyldigheter när det gäller att ta ansvar för kulturmiljön i ett tidigt skede i byggprocessen. Samtidigt är det enligt vår uppfattning centralt att överträdelser kan medföra böter eller vite för exploatörer som undviker eller bortser från att ta hänsyn till känsliga kulturmiljöer trots att de är medvetna om det ansvar de har. Regeringen bör därför utreda lagstiftning som möjliggör sådana sanktioner.

En kulturmiljö som har förstörts bör i vissa fall kunna återställas eller byggas om. Aktörer som har medverkat till att förstöra en kulturhistorisk miljö bör enligt vår mening kunna bli skyldiga att återställa eller försköna den.

Det är regeringens uppgift att initiera en utredning av de frågor som vi påtalat. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

36. Tillsyn och sanktioner, punkt 23 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 40,

bifaller delvis motionerna

2024/25:752 av Peter Hedberg och Peder Björk (båda S) och

2024/25:2204 av Ida Karkiainen (S) samt

avslår motionerna

2024/25:1287 av Carita Boulwén (SD),

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 6 och

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10.

Ställningstagande

Runt om i landet finns det många hus som står öde. Detta är enligt min uppfattning ett av många exempel på ett dåligt utnyttjande av det befintliga bostadsbeståndet. Vissa hus och byggnader som står öde utgör dock en olägenhet och behöver åtgärdas, vilket ibland kan vara mycket svårt. Det finns i och för sig regler som möjliggör expropriation av fastigheter som vanvårdas, men sådana processer är kostsamma, i synnerhet för små kommuner, och de tar lång tid att genomföra. Det finns exempel där kommuner tvingas ta till knep för att exempelvis få fastighetsägaren försatt i konkurs eller fastigheten utmätt så att kommunen kan köpa den. Frågan om tomma och misskötta hus behöver hanteras dels genom gynnsamma villkor för dem som vill ta sig an ett sådant hus, dels genom en översyn av hur kommuner på ett rimligt sätt kan få möjlighet att förvärva vanvårdade fastigheter utan att de grundläggande principerna om äganderätten hotas.

Det är regeringens uppgift att vidta de åtgärder som krävs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

37. Tillsyn och sanktioner, punkt 23 (MP)

av Märta Stenevi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10 samt

avslår motionerna

2024/25:752 av Peter Hedberg och Peder Björk (båda S),

2024/25:1287 av Carita Boulwén (SD),

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 6,

2024/25:2204 av Ida Karkiainen (S) och

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 40.

Ställningstagande

För att undvika rivningar är det viktigt att fastigheter underhålls och bibehålls i funktionellt skick. Jag anser att föreskrifterna om underhåll och varsamhet i PBL behöver ses över i syfte att säkerställa att befintliga byggnader och anläggningar bibehålls i gott skick. Kraven på fastighetsägare behöver bli tydligare så att det blir lättare att ingripa när byggnader förfaller. En utredning bör tillsättas med uppdrag att se över hur dessa krav ska kunna skärpas. I dag kan en fastighetsägare vänta med att underhålla och renovera till dess att kostnaden för att bygga ett helt nytt hus understiger kostnaden för att renovera. Det är min uppfattning att det ska vara mer kostsamt att riva och bygga nytt än att underhålla och renovera sin fastighet.

Det är regeringens uppgift att vidta nödvändiga åtgärder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Särskilda yttranden

1. Översyn av plan- och bygglagen, punkt 1 (SD)

Mikael Eskilandersson (SD), Rashid Farivar (SD), Björn Tidland (SD) och Mats Hellhoff (SD) anför:

Tungrodd administration och vad som upplevs som svårhanterliga processer kan förhindra att byggandet når den takt som behövs för att råda bot på bostadsbristen. Vi står därför i och för sig bakom vårt förslag i motion 2024/25:1383 yrkande 12 men kan samtidigt konstatera att det nu pågår ett förenklingsarbete, och vi ser fram emot den kommande propositionen om ett nytt bygglovsförfarande. Mot den bakgrunden har vi valt att inte lämna någon reservation. Vi kommer dock att noga följa regeringens fortsatta arbete med frågorna och återkomma med förslag om det finns skäl för det.

2. Plansystemet i allmänhet, punkt 4 (SD)

Mikael Eskilandersson (SD), Rashid Farivar (SD), Björn Tidland (SD) och Mats Hellhoff (SD) anför:

Så många som tre av fyra vill helst bo i ett eget hus. Vi har därför länge drivit på för att småhusbyggandet ska öka och för att det ska införas ett typgodkänt småhus, det så kallade Sverigehuset. Nu har åtgärder som ligger i linje med vår uppfattning vidtagits, bl.a. har det införts ett stöd till kommuner för detaljplaner som möjliggör småhusbebyggelse. Även om vi i och för sig står bakom förslaget i motion 2024/25:1386 yrkande 7 har vi därför valt att inte lämna någon reservation. Vi kommer dock att noga följa regeringens fortsatta arbete med frågorna och återkomma med förslag om det finns skäl för det.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2024/25

2024/25:35 av Stina Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla Boverkets byggregler för att öka andelen återbrukat material och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:161 av Ingemar Kihlström (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att föreningar och församlingar ska kunna få undantag från kravet på ett ladduttag för elbilar på parkeringsplatser med över 20 platser i den uppdaterade plan- och byggförordningen, SFS 2020:274, och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:181 av Catarina Deremar (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Boverket bör utreda hur plan- och bygglagen kan ändras så att äldre detaljplaner ges en förändrad juridisk status på så sätt att större möjligheter till avvikelser kan medges och att frågor om omgivningspåverkan och synpunkter från berörda fastighetsägare kan hanteras i ett utökat bygglovsförfarande i syfte att förenkla och möjliggöra för mer byggnation, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:203 av Mathias Bengtsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör besluta om undantag för ideella föreningar och mindre samlingslokaler från kravet på laddpunkt på parkeringen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:208 av Lina Nordquist (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmuntra inrättande av gemensamhetslokaler i flerbostadshus och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:249 av Dan Hovskär (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge regeringen i uppdrag att utreda en förändring av kapitel 13 i plan- och bygglagen gällande överklaganden av detaljplaner och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:478 av Josef Fransson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att byggnader för statens myndigheter måste uppnå krav på arkitektonisk skönhet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:700 av Daniel Persson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett införande av en avgift för att överklaga ett bygglov och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:752 av Peter Hedberg och Peder Björk (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda lagstiftning och möjligheter att ingripa mot nedgångna fastigheter och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:902 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att tillgänglighetsanpassa lekplatser och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1011 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begära förtydligande i PBL, så att mindre avvikelser från detaljplan ska prövas generöst som en förenkling och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1058 av Christofer Bergenblock (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra i plan- och bygglagen så att det i samband med rivningslov går att ställa krav på återbruk av material och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1088 av Alexandra Anstrell (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga utökade möjligheter för fastighetsägare att få göra energieffektiviseringar, såsom att installera solpaneler, på fastigheter i redan beslutad detaljplan utan att ändring av eller en ny detaljplan krävs och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1113 av Marlène Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att tillsätta en utredning om hur skjutbanor med intilliggande fastigheter kan skyddas och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1184 av Niels Paarup-Petersen (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna som bidrar till stängning av klubbar i städerna och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1224 av Larry Söder (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ger bostadsbyggande en annan status i planprocesserna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:1225 av Larry Söder (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning kring hur en avgift för överklaganden skulle kunna se ut och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1287 av Carita Boulwén (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge regeringen i uppdrag att se över möjligheten att införa retroaktiva säkerhetskrav på hissar i bostadshus och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1315 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka insatserna för att integrera mer natur i stadsmiljöer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att städer behöver ha en samlad planering för ekosystemtjänster, klimatanpassning, stärkt biologisk mångfald och rekreativa värden, och upprätta en tydlig plan för detta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja initiativ för stadsodlingar som kan bidra till lokal matproduktion och stärka gemenskapen i lokalområdet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen ska anpassas för att underlätta för kommuner att ställa krav på relevant kompensation för grönsstruktur (naturvärden och rekreativvärden) när oexploaterad mark tas i anspråk för bebyggelse eller infrastruktur, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra grönytefaktor till ett krav i all nyproduktion och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1318 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för lagstiftning som gör det möjligt att ställa krav på fastighetsägare att ta hand om en viss del av dagvattnet inom fastigheten och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra grönytefaktor till ett krav i all nyproduktion och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa en faktor för att reglera andel hårdgjord yta inom tomtmark, kvartersmark och allmän platsmark och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla nya byggprojekt ska ha en plan för att minimera vattenförbrukningen under byggnadens livscykel och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa krav på vattensparande blandare och snålspolande toaletter vid renoveringar av hyreslägenheter och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att innovativa vattensparande lösningar ska uppmuntras vid nybyggnation, såsom att återanvända tvättvatten, använda regnvattenuppsamlare eller installera urinseparation vid nybyggnation, och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att ställa krav på hushållen att mäta sin vattenförbrukning, exempelvis vid omfattande renoveringar eller nybyggnation, och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1347 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att svenska medborgare ska få ökat inflytande över sina gemensamma offentliga miljöer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten för fler kommuner att ha kommunala arkitekturprogram och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för lagändringar och andra förslag för att tillse att rivning av byggnader med kulturmiljömässigt eller historiskt värde inte sker och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att befolkningens preferenser ska efterfrågas vid planering och gestaltning av offentlig miljö och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur medborgare kan ges möjlighet till inflytande över byggande, stadsplanering och offentlig konst i stadsmiljön och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur kulturell planering kan införas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur ett kommunalt arkitekturprogram bäst kan implementeras och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen bör ses över i syfte att förhindra rivning av kulturhistoriskt värdefulla fastigheter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas åtgärdskrav och vite vid förstörelse av kulturhistoriska värden och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett stärkt juridiskt skydd för kulturhistoriska byggnader som inte ska förhindra brukande kan tas fram och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att utvidga lagstiftningen om regional planering till att gälla i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta arbeta med fler förenklingar av plan- och bygglagen (2010:900) som kan leda till en förenklad plan- och byggprocess för alla parter och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undvika för stor styrning i detaljplaner och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera korta handläggningstider i plan- och byggprocessen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en kortad, maximal tidsgräns och enhetlig avgift för handläggning av plan- och byggärenden och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram ett enhetligt nationellt ärendehanteringssystem för plan- och byggärenden och enhetlig standard för ansökningshandlingar för bygglov och tillkännager detta för regeringen.

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en avgift för överklagande av planer och bygglov och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1386 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om huruvida en metod i likhet med CPTED kan implementeras från nationell nivå för användning i stadsbyggnadsprocessen lokalt och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att andelen småhus ska ökas i översikts- och detaljplaneringen i kommuner och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1532 av Marléne Lund Kopparklint (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över hur skjutbanor med intilliggande fastigheter kan skyddas och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1564 av Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av gällande regelverk så att det underlättar för fler företag och främjar tanken att skogsägare ska kunna bygga med konstruktionsvirke från egna träd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:1604 av Ulrika Heie (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en överklagan av en detaljplan inte bör ta längre än tio veckor och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1617 av Martina Johansson och Elisabeth Thand Ringqvist (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur kommunerna ska göra en s.k. TÖP och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1753 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om det finns ett behov av en nationell strategi för att förebygga rivningar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förutsättningarna för rivningslov ska skärpas och vara restriktiva om

- man efter bevarande och mindre åtgärder kan uppnå ändamålet med användningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra i plan- och bygglagen att resurshushållning ska prioriteras så att även byggande och tekniska egenskapskrav fokuserar på hushållning av råvaror, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rivningslov alltid ska vara ett krav vid rivning av en byggnad och ska kunna nekas av resurshushållningsskäl och tillkännager detta för regeringen.
 5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav i plan- och bygglagen på livscykelanalys före rivning där bevarandealternativ och alternativ med bevarande av del av byggnaden behöver presenteras innan beslut fattas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ombyggnad, påbyggnad och bevarande av stomme alltid ska utredas i första hand innan rivningslov kan ges och tillkännager detta för regeringen.
 7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatdeklarationerna för en byggnad ska skärpas och utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
 8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatdeklarationen ska omfatta hela byggnaden och hela dess livscykel samt markarbeten, ombyggnad, renovering och förvaltning samt att rivning ska påverka klimatdeklarationen för den nya byggnaden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över plan- och bygglagens föreskrifter om underhåll och varsamhet i syfte att säkerställa tillvaratagande och skötsel av befintliga byggnader och anläggningar och tillkännager detta för regeringen.
 10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en reglering med stärkta krav på att hus och fastigheter ska bibehålla ett brukbart skick och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i plan- och bygglagen och i Boverkets byggregler genomföra regelförändringar i syfte att underlätta påbyggnation och ombyggnation framför rivning och möjliggöra en effektivare användning och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att plan- och bygglagen bör ses över i syfte att underlätta för tomställda kontorsfastigheter eller kontorslokaler att byggas om till bostäder och tillkännager detta för regeringen.
 20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införande och skärpning av gränsvärden för klimatdeklarationer av byggnader och anläggningar och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en kvotplikt för användning av återbrukade material vid renovering och nybyggnation, vilken ska trappas upp, och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlig upphandling ska styra mot ökat återbruk i nybyggnation, ombyggnation och renovering och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur byggregler ska formuleras för att bli bättre anpassade för att möjliggöra återanvändning av byggmaterial och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till flexibilitet för mindre variationer i exempelvis fönsterpartier och dörrar i plan- och bygglagen för att kunna möta den aktuella tillgången på återbrukade produkter och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till större flexibilitet i detaljplaner och gestaltungsprogram för att möjliggöra mer återbruk av befintliga byggdelar och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska utreda och komma med förslag på hur nybyggnation och renovering i betydligt större utsträckning kan förbereda för demontering och återanvändning vid slutet av byggnadens livstid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tidig materialinventering av byggnader knutet till rivningslov och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en obligatorisk kontrollplan med inventering, utredning och krav på återbruk av användbara byggelement och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en materialinventering där byggherren anger vad som kan återanvändas, även vid rivning av delar av en byggnad eller vid ombyggnation eller renovering av en byggnad, och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot rivningar där inventeringar inte utförts och där möjligheterna att återbruka stomme och övriga material inte har utretts grundligt och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa krav för att minimera avfallsmängderna vid nybyggnation och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om certifierade demontörer för ombyggnation, renovering eller rivning och tillkännager detta för regeringen.

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i upphandling gynna byggentreprenörer som bidrar till att stödja utvecklingen inom miljöteknik, bidrar till att utbilda i hållbart byggande och stärka den sociala hållbarheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:1863 av Kristina Axén Olin m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till snabbare detaljplaneprocesser i enlighet med motionen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1873 av Lili André (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en avgift för att överklaga beslut om bygg- och marklov och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1933 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begreppet idrott bör läggas till i uppräkningsen i 2 kap. 7 § 4 plan- och bygglagen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1991 av Fredrik Saweståhl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att se över tillgänglighetskraven vid byggande av småhus och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1992 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör lägga fram lagförslag i linje med dem som presenterades i Byggrättsutredningens betänkande (SOU 2018:67) och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag till ändring i plan- och bygglagen som gör det möjligt att föreskriva en viss upplåtelseform i detaljplan och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag till ändring i plan- och bygglagen som gör det möjligt att föreskriva en viss upplåtelseform i översiktsplaner och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag till ändring i plan- och bygglagen som gör det möjligt att ställa krav på energieffektivitet i detaljplan och tillkännager detta för regeringen.

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regional fysisk planering och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2002 av John E Weinerhall (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till en reformering av överklagandeprocesser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till en kringsskärning av sakägarskap och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till tidsfrister och tidsgaranti vid överklagandeprocesser och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till begränsningar av överklagande och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2034 av Mats Green (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att höja gränsvärdena för buller och jämställa alla typer av buller där det relevanta är nivån och frekvensen på bullret, inte källan till bullret, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att möjliggöra servitut för att främja byggande exempelvis i närheten av flygplatser, sportanläggningar, övningsfält och motorbanor och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att lagstiftningen kring buller i högre utsträckning utgår från ekvivalenta nivåer och inte från maximala värden vid enskilda och begränsade tidpunkter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa bullerdeklarationer och flytta ansvar och valmöjligheter till enskilda (utöver minimikrav) och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga fler sätt att mäta buller, exempelvis bullernivåer inomhus, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge Boverket det samlade ansvaret för regelverken kring buller och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2056 av Niels Paarup-Petersen (C):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändringar i plan- och bygglagen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2204 av Ida Karkiainen (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommunerna större befogenheter att hantera övergivna och förfallna fastigheter och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2485 av Stina Larsson m.fl. (C):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa bättre förutsättningar för pollinatörer i tätorter och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ekologisk kompensation och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en myndighetsledd hubb eller ett beställarnätverk för upphandling av cement, betong och alternativa konstruktionsmaterial för att stötta kunskapsuppbyggnad och användandet av klimatprestanda i upphandlingskrav och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa gränsvärden för klimatutsläpp under byggnaders hela livstid och tillkännager detta för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa krav för att minimera avfallsmängderna vid nybyggnation och införa åtgärder som stimulerar återbruk och återvinning inom byggsektorn och tillkännager detta för regeringen.
96. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra förslag från utredningen om stärkt planering för en hållbar utveckling (SOU 2021:23) om att ersätta parkeringsnormen i plan- och bygglagen med en mobilitetsnorm som stärker kommunernas förutsättningar att effektivisera transportarbetet och öka tillgängligheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
153. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka efterlevnaden av energireglerna i Boverkets byggregler för byggnader genom att kontrollera uppmätta värden i stället för att förlita sig på beräknade värden och tillkännager detta för regeringen.
159. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa krav om kompensation med ekosystemtjänster såsom kolinlagring vid nyexploatering och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2627 av Elin Söderberg m.fl. (MP):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Boverket tillsammans med kommunerna ska utreda hur Boverket på bästa sätt kan vara ett stöd för kommunernas pågående arbete med

- klimatanpassning i bebyggd miljö och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra grönytefaktor till ett krav i all nyproduktion och tillkännager detta för regeringen.
 9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa en faktor för att reglera andel hårdgjord yta inom tomtmark, kvartersmark och allmän platsmark och tillkännager detta för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge lämplig myndighet i uppdrag att utreda hur gamla detaljplaner som kan medföra nybyggnation i riskområden ska hanteras för att minimera risken för olyckor, översvämning och erosion och tillkännager detta för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ge expertmyndigheter i uppdrag att ta fram tydliga riktlinjer för vilka krav länsstyrelserna ska ställa på kommunerna i planprocessen för att säkerställa klimatanpassad planering och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2646 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa långsiktighet i energianvändningen genom att snarast ta fram en nationell handlingsplan för energieffektivisering av byggnader, bostäder och lokaler, som också ligger i linje med direktivet om byggnaders energiprestanda (EPBD), och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2726 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att göra en översyn av PBL i syfte att ta bort krav på bygglov för en del åtgärder som i dag är bygglovspliktiga för att stärka äganderätten över den egna fastigheten och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2753 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att se över lagstiftning kring buller i bostad i syfte att möjliggöra kostnadseffektiv bostadsproduktion vid nybyggnation och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2817 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att begränsa vilka som ska ha laglig rätt att överklaga i planprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2821 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utreda möjligheten att införa villkorade bygglov som gör det möjligt att få bygga även i störningsbelastade miljöer och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2829 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta bort kravet på detaljplan vid byggnation av max åtta hus på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2833 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att påföra en avgift för den som överklagar och förlorar ett bygglovsärende trots att detaljplanen medger byggnationen och ändringen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:2922 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna för byggande inom de areella näringarna och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2924 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det tydligt bör framgå av ett avslagsbeslut vad som i så fall skulle krävas om man trots ett avslag skulle kunna bygga strandnära på platsen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör tas fram tydliga checklistor över vad som krävs i varje strandnära område för att kunna bygga i just dessa områden och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bevilja bygglov utifrån en fördjupad översiktsplan och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja innovativt byggande och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att peka ut innovationsytor där avsteg från gällande byggregler är tillåtna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nordiska standarder och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler bygglovsbefriade åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga regelförtydliganden i förhållande till genomförande av bygglovsbefriade åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en analys av hur man i framtida byggregler bäst tar hänsyn också till behoven hos den åldrande befolkningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna bör ges möjlighet att peka ut områden där bygglov inte längre ska krävas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åstadkomma en hållbar politik för att färre hus ska stå öde, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna bör ges möjlighet att peka ut områden där bygglov inte längre ska krävas och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP):

112. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunernas planeringsansvar för kustvattenområden bör specificeras i 3 kap. 5 § plan- och bygglagen (2010:900), så att kommunerna, också med hjälp av kunskapsunderlaget och samordningsstödet från länsstyrelserna, kan arbeta med ett helhetsperspektiv från utsjö till land i den fysiska planeringen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
113. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs riktade satsningar för att förstärka kommunernas kapacitet att genomföra översiktsplanering eller fördjupade översiktsplaner för kustvattenområden och de aktiviteter som i störst utsträckning påverkar kustvattnets miljöstatus, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
114. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunernas möjlighet att bestämma skyddsåtgärder i detaljplanen utöver markförorening ska omfatta förorening av hav och vatten och tillkännager detta för regeringen.

116. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunen bör få bestämma att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under förutsättning att markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en mark, havs-, eller vattenförorening har avhjälpits eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten, vilket föranleder ändringar i 4 kap. 12 och 14 §§ plan- och bygglagen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
151. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för lagstiftning som gör det möjligt att ställa krav på fastighetsägare att ta hand om en viss del av dagvattnet inom fastigheten och tillkännager detta för regeringen.
152. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra grönytefaktor till ett krav i all nyproduktion och tillkännager detta för regeringen.
153. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa en faktor för att reglera andel hårdgjord yta inom tomtmark, kvartersmark och allmän platsmark och tillkännager detta för regeringen.
165. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kustkommunerna behöver inkludera infrastruktur för fritidsbåtar i den fysiska planeringen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3047 av Linus Lakso m.fl. (MP):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka efterlevnaden av energireglerna i Boverkets byggregler för byggnader genom att kontrollera uppmätta värden i stället för att förlita sig på beräknade värden och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Boverket i uppdrag att inkludera planering för idrottsanläggningar och idrottsmiljöer i sina vägledningar till kommunerna och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ordet idrott behöver läggas till i uppräkningsdelen i 2 kap. 7 § 4 plan- och bygglagen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3057 av Elin Söderberg m.fl. (MP):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhället behöver planera för platser för idrott, rekreation och kultur vid gröna industrietableringar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:3068 av Mats Berglund m.fl. (MP):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Boverket i uppdrag att inkludera planering för idrottsanläggningar och idrottsmiljöer i sina vägledningar till kommunerna och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Boverket ska inkludera idrott i sin vägledning till kommunerna och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3075 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunala planer för mångfald av upplåtelseformer och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna bör ges rätt att i detaljplan ange upplåtelseform och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet att fortsätta arbetet med regelförenklingar inom plan- och bygglagen utifrån redan tillsatta utredningar och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bortre tidsgräns för delgivning i en överklagandeprocess och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av frågeställningarna kring en begränsning av möjligheterna till överklaganden av detaljplaner och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3087 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om mark- och miljödomstolen ska bli första överklagandeinstans och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över borttagandet av bygglovshanteringen för kommuner på industrimark och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en förenklad hantering av bygglov för lantbrukare och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över de förändringar som gjorts efter att bygglovshanteringen i nämnda fall tagits bort från kommunerna och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda icke hälsovådliga störningar och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S):

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla klimatdeklarationer för byggnader i koldioxidupptagande material för att bidra till ökat upptag av koldioxid och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa kvotplikt och stimulans på återvunnet material i vissa byggprodukter vid upphandling av nybyggnation och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återanvänt material ska kunna användas vid hållbart byggande av bostäder och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3129 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att tillföra en rimlig kostnad för den som överklagar ett bygglovsärende som ligger inom och följer gällande detaljplan och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3132 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att få igång byggnation och förenkla byggprocessen genom nedtonat värde på kulturmiljöanalyser i plan- och bygglagen samt miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3137 av Josefin Malmqvist m.fl. (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förstärka översiktsplaneringen och begränsa detaljplanekravet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att höja gränsvärdena för buller och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3169 av Rickard Nordin m.fl. (C):

118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera och förbättra energideklarationer för byggnader för att säkerställa att de leder till effektiviseringar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:3177 av Bo Broman och Eric Westroth (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att avskaffa ideella föreningars rätt att överklaga beslut enligt plan- och bygglagen och tillkännager detta för regeringen.